

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 925

8. SIJEČNJA 2021. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Potresi u Hrvatskoj

Tlo ni dalje ne miruje

4

Uspješna akcija prikupljanja pomoći za stradale u potresu u Hrvatskoj

Za tri dana više od pola milijuna dinara

9

Zastoj u otvaranju poglavlja u procesu pridruživanja EU

Suštinski dalje ili bliže

12

Nevena Mlinko, voditeljica Književno-teatarskog kružoka

Što je za manjinu kazalište a što je za kazalište manjina?

30

Umjetnici o radu u 2020. godini

Neizvjesnost, otkazivanja ali i uspjesi

33

Nova knjiga u nakladi NIU *Hrvatska riječ*: Darko Baštovanović, *Cijeli cjelovi tuge*

Čežnja za totalitetom

34

Nove orgulje u crkvi sv. Križa u Somboru

Kupljene milodarima vjernika

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stanić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinirator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJA:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Većina protiv manjine

Kako je završila 2020. tako je i počela 2021. godina. Potresima u Hrvatskoj. Kao da nesretnim ljudima nije bio dovoljan potres koji ih je ostavio bez kuća, malo-malo pa se tlo zlokobno ponovno zatrese. Da još malo pojača strah i dokrajči ono što su načeli prethodni potresi. Iza razrušenih kuća ostale su obitelji bez krova nad glavom, bez vode, hrane, s neizvjesnim sutra. Slike razrušenog centra Petrinje, slike nesretnih ljudi koji su preko noći ostali bez svojih domova mobilizirale su cijelu Hrvatsku. Svatko je htio pomoći. U novcu, robi, hrani, volonterskom radu... I nije potres mobilizirao samo ljude u Hrvatskoj već i s ove strane granice. Ne mislim pri tome na odluku Vlade Srbije (kojoj se ne može ništa zamjeriti) da uputi milijun eura pomoći Hrvatskoj. Svaka pomoć dobro će doći, ali nekako uvijek imam rezervu kada političari vuku neke poteze. Uvijek imam zadržku s pitanjem koliko su iskreni, a koliko su to proračunati koraci radi nekih budućih poteza? Mislim na one obične ljude koji su nakon razornog potresa ispisali grafit potpore Petrinji u centru Beograda. Mislim na one koji su se u znak potpore okupili ispred Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu. Mislim na one koji su u Srbiji pokrenuli akcije prikupljanja pomoći za postradala područja Hrvatske. Mislim na one koji su se odazvali pozivu Crvenog križa Srbije i preko ove organizacije uputili pomoć područjima koja su pogođena potresima. Mislim na one koji su se odazvali pozivu HNV-a. I na mnoge druge koje su dirnule slike Petrinje, Gline, Siska... slike ljudi u krajevima gdje se oni koji trebaju pružiti pomoć još nisu ni probili.

Da, moguće je i tako što. Da nesreće zbliže, probude empatiju, stave u drugi plan, barem za kratko, vječito aktualne dnevno-političke teme.

I taman pomislimo kako je sve idealno, pojave se oni koji su se potrudili da bude drugačije, pa je tako prefarban grafit potpore Petrinji u srcu Beograda. I nisu ostali dužni oni s druge strane, jer je dan nakon potresa u Glini, tijekom obilaska razrušenih područja, verbalno napadnut **Milorad Pupovac**, predsjednik Srpskog nacionalnog vijeća. Čisto da ne zaboravimo gdje živimo.

Z. V.

Uspješna akcija prikupljanja pomoći za stradale u potresu u Hrvatskoj

Za tri dana više od pola milijuna dinara

Koncem prošle godine, 30. prosinca, Hrvatsko nacionalno vijeće i pripadnici hrvatske zajednice u Srbiji iskazali su solidarnost sa stradalima u razornom potresu u Hrvatskoj. Na temelju dogovora ključnih institucija hrvatske zajednice u Srbiji odlučeno je da će se za stradale prikupljati isključivo financijska pomoć i to preko računa fondacije *Cro-fond*.

Odaziv onih koji su podržali ovu akciju za kratko vrijeme i više je nego dobar, a prikupljena novčana sredstva su iznad očekivanja. Osim svih profesionalnih institucija hrvatske zajednice, akciju je podržao i veliki broj hrvatskih kulturnih institucija. Za tri radna dana prikupljeno je 572.000 dinara, koje je uplatilo 16 pravnih subjekata i 54 osobe. Najviše financijskih sredstava uplatilo je Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Jelačić* iz Petrovaradina – 152.000 dinara.

Hrvati u Srbiji nastavljaju i dalje prikupljati novčanu pomoć preko računa fondacije *Cro-fond*.

Uplate se vrše na račun 325-9500700045918-84, Vojvođanska banka OTP Group sa naznakom »Pomoć nastradalima u potresu u Hrvatskoj«.

Iskažimo solidarnost sa stradalima od potresa!

Premинуo glavni urednik *Bete* Dragan Janjić Slušajući svoju savjest

Jedan od osnivača i dugogodišnji glavni i odgovorni urednik Novinske agencije *Beta* **Dragan Janjić** pokopan je 3. siječnja na beogradskom groblju Orlovača.

U prisustvu članova obitelji, prijatelja i brojnih kolega novinara, od Janjića se oprostio direktor *Bete* **Radomir Diklić**, navodeći da su obitelj i agencija bile dvije najveće Janjićeve ljubavi i brige. Podsjetio je da je Janjić 1994. godine s još sedmero kolega, »slušajući svoju savjest i čuvajući profesionalni integritet i poštenje«, pokrenuo novinsku agenciju *Beta*.

»*Beta* se vrlo brzo nametnula kao pouzdan i vjerodostojan izvor informiranja za domaću i međunarodnu javnost, posebno u sukobima u BiH. Glavnu zaslugu za to imao je Janje – kako smo ga zvali. On je vodio dopisničku mrežu koja se javljala sa svih zaraćenih strana«, rekao je Diklić.

Naveo je da Janjić »nikada nije frizirao« vijesti s ratišta u BiH, čak ni kada su dolazile s Majevice, gdje je rođen ili iz Tuzle gdje se školovao.

Ocijenio je da je Janjić bio model agencijskog novinara, te je njegova smrt ogroman gubitak za *Betu*.

»Bio je beskompromisni borac za slobodnu novinarsku riječ, za poštovanje etike u novinarstvu i za bolje sutra svih nas. Nje-

gova nesebičnost, spremnost da pomogne mlađima, izraženi smisao za kolektivni rad, nedostajat će svima u *Beti*. Trebat će mnogo napora i predanog rada da se popuni praznina nastala Draganovim odlaskom«, kazao je Diklić.

Dugogodišnji glavni i odgovorni urednik i jedan od osnivača agencije *Beta* Dragan Janjić iznenada je preminuo 31. prosinca u 65. godini.

Janjić je rođen 6. listopada 1955. u mjestu Lopare, u Bosni i Hercegovini. Završio je Filološki fakultet u Beogradu. Novinarsku karijeru počeo je u agenciji *Tanjug*, gdje je radio od 1983. do 1994. kao novinar, reporter i urednik. Jedan je od osnivača nezavisne novinske agencije *Beta*, u kojoj je od 1994. do 2000. bio urednik unutrašnje redakcije i zamjenik glavnog i odgovornog urednika, a od 2000. do 2007. glavni i odgovorni urednik. Od 2007. do 2008. bio je zamjenik ministra za kulturu i informiranje, 2008. – 2010. bio je zamjenik glavnog urednika *Politike*, a od 2010. do 2016. savjetnik pučkog pravobranitelja za medije.

U *Betu* se na mjesto glavnog i odgovornog urednika vratio 2016. godine. Tijekom dugogodišnje novinarske karijere beskompromisno se borio za objektivnost i profesionalnost u izvještavanju i prava i položaj novinara i nezavisnih medija. Bio je član Nezavisnog udruženja novinara Srbije, Komisije za zaštitu novinara i jedan od inicijatora osnivanja nezavisnog sindikata novinara i član sindikata *Nezavisnost*.

Komemoracija dugogodišnjem glavnom i odgovornom uredniku i jednom od osnivača Novinske agencije *Beta* Draganu Janjiću održana je u utroak u Medija centru u Beogradu.

(Beta)

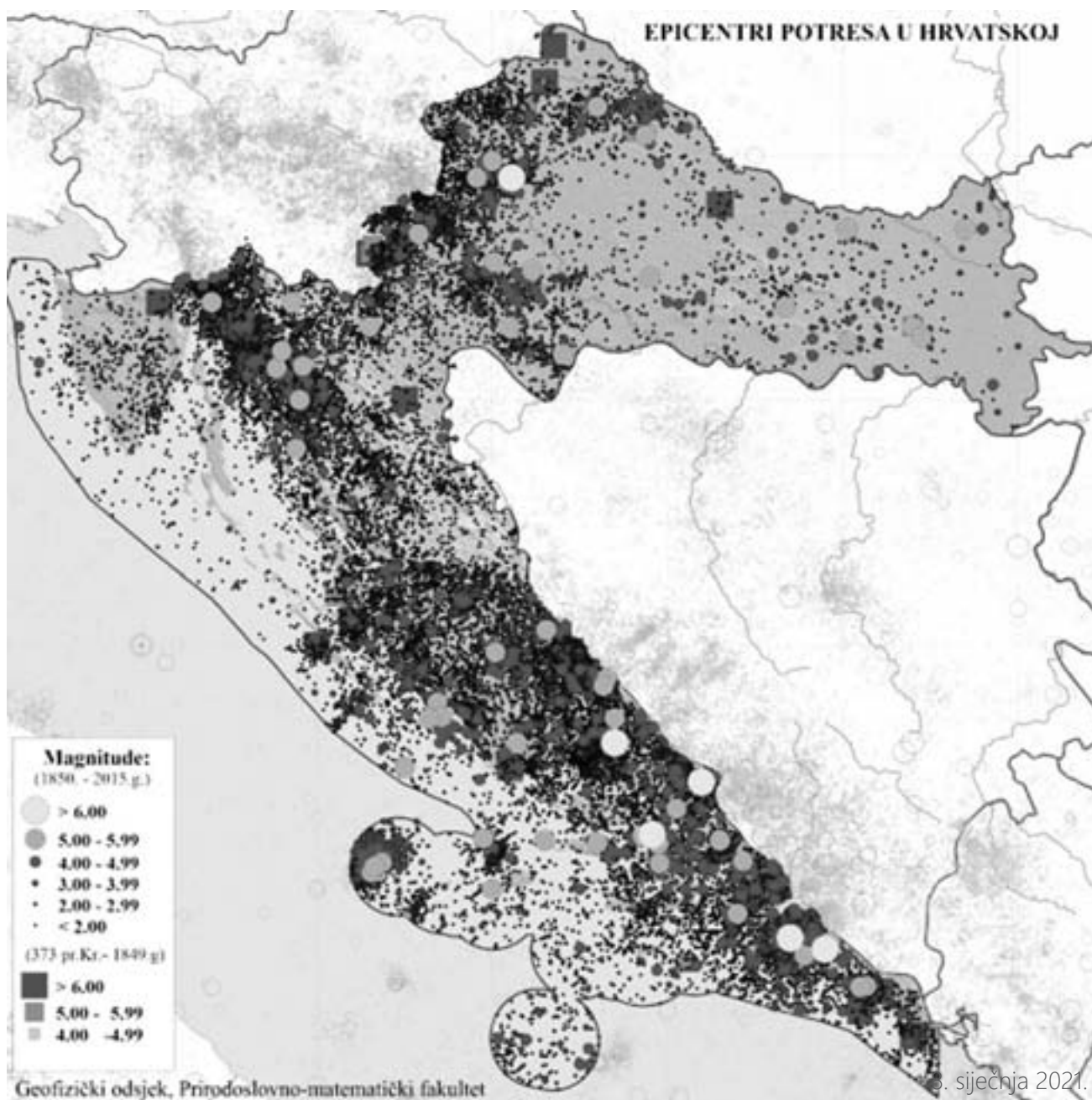
Potresi u Hrvatskoj

Tlo ni dalje ne miruje

»Za Zagreb znamo da su moguće magnitude i 6,5 po Richteru. Dubrovačko područje sklono je i prema 7 i više po Richteru. Cijela Dalmacija je trusno područje koje može pretrpjeti potrese koji nanose štete i ljudske žrtve«, kaže Tomislav Fiket * »Što je glavni potres jači, to će to razdoblje smirivanja dulje trajati, a naknadni potresi će biti jači, ali ipak slabiji od glavnog«, kaže Iva Dasović

Prosinac 29., 12 sati i 19 minuta. Vrijeme je to kada je snažan potres, od 6,2 stupnja po Richteru pogodio područje Petrinje, Siska, Gline i okolnih mjesta. Smrtno je stradalo sedmero ljudi, deseci su povrijeđeni, stotine ljudi je ostalo bez krova nad glavom, centar Petrinje je potpuno urušen, a pričinjena materijalna šteta ogromna. Tlo je podrhtavalo u Srbiji, Bosni

i Hercegovini, Austriji, a Nuklearna elektrana Krško u Sloveniji, koja je u linijama na kojima se osjetio potres, 100 kilometara od epicentra, zatvorena iz predostrožnosti. Ovom razornom potresu prethodio je, dan ranije, slabiji potres, a nakon potresa 29. prosinca na tom području nastavila se serija naknadnih potresa. Seizmolozi su zabilježili više od 460 potresa magnitude iznad

Potres mobilizirao Hrvatsku

Vlada Hrvatske odobrila je 120 milijuna kuna za pomoć Sisačko-moslavačkoj županiji, te 20 milijuna kuna za Zagreb, Zagrebačku i Karlovačku županiju. Hrvatska je do sada dobila pomoć iz 22 države, a slike razrušenih gradova i ljudi koji su ostali bez krova nad glavom mobilizirale su cijelu Hrvatsku. Građani su se i bez poziva organizirali kako bi pomogli. Darivali su hranu, odjeću, nudili smještaj u svojim domovima, kao volonteri dolazili u postradala područja. Uključili su se pojedinci, ali i brojne tvrtke. Crveni križ prikupio je više od 36 milijuna kuna. Značajna sredstva stigla su iz dijaspore.

Pomoć Hrvata iz Srbije

Hrvatsko nacionalno vijeće i pripadnici hrvatske zajednice u Srbiji iskazuju solidarnost sa stradalima u razornom potresu u Hrvatskoj te izražavaju sućut obiteljima nastradalih s nadom da se ovakve tragedije više neće ponavljati, navodeno je nakon potresa u Petrinji u priopćenju HNV-a. Budući da su Hrvati u Srbiji jedna od onih zajednica koja dobro zna kako je to kad ovisi o pomoći drugih, predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** razgovarali su sa županom Sisačko-moslavačke županije **Ivanom Žinićem** i predsjednicom županijske skupštine **Ivankom Roksandić** te uputili riječi podrške i solidarnosti. U razgovoru su iskazali spremnost za pružanje pomoći stradalima u ovoj županiji.

U dogovoru ključnih institucija hrvatske zajednice u Srbiji odlučeno je da će se prikupljati isključivo financijska pomoć jer, kako kažu iz pogođenih područja, osnovnih potreština sada imaju dovoljno. Hrvati u Srbiji prikupljaju novčanu pomoć preko računa Fondacije *Cro-fond* s naznakom »Pomoć nastradalima u potresu u Hrvatskoj«.

HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina završilo je prvu akciju prikupljanja pomoći. Sakupljeno je 152.000,00 dinara i uplaćeno na račun *Cro-fonda*. Sredstva su već raspoloživa.

Udruga će organizirati još jedan donatorski dan u nedjelju 10. siječnja, od 11 do 13 sati u vjeronaučnoj dvorani crkve Uzvišenja sv. Križa u Petrovaradinu.

Ovoj se odluci priključuju i članovi Upravnog i Nadzornog odbora Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, koji su na svojoj sjednici 30. prosinca, odlučili se odreći svojih naknada te ih donirati kao pomoć stradalima u potresu.

Uplate se mogu izvršiti na račun 325-9500700045918-84, Vojvođanska banka OTP Group, s naznakom »Pomoć nastradalima u potresu u Hrvatskoj«.

Poziv za pomoć Sisačkoj biskupiji

U crkvama na teritoriju Subotičke i Srijemske biskupije u nedjelju, 10. siječnja, skupljat će se novac za potrebite koji su izgubili svoje domove u Petrinji, Sisku, Glini... u Sisačkoj biskupiji.

Biskupi mons. **Đuro Gašparović** i mons. **Slavko Večerin** pozivaju vjernike svojih biskupija da se uključe i svojim doprinosima pomognu ublažiti patnju i neizvjesnost žiteljima spomenute biskupije koji su zbog posljedica potresa izgubili svoje domove i svoja radna mjesta. S obzirom na to da će još puno vremena proći dok se ne otklone sve posljedice ovog razornog potresa, biskupi poručuju kako ova pomoć neće zakasniti, a prikupljena sredstva bit će proslijeđena Sisačkoj biskupiji.

Solidarnost

Vlada Srbije je 30. prosinca donijela odluku da Hrvatskoj uputi iznos od milijun eura financijske pomoći za otklanjanje posljedica razornog potresa. BiH je odmah nakon razornog potresa ponudila pomoć te stavila na raspolaganje timove civilne zaštite Federacije BiH s 42 spasioca i RS s 18 spasilaca, sa svom pratećom opremom, priopćeno je iz Ministarstva sigurnosti BiH. Vlada Sjeverne Makedonije je na sjednici 29. prosinca donijela odluku da izdvoji šest milijuna denara (oko 97.000 eura) za pomoć nastradalima u Hrvatskoj.

dva. Slab potres 3. siječnja, magnitude 2,7 po Richteru, s epicentrom u Remetama, zatresao je i Zagreb. Je li jačina potresa iz Petrinje iznenađenje, imaju li zagrebački i petrinjski potresi veze, kada će se smiriti tlo u Petrinji i okolici i jesu li razorni potresi mogući i dalje, pitanja su na koja za *Hrvatsku riječ* odgovore daju doc. dr. **Iva Dasović** s Geofizičkog odjela Prirodoslovno-matematičkog fakulteta zagrebačkog Sveučilišta i seizmolog **Tomislav Fiket**, također s Geofizičkog odjela Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Krivo pomjeranje afričke i euroazijske ploče

Potresi u Zagrebu i Petrinji i okolici nisu za znanstvenike iznenađenje, jer su se na tim područjima i ranije dešavali jaki potresi.

»Područja Medvednice, odnosno Zagreba, te Pokuplja (mikroregija koja se proteže od Karlovca do Siska) poznata su kao područja u kojima se mogu dogoditi jaki potresi, jer znamo da su se događali u prošlosti. Takvi su bili veliki zagrebački potres 1880. godine ili pokupski potres 1909. godine. Ova dva rasjedna sustava, koja su se ove godine aktivirala, nisu izravno povezana, ali ako gledamo širu sliku, oba imaju zajednički 'opći' uzrok, a to je međudjelovanje, odnosno približavanje, afričke i euroazijske litosferne (tektonske) ploče. Ali, ako se približimo i gledamo detaljniju sliku, radi se o složenim tektonskim odnosima između manjih tektonskih jedinica: jadranske mikroploče (Adria), Dinarida, Alpa i Panonskog bazena«, pojašnjava docentica Dasović.

»Vidimo da je seizmička aktivnost intenzivna i svi ovi potresi, nažalost nisu veliko iznenađenje. Globalno gledajući, potresi u Zagrebu i Petrinji imaju veze, jer su svi potresi koji se nama događaju posljedica podvlačenja afričke ploče pod euroazijsku. Stvari dodatno komplicira jadranska mikroploča, koja je nekada bila dio afričke ploče. Zato je teško raditi detaljne procjene i razlučiti što se sve događa. Potresi u Zagrebu i Petrinji nisu direktno povezani, ali iskreno govoreći potres iz Petrinje od 6,2 po Richteru oslobodio je značajnu količinu energije i nezahvalno je predviđati koliko je te energije potpomoglo popuštanju nekog materijala u zemljinoj unutrašnjosti i mi ne znamo je li

na zagrebačkom području još uvijek akumulirana energija koja čeka da se oslobodi«, kaže Tomislav Fiket.

Kao što za znanstvenike iznenađenje nisu bili sami potresi, tako za njih neočekivana nije bila ni jačina potresa.

»U ovom području dogodio se, kao što sam već rekla, pokupski potres 8. listopada 1909. godine s magnitudom procijenjenom na 5,8 (prema Richteru). Ono što znamo o ovom području upućivalo je na to da se potres otprilike ove magnitude može dogoditi. Koliko god znate da se negdje takav potres može dogoditi, mislim da uvijek on ipak bude iznenađenje. Nažalost, potresi su izuzetno složeni i događaju se na nekoliko kilometara dubine čemu nemamo pristup, pa ih uglavnom istražujemo proučavajući seizmičke valove koje su prouzročili, dakle tek nakon što se dogode. Danas ne postoje znanja koja bi omogućila pouzdanu prognozu potresa, a pitanje je hoćemo li ikada to moći. Ono što znamo jest da se potresi na nekom području ponavljaju u nepravilnim vremenskim razmacima, ponekad kraćim ponekad dugim, i da svoj život moramo prilagoditi njihovom djelovanju. Zato ih je važno istraživati i ulagati u protupotresnu gradnju«, kaže sugovornica *Hrvatske riječi*.

Fiket podsjeća da područje Hrvatske, pa i šira regija pamte razorne potrese. Od Skoplja, Banja Luke, Crne Gore.

»Svjesni smo da su potresi naša svakodnevica. Na sreću, manje ih je nego kog Grka i Turaka ili Talijana«, kaže Fiket.

Uz Skoplje, Banja Luku i Kotor docentica Dasović podsjeća na

još nekoliko jakih potresa na tlu Hrvatske. »Spomenimo još i potrese 1996. godine kod Stona magnitude 6,0 (prema Richteru) te 1962. godine kraj Makarske magnitude 6,1 (prema Richteru), ako se ograničimo samo od 60-ih godina 20. stoljeća i na Hrvatsku. Područje južne i jugoistočne Europe zaista možemo opisati trusnim područjem, odnosno seizmički aktivnim područjem gdje su se događali i gdje će se događati snažni potresi. No, oni ne moraju uzrokovati strašne posljedice ako svoj život prilagodimo na način kao što se to radi u područjima kojima prijete i jači potresi nego nama, npr. Čile, Japan i Kalifornija su dobar primjer«, kaže Dasović.

Za smirivanje tla godinu dana

Sama brojka od 460 naknadnih manjih potresa djeluje nevjerovatno, ali to je uobičajeni slijed događaja i može u petrinjskom slučaju potrajati i godinu dana.

»Nakon svakog jačeg potresa slijedi razdoblje pojačane seizmičke aktivnosti, odnosno naknadni potresi tijekom kojih rasjed na kojem je došlo do pomaka traži novu ravnotežu. Što je taj glavni potres jači, to će to razdoblje dulje trajati, a naknadni potresi će biti jači, ali ipak slabiji od glavnog. Ti potresi će se nejednoliko rasporediti u vremenu i prema magnitudama, s tim da se njihova učestalost vremenom smanjuje, odnosno vremenom će se prorjeđivati dok potpuno ne utihnu. Teško je predvidjeti

koliko će ta aktivnost potrajati i kraj neke serije potresa moguće je 'proglasiti' tek naknadno. Ova serija će najvjerojatnije potrajati godinu dana, a moguće i dulje – ne bih nagađala koliko dugo. Svaki rasjed i svaki potres i njegova serija su drugačiji», kaže Dasović.

»U smirivanju cijele ove situacije bit će još jačih potresa. Sigurno će to trajati mjesecima. Procjene možemo davati na temelju ranijih iskustava. Znamo da je kod stonskog potresa za smirivanje tla trebalo šest mjeseci, kod zagrebačkog još nije završilo. Za očekivati je da nakon razornog potresa u okolici naknadnih potresa bude jedno dulje razdoblje. Možda čak i godinu dana«, suglasan je sa svojom kolegicom Fiket.

Budući da je glavni potres bio 6,2 po Richteru on kaže da je realno očekivati da nekoliko od narednih potresa budu iznad 5 po Richteru, a veći broj njih prelazit će jačinu 4,5.

Imperativ protupotresna gradnja

Fiket kaže da su seizmolozi na moguće razorne potrese upozoravali još početkom XX. stoljeća, a upozoravali su tada i na činjenicu da se ne gradi sukladno protupotresnim standardima.

»Upozoravalo se, primjerice, na teške ukrase na zgradama, dimnjake koji nisu dobro pričvršćeni. Mislim da je potres u Skoplju 1963. godine promijenio u bivšoj Jugoslaviji dosta toga što se tiče gradnje, jer se počelo voditi računa o tome da živimo na trusnom području. Ali mi imamo mnoštvo povijesne baštine, starih zgrada koje su osjetljive na ovakve magnitude i bojimo se ako se to ponovno dogodi da ćemo opet imati katastrofu, ljudske žrtve i velike materijalne štete«, kaže Fiket.

Njegov savjet je da se prilikom obnove zadrži samo vanjski izgled povijesnih građevina, a da se unutarnji dio uradi novim materijalima i sukladno s protupotresnom gradnjom. To zahtijeva vrijeme i financijski je zahtjevno, pa se Fiket pribojava da je Hrvatska daleko od takvih rješenja.

»Pokupski potres iz 1909. godine, prvi koji je zbilježen, bio je 5,8 po Richteru. Prema kartama hazarda koje smo radili znamo da je za to područje magnituda šest, plus-minus 0,25 po Richteru. Ispalo je da je sada u igri bila ta gornja granica greške.

Najznačajniji potresi u Hrvatskoj od XVII. stoljeća

Datum	Mjesto	Magnituda
6. travnja 1667.	Dubrovnik	7,1*
30. ožujka 1738.	Međimurje	5,1*
1. ožujka 1870.	Klana	5,5*
9. studenog 1880.	Zagreb	6,2*
2. srpnja 1898.	Trilj	6,7*
8. listopada 1909.	Pokuplje	5,8
12. ožujka 1916.	Vinodol	5,8
27. ožujka 1938.	Bilogora	5,6
29. prosinca 1942.	Imotski	6,2
11. siječnja 1962.	Makarska	6,1
13. travnja 1964.	Dilj Gora	5,7
5. rujna 1996.	Ston-Slano	6,0
29. prosinca 2020.	Pokuplje	6,2

* magnitude procijenjene na osnovu intenziteta

Panonska nizina (ne)sigurna

»U Panonskom basenu je Slavonija, ali je i tamo bio jedan razorni potres, onaj u Levanjskoj Varoši. Tako da nema kod nas potpuno sigurnih mjesta, ima samo mjesta u kojima se potresi rjeđe dešavaju«, kaže Fiket.

»Nisam upoznata s detaljima seizmičnosti Panonske nizine (osim ovog njenog jugozapadnog dijela), no seizmička aktivnost u tom području je ipak nešto manje izražena nego što je u području Dinarida, jer se nalazi dalje od kontakta jadranske mikroploče i Dinarida gdje su tektonski pomaci najveći, no dio napetosti koje tu nastaju ipak se prenosi i u unutrašnjost. Ne smijemo zaboraviti da je istočni dio Panonske nizine onaj koji se graniči s Karpatima, dakle u Rumunjskoj, također seizmički poprilično aktivan. Potresi, pogotovo snažni, najčešće se događaju na rubovima tektonskih ploča, ali mogu se dogoditi bilo gdje unutar ploče no tamo su ipak rjeđa pojava«, kaže Dasović.

Za Zagreb znamo da su moguće magnitude i 6,5 po Richteru. Dubrovačko područje sklono je i prema 7 i više po Richteru. Cijela Dalmacija je trusno područje koje može pretrpjeti potrese koji nanose štete i ljudske žrtve. Ugroženi smo, jer živimo na trusnom području i jedino što možemo uraditi je da tako gradimo da nas objekti ne ozlijede. Potrese zaustaviti ne možemo. S njima moramo živjeti, bez obzira koliko je to teško«, zaključuje Fiket.

Z. Vasiljević

Zastoj u otvaranju poglavlja u procesu pridruživanja EU

Suštinski dalje ili bliže

Vijeće ministara EU je zaključilo kako je potrebno doći do napretka u područjima demokracije, neovisnosti pravosuđa, slobode izražavanja i medija kako bi nova poglavlja bila otvorena * Sedamdeset i pet nevladinih organizacija uputilo je priopćenje u kojem se izražava nezadovoljstvo izostankom reformi koje je Vlada Srbije prihvatila provesti u procesu pristupanja EU * Ministrica za europske integracije Jadranka Joksimović je izjavila na plenarnoj sjednici Nacionalnog konventa o EU da Srbija nije »pačija škola« u procesu europskih integracija i da ne samo da nije dalje od EU nego je »suštinski bliže«

Protekla 2020. godina ostat će zapamćena, osim po epidemiji virusa covid-19, i po tome što, nakon šest godina od započinjanja pristupnih pregovora s Europskom unijom Srbija u ovoj godini nije uspjela otvoriti niti jedno pregovaračko poglavlje. Prethodne, 2019., je otvorila dva.

Inače, 22. prosinca se navršilo 11 godina od kada je Srbija podnijela zahtjev za članstvo u EU kada je dala suglasnost na pregovarački okvir te prihvatila sve uvjete i kriterije koje EU postavlja pred zemlje kandidate. Prosinca 2015. godine otvorena su prva poglavlja, među njima Poglavlje 35 koje se bavi normalizacijom odnosa između Srbije i Kosova. U srpnju 2016. godine otvorena su poglavlja 23 i 24, koja se bave vladavinom prava, a do prošle godine je otvoreno 18 od ukupno 35 poglavlja. Zatvoreno je samo dva – 25. i 26. poglavlje, koja se prema procedura otvaraju i (privremeno) zatvaraju u istom danu.

Koordinatorica Nacionalnog konventa za EU, koji okuplja organizacije civilnog društva, **Nataša Dragojlović** navodi u *Knjizi preporuka za 2019.* kako bi proces pridruživanja prema novoj metodologiji trebao biti »predvidljiviji, kredibilniji i dinamičniji, uz snažnije političko usmjerenje i angažman na najvišim nivoima«.

No, nova metodologija nije pomogla da se proces pridruživanja nastavi istim ili ubrzanim tempom, jer su se Nizozemska, Belgija, Njemačka, Švedska, Finska i Bugarska usprotivile ove godine otvaranju novih poglavlja zbog, kako ocjenjuju, nezadovoljavajućeg stanja u domeni vladavine prava i ozbiljnog kašnjenja u reformskim procesima.

Vijeće ministara EU je zaključilo kako je potrebno doći do napretka u područjima demokracije, neovisnosti pravosuđa, slobode izražavanja i medija kako bi nova poglavlja bila otvorena, a veleposlanik EU u Srbiji **Sem Fabrizi** je na sastanku Skupštinskog odbora za europske integracije kazao kako u Poglavlju 23 (pravosuđe i osnovna ljudska prava) nije učinjen nikakav napredak, kao ni u području pravosuđa i u pogledu slobode medija.

Nevladin sektor – otvoren za dijalog i partnerstvo

Sedamdeset i pet nevladinih organizacija u Srbiji uputilo je sredinom prosinca priopćenje u povodu zastoja europskih inte-

gracija u 2020., u kojem se »izražava nezadovoljstvo izostankom reformi koje je Vlada Srbije prihvatila provesti u procesu pristupanja EU, pogoršanjem poštovanja demokratskih principa i vladavine prava, prisustvom govora mržnje i porastom nasilja nad pojedincima, novinarima, medijima, političkim neistomišljenicima i organizacijama civilnog društva koji na osnovu prava koja im garantiraju Ustav i zakoni Republike Srbije, iznose kritička viđenja rada i rezultata državnih institucija i tijela«.

Kao najznačajniji problemi se ističu gubitak povjerenja građana u institucije, nefunkcionalnost političkog poretka i nedostatak iskrene političke volje Vlade Srbije da se provedu neophodne promjene, osigura nezavisnost pravosuđa, suzbije korupcija, omogući izražavanje političkog i svakog drugog mišljenja, osiguraju uvjeti za slobodu medija, kao i nezavisnost regulatornih i nezavisnih tijela od političkog pritiska.

Potpisnici smatraju da je ovakvo stanje neprihvatljivo »imajući u vidu sve resurse kojima raspolaže Vlada, njenu deklaratornu

Kronologija procesa

Travnja 2013. godine Europska komisija je dala preporuku o otvaranju pregovora o pristupanju, a pristupni pregovori su formalno otvoreni 21. siječnja 2014. godine na prvoj među-vladinoj konferenciji. Europska komisija je u veljači 2018. godine usvojila strategiju »Vjerodostojna perspektiva proširenja i pojačano angažiranje EU na zapadnom Balkanu«. U svibnju iste godine održan je u Sofiji Samit EU – Zapadni Balkan, koji je potvrdio europsku perspektivu regije i izložio niz konkretnih akcija za jačanje suradnje u području povezivanja, sigurnosti i vladavine prava.

U prosincu 2019. godine je Europska komisija usvojila, a u veljači ove godine predstavila revidiranu metodologiju, koja treba pogurati naprijed proces proširenja.

U svibnju ove godine je održan Samit EU – Zapadni Balkan u Zagrebu, a u listopadu Komisija predlaže ekonomsko-investicijski plan za podršku i približavanje zapadnog Balkana Europskoj uniji.

posvećenost članstvu u EU, kao i tehničku i finansijsku podršku EU».

Potpisnici su izrazili i otvorenost za dijalog i suradnju nudeći svoje stručno znanje i entuzijazam, ali su najavili i da će u narednih godinu dana pažljivo pratiti i redovno izvještavati javnost o rezultatima u području vladavine prava i funkcionalnosti demokratskih institucija, od čega će ovisiti i njihova spremnost za partnerstvo u ovome procesu. Pozvali su Vladu Srbije da izvuče pouke iz odluke Vijeća EU da ove godine ne otvori ni jedno pregovaračko poglavlje i rasta skepticizma prema članstvu u Uniji.

Dobra vijest?

Činjenicu da se u 2020. nije otvorilo niti jedno poglavlje komentirali su različiti ljudi različito. Da je izostanak otvaranja novih poglavlja u 2020. »zbog očevidnog urušavanja demokracije i vladavine prava« dobra vijest ocijenio je, pomalo cinično, urednik portala *European Western Balkans* **Vladimir Burazer**. Dobra je vijest, kaže on, iz razloga što »ruši dugo održavanu iluziju da se ovakvom politikom zemlja može voditi ka članstvu u EU«.

U autorskom tekstu za beogradski tjednik NIN Burazer je ocijenio da ova odluka država članica EU »predstavlja šamar vlastima u Beogradu i jasnu i nedvosmislenu poruku da Srbija s ovakvim stanjem demokracije i vladavinom prava nema nikakvu perspektivu članstva u EU«.

Ovo je dobra vijest, smatra Burazer, jer »jasno ukazuje na ključne probleme i utvrđuje odgovornost za njih«. On podsjeća i da je proces pregovora Srbije tekao izuzetno sporo i prethod-

nih godina, iako je mandatar **Aleksandar Vučić** 2016. godine u svom ekspozeu najavio potpuno usuglašavanje sa zakonodavstvom EU i zatvaranje svih pregovaračkih poglavlja do 2019. godine.

Prevladana tema

Ministrica za europske integracije **Jadranka Joksimović** je pak izjavila na plenarnoj sjednici Nacionalnog konventa o EU, održanoj 17. prosinca, da Srbija nije »pačija škola« u procesu europskih integracija i da ne samo da nije dalje od EU nego je »suštinski bliže«.

»Nismo urušili vladavinu prava u Srbiji ni na koji način«, rekla je Joksimović, dodajući da je možda bilo kašnjenja u reformama i da se možda moglo uraditi više, ali da je Srbija posvećena putu europskih integracija i da su ova vlada i Aleksandar Vučić od 2014. uradili više za europski proces nego svi u prethodnih 15 godina. Ministrica je istakla da EU treba objasniti kako će se nova metodologija primjenjivati na Srbiju i pozvala civilno društvo i Nacionalni konvent da počnu govoriti o klasterima, a ne o poglavljima.

»Je li otvoreno jedno ili dva poglavlja je prevladana tema. Očekujem od Nacionalnog konventa da se prestroji u pravo vrijeme i zamoli svoje članove da se ubace u novi kolosijek«, kazala je Joksimović, i ocijenila da je posljedica nove metodologije da poglavlja postaju sekundarni instrument za ono što je suština pregovaračkog procesa od ove godine, a to su sektorske ključne politike struktuirane u šest klastera.

Otvaranja poglavlja

2015.

Prosinac – poglavlje 32, financijski nadzor i poglavlje 35, o normalizaciji odnosa Beograda i Prištine

2016.

Srpanj – poglavlje 23, pravosuđe i osnovna prava i poglavlje 24, pravda, sloboda i sigurnost

Prosinac – poglavlje 5, javne nabave i poglavlje 25, znanost i istraživanje

2017.

Veljača – poglavlje 20, poduzetništvo i industrijska politika i poglavlje 26, obrazovanje i kultura

Lipanj – poglavlje 7, pravo intelektualne svojine i poglavlje 29, carinska unija

Prosinac – poglavlje 6, pravo privrednih društava i poglavlje 30, ekonomski odnosi s inozemstvom

2018.

Lipanj – poglavlje 13, ribarstvo i poglavlje 33, financijska i proračunska pitanja

Prosinac – poglavlje 17, monetarna i ekonomska politika i poglavlje 18, statistika

2019.

Lipanj – poglavlje 9, financijske usluge

Prosinac – poglavlje 4, sloboda kretanja kapitala

Unutarnja retorika o EU

Potpredsjednik Europskog pokreta u Srbiji **Vladimir Međak** ukazao je na još jednu dimenziju procesa pridruživanja a to je »unutarnja retorika« o EU. On kaže kako se od srpskih dužnosnika očekuje da ubuduće »povedu računa kako EU komunicira s građanima«. Međak podsjeća kako je to je jedna od točaka *Zagrebačke deklaracije*, dokumenta, koji je donesen na samitu EU – Zapadni Balkan, ove godine u svibnju. Naime, u točki 1 ove deklaracije navodi se da kredibilitet posvećenosti zapadnog Balkana europskim integracijama među ostalim ovisi od »jasnog izvještavanja javnosti i od provođenja neophodnih reformi«.

»Ovo je prvi put da se u bilo kakvoj EU deklaraciji u odnosu na zapadni Balkan pominje komunikacija države ka građanima«, ističe Međak i ocjenjuje da je Srbija time neslužbeno dobila novi kriterij za članstvo, a to je unutarnja retorika o EU.

On dodaje da europski dokumenti sadrže i druge »nijansirane poruke«, kao što je navod da je Srbija »deklaratorno nastrojena proeuropski«, kao i da je »narušeno povjerenje između EU i zemalja zapadnog Balkana«.

Međak ističe da se od Srbije u budućnosti očekuje da pregovore EU vodi kao politički, a ne tehnokratski proces, gdje će se donositi političke odluke i odgovarajući zakoni, a ne odgađati za neka bolja vremena.

»Srbija je do sada najviše napredovala u poglavljima koja nisu politički teška, ali ni za dio njih uvijek nije dostavila pregovaračke pozicije ni nakon više godina«, podsjetio je Međak.

Nikakav ili umjereni napredak

A što piše u izvještaju Europske komisije? Među ostalim, kada je riječ o političkim kriterijima, navodi se kako su na proteklom

izborima glasači imali ograničen izbor zbog predominantne prednosti vladajuće stranke i promoviranja Vladinih politika u većini vodećih medija. Kako je od ključne važnosti da vlasti u Srbiji riješe nedostatke u izbornom sustavu kroz dijalog s političkim partijama »mnogo prije narednih izbora«. Navodi se kako je potrebno ojačati djelotvornost, nezavisnost i transparentnost rada Skupštine, kao i da se Skupština treba uključiti u međustranački dijalog. U području reforme javne uprave uopćeno gledajući nije postignut nikakav napredak a što se tiče pravosuđa navodi se kako je ustavna reforma pravosuđa odgođena, a da opseg političkog utjecaja izaziva ozbiljnu zabrinutost. U pogledu borbe protiv korupcije postignut je ograničen napredak, ali je korupcija i dalje pitanje koje izaziva zabrinutost, a u pogledu borbe protiv organiziranog kriminala navodi se kako Srbija tek treba ostvariti uvjerljive rezultate. Što se tiče osnovnih prava, potrebno je osigurati njihovu dosljednu i efikasnu primjenu i ojačati institucije za zaštitu ljudskih prava. U pogledu slobode izražavanja još uvijek nije ostvaren konkretan napredak u poboljšanju cjelokupnog okruženja i tek se treba uspostaviti transparentnost u pogledu vlasništva nad medijima i raspodjele javnih sredstava, osobito na lokalnom nivou.

Kao pozitivno se ističe upravljanje migracijskim tokovima i integrirano upravljanje granicama. Također se navodi da je, kada je riječ o ekonomskim kriterijima, Srbija postigla izvjestan napredak u razvijanju funkcionalne tržišne ekonomije. Međutim, navodi se u Izvještaju EK i kako je država i dalje u značajnoj mjeri prisutna u privredi i da je privatni sektor sputan uslijed slabosti u vladavini prava.

Narodna skupština – ispuniti preporuke EK

Ove godine o Izvještaju Europske komisije o Republici Srbiji raspravljala je na plenarnoj sjednici i Narodna skupština 29. prosinca i usvojila pet zaključaka. U zaključcima se konstatiraju preporuke koje se odnose na vladavinu prava i funkcioniranje demokratskih institucija i pozdravljaju pozitivne ocjene o postignutom napretku u dijelu ekonomskih kriterija i mjera povezanih s epidemijom covid-19.

Pozdravljaju se dosadašnji naponi Vlade i istovremeno se poziva da »održi snažnu dinamiku pregovora, u skladu s novom metodologijom proširenja. Istovremeno se poziva Europska komisija da »što prije uobliči način primjene nove metodologije na pregovarački proces«.

Izražava se spremnost da se i u narednom periodu aktivno radi na unaprjeđenju parlamentarne prakse, izgradnji povjerenja u procedure Narodne skupštine i pruža aktivni doprinos ispunjavanju političkih kriterija za članstvo u EU. Također se navodi kako Narodna skupština ostaje aktivno uključena u realizaciju druge faze Međustranačkog dijaloga uz posredovanje Europskog parlamenta, u svrhu poboljšanja parlamentarnih standarda i postizanja širokog međupartijskog i društvenog konsenzusa o reformama.

Na koncu se ukazuje na potrebu daljeg rada svih nadležnih institucija na ispunjavanju preporuka iz Izvještaja EK i naglašava da je potrebno nastaviti stalnu i nesmetanu komunikaciju s građanima o vrijednostima i značaju EU, kao strateškog političkog i ekonomskog partnera Srbije.

J. D.

Nevena Mlinko, voditeljica Književno-teatarskog kružoka

Što je za manjinu kazalište, a što je za kazalište manjina?

Neminovna je ta definicija kazališta kao institucije i kao oblika suvremene umjetnosti gdje se onda okupljaju duhovi koji će biti kreativni, koji će stvarati u slobodi i koji će u kazalištu stvoriti ne samo jedan duhovni već i jedan fizički prostor ispitavanja identiteta. Znači, nužno je. Ali, s druge strane, jako je važno postaviti i pitanje što je manjina za kazalište. Jer, manjina kao etnička i jezična ili socijalna ili seksualno orijentirana oduvijek je bila povlaštena u kazalištu – njima se bavi dramski tekst i scenska umjetnost

Intervju vodila: Jasminka Dulić

»**N**eke stvari oduvijek čuče u nama i samo je pitanje koliko i kad čovjek to ispita i nekako se jasnije izoštri u tom smjeru. U meni je oduvijek čučalo to nešto što je naginjalo dramskim umjetnostima«, kaže profesorica **Nevena Mlinko**, koju je »to nešto« vodilo od recitiranja, osmišljavanja i organiziranja kulturnih događanja, voditeljstva, glume i režiranja predstava, preko studija jezika i književnosti odvelo do Fakulteta dramskih umjetnosti u Beogradu, gdje je trenutno na master studiju Teorije dramskih umjetnosti i medija.

Da u Neveninom životu ništa nije stihijski, govori i podatak da je na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu obranila master rad s nazivom »Avaške godine Milovana Mikovića u korpusu hrvatske dijalektalne književnosti«, a nakon stručne i znanstvene obrade ovu je poemu dramatisirala i režirala u izvedbi Književno-teatarskog kružoka Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* u Subotici. Predstava je imala veliki uspjeh kod publike i kritike, ali je nakon premijere i prve reprize, a zbog poznatih epidemijskih okolnosti, budućnost neizvjesna.

S Nevenom Mlinko, trenutno uposlenoj u Osnovnoj školi *Sveti Sava*, razgovarali smo o njenim aktivnostima i planovima.

HR U HKC-u *Bunjevačko kolo* vodite Književno-teatarski kružok, a prethodno ste vodili dječju dramsku sekciju. Je li Kružok izrastao iz sekcije?

U *Kolu* sam vodila dječju dramsku sekciju, a od konca 2019. godine sam se odlučila pokrenuti sa starijima Književno teatarski kružok (KTK) za neke ozbiljnije teme i prizore. KTK nije izrastao iz te dječje skupine već je posebna priča, ali ima u Kružoku članova dječje skupine koji su u međuvremenu stasali. Kontinu-

itet mog rada u *Kolu* postoji pet godina, pa sam s nekim prekidi-
ma i duže tamo nego li na ovom sada radnom mjestu.

HR Jedna ste od najuspješnijih i najpoznatijih recitatorki na hrvatskom jeziku i najaktivnijih u kulturnim događanjima u hrvatskoj zajednici no odlučili ste se za studij srpskog jezika i književnosti. Kako je došlo do te odluke?

Razmišljala sam o studiju u Hrvatskoj, u Osijeku ili Zagrebu, a budući da sam u gimnaziji bila prirodno-matematički smjer nekako su do posljednjeg trena moje orijentacije bile prirodnjačke i uopće nisam razmišljala o humanističkom diskursu. Završila sam osnovnu i srednju školu na srpskom jeziku, jer još nije postojalo obrazovanje na hrvatskom, a kada smo mi upisivali fakultet bila je ukinuta i »diaspora« za naše studente. Bez ikakve pripreme otići u roku od mjesec dana na prijemni nije bilo realno, tako da sam u posljednjem trenutku prelomila kako ne bih preskakala godinu i na brzinu upisala studij srpskog jezika i književnosti u Novom Sadu.

HR Jeste li se pokajali zbog tog izbora »na brzinu«?

Ne. Ono što je najzanimljivije u svemu je tamo negdje na četvrtoj godini studija kada se shvati da jezik i književnost jesu u suštini donekle omeđeni sustavi koji teže zatvorenosti, a što postoji i u prirodnim znanostima – pravila, temelj na kojem se nešto kreće i razvija – napose u jeziku. To je bilo otkriće za mene, što me je možda još više zadržalo u tom humanističkom polju, iako je mnogo jačeg odjeka napredak u prirodnim znanostima nego li u društvenim i humanističkim koje su danas izgubile primat. Ali, s druge strane je zanimljivo da dolazi do neke vrste hibridnog križanja. Znači da je sad nebitno je li područje eko-

nomije ili genetičkog inženjeringa. Kada je marketing u pitanju, potrebna je humanistička ili artistska strana stvari gdje se to hibridno križa, a onda ni umjetnost nije više onakva na kakvu smo mi navikli ili naučili, već zadobija drugi kontekst u kojem se treba iskazati.

HR Jeste li razmišljali o odlasku iz Srbije?

Ne. Nisam. Preveliki je kod mene lokalpatriotizam da bi se nešto micalo, daleko odavde. Da nije dobro, nije dobro, kada se pogleda kao zemlja, mogućnosti, organizacija, zdravstvo, socijalno..., o svemu tome bi se dalo nešto više razmišljati ali sam još uvijek u onom, kako bi se reklo romantičarskom mladom duhu koji, ne da se nečemu nada, već ne razmišlja previše o tome. U školi sam uposlena na zamjeni, a kad se to završi, vidjet ću što ću. Uvijek se otvori neka prilika i nije da sam u nekoj tjeskobnoj, grčevitoj poziciji u životu spram bilo čega. Valjda sam tako i odgojena da sam sigurna kako će se neka vrata otvoriti.

HR Što planirate dalje?

Daleko od toga da se stihijski krećem kroz vrijeme i prostor svog života, i ekskluzivno za HR na masteru sam Fakulteta dramskih umjetnosti u Beogradu, na studiju Teorija dramskih umjetnosti i medija i planiram to privesti koncu. Neke stvari oduvijek čuće u nama i samo je pitanje koliko i kad čovjek to ispipa i nekako se jasnije izoštri u tom smjeru. U meni je odu-

vijek čučalo to nešto što je naginjalo dramskim umjetnostima, bez ikavih kalkulacija spram vanjskog svijeta, jer kod mene ta linija korisnosti i pragmatizma nije izražena. Vođena tim nutarnjim porivima već dulje vrijeme sam gledala i razmišljala o tome i tražila negdje gdje bih mogla pronaći tu neku nadogradnju i svoj terminološki i misaoni aparat kako bih se mogla ozbiljnije baviti teatro, ali ne da bih to drugima govorila već da bih ja to mogla bolje shvatiti.

HR Uvršteni ste u temat *Novi naraštaj hrvatskih književnih kritičara u Vojvodini* koji je objavljen u zborniku *ovogodišnjih Đakovačkih susreta hrvatskih književnih kritičara*. »Gdje je« danas kazališna i književna kritika, postoji li?

Baš sam s kolegama iz nekih drugih grana umjetnosti postavljala to pitanje – gdje je, na primjer, likovna kritika danas? Nema je. Ne možemo sada govoriti o nekoj kazališnoj kritici u našim okvirima kada je pitanje u kom omjeru i sama kazališna scena postoji. Kako onda može postojati i kako možemo govoriti o nekoj kazališnoj kritici? Ali na svako gostovanje koje potječe iz našeg etnokulturološkog korpusa, gostovanja iz Hrvatske, uvijek je postojao odjek, uvijek je postojao tekst, uvijek je postojala kazališna kritika. Znači, postojao je osvrt na to što smo vidjeli kod nas. I ovo što smo mi izveli *Avaške godine*, toliko sam sretna što postoji ta vrsta povratne informacije, jer je kazalište oduvi-

jek stvar trenutka. Tako je naša predstava koju smo izveli, kao i svaka druga, postojala samo u tom trenutku, tim ljudima koji su tamo bili. Hoće li ona kao takva biti ponovno izvedena? Ne. Jer će svako novo izvođenje biti nova predstava. A ono što ostaje kao trag zabilježeno, što je jedino svjedočanstvo da se nešto i desilo jest kritika. Tako da kazališna kritika u omjeru kojem postoji neka kazališna scena kod nas je prisutna, a zaista smatram da, mada to nije kazališna kritika, već bavljenje poviješću kazališta da je zaista praznik što je izašla knjiga **Milovana Mikovića** *Idemo li večeras u kazalište?*. Za našu zajednicu je to kapitalna stvar i što je izlazilo kao feljton u *Hrvatskoj riječi* i u *Klasju naših ravni* u nekom drugačijem obliku i sada kao knjiga, a što demantira da se o kazalištu ne razmišlja i ne govori. Jer nije samo kazališna kritika važna. Tu je i ta povijest kazališta i teorija.

HR Predstava *Avaške godine* je bila izuzetno uspješna i dobro primljena kod publike. Koliko ste Vi zadovoljni onim što ste uradili?

Jako sam zadovoljna onim što sam ja uradila u prvom redu, što se tiče odabira i dramatizacije i glumačke ekipe i raspodjele uloga, do toga kako sam to režirala i kako smo je izveli. Zadovoljna sam glumačkom razinom i scenskom i glazbenom postavkom, sve kako smo to aranžirali i ukomponirali. I to je ono što me je oduvijek privlačilo kazalištu – da je riječ o interakciji. Ja mogu nešto zamisliti i postaviti, ali najljepši su oni momenti kada dođe do ukrštanja s vizijama drugih ljudi bez kojih se ne može. Znači, nije kazalište jedna osoba; to je najljepše od svega – kada svatko da svoje viđenje, kada se to nadgradi, možda neka moja primarna zamisao koja nikada nije konačna već računam s jednom otvorenosću, što će sve drugi ljudi donijeti, unijeti. I s te strane sam jako zadovoljna, jer mislim da smo na koncu dali jednu dobru predstavu. Dakako, to je samo jedno od tisuću mogućih čitanja Mikovićevog postmodernističkog djela koje računa s odgovornošću i kreativnošću čitatelja. Mislim da smo dali jednu dobru interpretaciju Mikovićeve poeme, a s druge strane izuzetno sam zadovoljna i reakcijama publike što se osjetilo u dvorani kada ide naklon. Ali, svakako i kritika koja je bila krajnje afirmativna. Ono što je možda jedna zanimljiva stvar na koju sam ostala bez teksta je komentar jednog gledatelja koji mi je odmah nakon izvedbe predstave rekao: »Sjećam se ovog zagušujućeg ozračja koje sam osjetio negdje u siječnju, sjećam se ovog osjećaja da me sve stiska, a sad kad sam pogledao predstavu mogu reći da je dovoljno samo je pogledati jednom«. Izgleda paradoksalno da vam je drago da sad netko ne želi više gledati vašu predstavu, jednom pa dosta. Ali činjenica je da je bila toliko snažna emocija i poruka, da se dirnulo u one neke žice, ne samo kolektivnog identiteta već baš onog što se na mikro planu zrcali u svima nama: da svatko u svojoj familiji ima i može prepoznati dio onoga što smo prikazali u *Avaškim godinama*. I onda da ga to dirne i kaže, uf dosta je, to je to, to prepoznajem, to me pomjerilo.

HR Zašto ste se odlučili baš za *Avaške godine* i koliko je bilo teško dramatizirati i postaviti poemu na kazališnu scenu?

Više je motiva. Prva stvar je što su *Avaške godine* bila tema mog master rada na studiju književnosti u Novom Sadu nakon završene pete godine. Naziv mog rada je bio »Poema Avaške godine Milovana Mikovića u korpusu dijalektalne hrvatske književnosti«. Tako da sam se dobro upoznala s ovim djelom. Naime,

htjela sam pisati o našoj dijalektalnoj hrvatskoj književnosti pa sam tu imala mogućnost birati. Zašto baš Miković, a ne **Sekelj** ili **Pančić** ili neki drugi? Zato što sam više naginjala tim većim narativima i zaista je ta neka postmodernistička crta koju sam prepoznala u tom djelu bila fascinantna i željela sam o tome više saznati, pisati, to problematizirati. S druge strane, kada sam u KTK-u rekla svima da razmisle i i dođu s nekim stavom ili željom što bi najviše voljeli izvoditi a što bi bilo zanimljivo našoj publici, onda je došlo šest ljudi s istom pričom da žele raditi zavičajnu poeziju na ikavici i onda je logični izbor meni bio *Avaške godine*. Zanimljiv je ovdje bio i moment suradnje s autorom, tako jedna od mojih glumica ističe da je najbolji susret bio kad smo sjeli s Milovanom Mikovićem na piće, jer ona je mlađa pa je imala prigodu vidjeti i čuti pisca koji je napisao djelo. To, budući da smo mala zajednica i susrećemo se, može djelovati prozaično a i jer je davno demistificiran autor kao neka nedodirljiva, bogomdana pojava, ali to je bilo zanimljivo iskustvo. Miković uopće nije vidio dramski predložak koji sam napravila, nije vidio dramatizaciju a ja sam ga pitala što je to što bi on očekivao i ima li neku želju što mi ne bismo smjeli izostaviti. Zanimljivo je da je on iskazao želju da bude uvrštena pjesma *Saranio bi je ko caricu*, a ja ju prvotno nisam uvrstila. Svjesno znajući da je to jedna pjesma koja je već odjeknula kao antologijska uvrstila sam je u dramski tekst što je izazvalo određene turbulencije, jer sam imala jedan koncept koji se onda, istina ne mnogo, promijenio. Miković nije bio zahtjevan po tom pitanju i jako se iznenadio nakon premijere kad mi je prišao i rekao: »Očekivao sam da će ovo biti recital, a ovo je bila prava predstava«. Znači, postojao je moment slobode za iskazivanje, a s druge strane jako sam sretna što sam čula i mogla uvažiti njegovo mišljenje i ne vidim to kao njegovu intervenciju već, eto, jednu želju.

HR Vratimo se na pitanje koliko je sve to bilo teško napraviti?

Nije bilo teško, ali je bilo izazovno, i baš sam uživala u tome da se to sve postavi na sceni u interakciji i dogovorima s konkretnom glumačkom ekipom i mogućnostima koje smo imali. Ali nije bilo promašaja, grešaka. Možda je moglo nešto malo drugačije, ali mislim da se jedna dobra igra odigrala i iza kulisa a onda poslije i na samoj sceni. Jako mi je drago da sam centralnu metaforu prostora, taj čardak, uspjela realizirati. To je čardak moje susjede koji je neki olujni vjetar srušio prije dvije godine, pa sam u posljednji tren, prije nego li su ga počeli ložiti, otišla i pitala možemo li dobiti dvije stranice čardaka. To nije toliko pragmatično što se tiče prijenosa i scene, ali mislim da je čardak zaista uradio svoj posao i »ubo« suštinu jedne rešetke, jedne zatvorenosti u vlastitu povijest i jasno govori o tome da sva ta letina, svo to bogatstvo za koje je naš čovjek nužno vezan, i ne zna drugačije misliti osim navezanosti na zemlju, da je taj čardak prazan. Nisu to silosi, nisu to gazde danas, to je ono što postoji još kao relik i ruina u svakoj drugoj-trećoj našoj kući. Zato sam jako sretna što smo čardak uspjeli na pravi način postaviti i iskoristiti ga, a naravno na drugima je da to tumače i dožive, a ovo je samo jedan mali segment mog viđenja prostora u toj jednoj apstraktnoj priči *Avaških godina*.

HR Jeste li imali pozive za gostovanja s predstavom *Avaške godine*?

Sada je o tome jako teško govoriti, jer i kad smo je postavljali sam se nadala da ćemo je bar jednom izvesti, budući da je ulo-

žen jako veliki trud. To su sve ljudi koji otkidaju od svog slobodnog vremena i nema tu nikave nadoknade za uloženi trud. Jedina satisfakcija je taj pljesak i eho koji se javlja kroz kritiku. Jako sam bila sretna što smo to uspjeli izvesti i bilo je rasprodano i prvo i drugo izvođenje, a treće je bilo zakazano ali smo dan prije treće izvedbe morali otkazati predstavu jer je bilo tri dana žalosti zbog patrijarhove smrti. U ovim okolnostima, na žalost, nitko nije pametan i teško je preuzeti odgovornost da se povlače neki potezi, ali se nadam novim izvođenjima predstave, da ćemo doživjeti i gostovanja negdje a možda će ostati samo puste želje i nade, jer je pitanje tko će moći a tko neće moći sudjelovati kada dođe vrijeme za to.

HR Uglavnom se interes amaterskih kazališta usmjerava na lake pučke komade vezane uz etnos, tradiciju, humor. Zašto je tako i je li to dobro?

Mislim da je dobro i potrebno. Mi jesmo s *Avaškim godinama* nakalamljeni na etnos, na našu kulturološku specifičnost, ali u izričaju nismo ono na što je možda naša publika navikla. Ne samo s radom **Marjana Kiša** već i kad bismo otišli unazad pedesetak godina do **Matije Poljakovića** to su komadi koji su neminovno vezani za taj naš konkretni, lokalno obojeni jezično i u svakom drugom pogledu, život. Pučki teatar sa svojim nekim folklorističkim momentima i humorom i zdravim narodskim životom, mi sve to imamo jako dobro razvijeno kod Marjana Kiša pa nema potrebe sada praviti isto to. Ono što sam htjela napraviti s *Avaškim godinama* je nešto drugačije, napraviti neki odmak od toga i ponuditi nešto drugo. Napravila sam i plan rada KTK-a za narednu sezonu koji će po svemu sudeći pasti u vodu, jer ovo je vrijeme kada se može planirati ali se nažalost teško može realizirati. Neke naše smjernice u kojem bismo pravcu išli dalje su klasici, ili hrvatski ili neki od svjetskih na hrvatskom jeziku, a treća stvar je nešto kamerno, manjeg opsega i zahtjeva s dva ili tri lika. Naša želja je i odabir hrvatskog zavičajnog autora, na primjer da sljedeću sezonu otvorimo s jednim takvim autorom koji bi bio suvremeniji. Koliko se činilo da nema izbora, vidi se da je izbor dosta dobar i velik, pogotovo kada se ima na umu da taj pojam dramskog nije isključivo vezan uz dramski tekst. Dramsko je nešto što se može pronaći kao jedna kvaliteta sukoba, napetosti različitih misli, htijenja, stavova, stremljenja, ideala... Dakle, svaki dobar književni tekst ima tu dramsku potku i može se postaviti na sceni i poezija i proza, što, dakako, zahtijeva neki napor dramatizacije. Dakle, to je bilo u planu za narednu sezonu koju bismo radili – ovdašnje hrvatske pisce ili one koji referiraju na naš zavičaj kao što je na primjer **Neven Ušumović** ili **Julijana Adamović**.

HR Kako vidite stanje na planu književnog stvaralaštva vojvođanskih Hrvata?

Mislim da nam je dosta priče, diskursa toga da ništa ne valja i da nam svega manjka ili ga nema. Postoje mladi ljudi koji pišu, koji stvaraju, koji to rade dobro. A trebalo bi dati prostora da se iskažu, a i daje im se i njihov rad se čita i prati.

HR A ima li prakse da se neka djela izdižu iako to nisu zaslužila, da se vrednuju samo zato što je to netko »naš«, ili se bave tematikom koja je »naša«?

Dakako da ima. Naravno. Ali to su sad pojmovi što je to zavičajna, regionalna književnost a što je to što može biti u ovim podskupovima, a što je karta za ulazak u tu neku artistsku sferu. To je posao književne kritike da čita i valorizira i zato je književ-

Nevena u ulozi mlade u predstavi *Avaške godine*

na kritika vrlo odgovoran posao. Uvjerena sam da pravom piscu književna kritika treba pomoći da postane bolji pisac. Isto tako se moram vratiti na kazalište. Jako bih voljela da mi postavljamo djela naših živućih pisaca na sceni zato što mislim da je neprocjenjiv taj feedback koji možeš dobiti kada vidiš svoje djelo. I tako mogu rasti obje grane: i ova književna i kazališna i međusobno se trebaju pomagati da rastu. Nije književna kritika tu zato da nekoga uljuljka i tapše po ramenu kao – sve je u redu, samo ti piši, nego bi trebala ukazivati gdje i što može biti jače, bolje, gdje je to opće mjesto koje bi trebalo izbjeći. Ali, za dobru književnu kritiku i za dobro pisanje treba se pratiti ne samo intuitivno suvremena stremljenja i promjene u društvu, treba se čitati i ono što kaže neka suvremenija ili recentna filozofska misao. To je danas teško sve ispratiti zbog hiperprodukcije, ali je zato velika odgovornost i književnih kritičara ali i pisaca samih i da čitaju književnu kritiku i dopuste, ne da ih izrešeta, već da čuju to što se piše. Ne samo o njima već i o drugima.

HR Godinama se govori o potrebi formiranja drame na hrvatskom jeziku u Narodnom kazalištu u Subotici, a sada je to postao i strateški prioritet Hrvatskog nacionalnog vijeća. Kako Vi gledate na to?

Manjinska scena ili manjinsko kazalište ima dvije ključne riječi – manjina i kazalište, te se pitanje mora postaviti dvosmjerno. Što je za manjinu kazalište, a što je za kazalište manjina? Mi se najčešće osvrćemo samo na ovo prvo – što jednoj manjini može značiti kazalište, koliko joj je ono potrebno? O tome je Miković pisao jako puno i ukazivao na tu vezu između teatra i identiteta. Neke od sintagmi koje je on koristio u svom istraživačkom radu i feljtonu koji je sada tiskan jeste da je kazalište »središnja institucija obnove samosvijesti«, da je »čuvar jezika i bića«, »čuvar temeljnih vrednota«... Takvih snažnih sintagmi ima kod njega jako puno i vaši čitatelji su s time upoznati, jer su sigurno pratili taj feljton. Neminovna je ta definicija kazališta kao institucije i kao oblika suvremene umjetnosti gdje se onda okupljaju duhovi koji će biti kreativni, koji će stvarati u slobodi i koji će u kazalištu stvoriti ne samo jedan duhovni već i jedan fizički prostor ispitivanja identiteta. Znači, nužno je. Ali, s druge strane, jako je važno postaviti i pitanje što je manjina za kazalište? Jer manjina kao etnička i jezična ili socijalna ili seksualno orijentirana oduvijek je bila povlaštena u kazalištu – njima se bavi dramski tekst i scen-ska umjetnost. Kazalište se oduvijek bavi odnosom centra i periferije, onog što je konformizam i onog što je margina, onog koji vlada i onog koji je potčinjen. To je mnogo šira priča od one na koju mi samo obraćamo pozornost u ovom prvom kontekstu jer kod nas ni taj prvi i primarni segment nije zadovoljen. Ali mislim da se i na ovaj drugi treba obratiti pozornost, jer kazalište po svojoj prirodi stalno ispituje manjinski korpus i ima sposobnost dati mu univerzalni odjek. I onda s treće strane sva ta priča o kazalištu i manjinama, mislim da je važno biti svjestan trenutka u kojem živimo, a to je da danas kazalište ima manjinski status – ono je marginalizirano spram filma, televizije, interneta, digitalnih medija. Neminovno je uočiti sva ta ukrštanja u današnjem trenutku ako želimo govoriti o manjinskom kazalištu. I što sad tu može biti i u čemu je značaj manjinskog kazališta? Je li važno da postoji da kažem »naše« kazalište u ovom globaliziranom svijetu, a koje se često naziva homogeno društvo? Da, jer manjinsko kazalište bi bilo prostor za uspostavljanje i iskazivanje kulturnih specifičnosti i umjetničke, političke, estetičke i etičke subverzije. Ne moramo ići daleko, jako to dobro radi mađarsko kazalište *Dezso Kosztolányi*. To ne mora biti jedini put, a za nas je to još jako na dugačkom štapu i daleko. Ono na što se mi pozivamo i što je politička karta, neki as u rukavu danas je ta karta multikulturalnosti gdje se teži priznavanju etničkog diverziteta. Mislim da se na pravi način treba gledati na to, a to je da svi ti etnički korpusi koji postoje u našem gradu i koji su postojali kroz povijest ovoga grada – hrvatski, mađarski, srpski, židovski... mi smo se svi ugradili i gradili ovaj grad. I zašto više nemamo tu mogućnost da obogaćujemo našu kulturnu scenu? Zašto ne bismo mogli i trebali doprinositi? To bi trebao biti pravilan stav – doprinos kulturnom bogatstvu našeg grada, a za to se prvo trebaju zadovoljiti neka elementarna prava i potrebe.

Razgovara li se u hrvatskoj zajednici kakvu Dramu želimo?

Postojale su inicijative za razgovor o kazališnoj sceni koje su dolazile s Mikovićeve strane, a drugi važan čimbenik tih razgovora je bio **Tomislav Žigmanov** iz Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Nisam sigurna da se razgovori vode, od samih inicijativa ne znam je li se nešto pomaklo. Postoji treća aktivna strana koju čine Marjan Kiš i KTK, koji realno postoje i koji su živući. Dakle,

postoji humanistička inicijativa Mikovića, zatim imamo političku inicijativu i realne kazališne grupe. Nakon naše izvedbe *Avaških godina*, HNV se javno oglasio da će prioritet biti pokretanje hrvatske scene, ali što se tiče tih nekih političkih konstelacija koje se moraju postaviti to je izvan mojih moći. Ne mogu reći izvan mojih interesiranja, ali to nije moj rajon. Da ponovim: inicijativa za razgovor postoji, ali razgovori se još nisu dogodili. Ali moram dodati da se odmah nakon premijere, već na sceni, javno poteglo kao »evo sada nama povod i garant za otvaranje scene«. Iznerviram se na to, jer da je meni trebala hrvatska scena da se bavim teatrom još ni danas ne bih ništa uradila. Nije stvar kalkulacije da ja interesno nešto radim zarad nečega. Postojala ili ne ta scena, ja sam radila i radit ću u kontekstima koji to jedino omogućuju i koji su na kraju krajeva najljepši jer postoji sloboda. A kad se uđe u programske sheme i političke međuodnose, to je nešto drugo. Dakako da imponira da je moj rad i rad KTK-a primijećen. Ovdje postoji jedna lijepa sloboda gdje se može raditi.

Ali ima i ograničenja, što se tiče financija i sigurnosti, na primjer?

Netko je od glumaca iskomentirao moment financiranja i što to znači. Najljepši moment amaterskog rada jest da postoji taj razareni duh koji će i uz pomoć štapa i kanapa napraviti čudo, jer tako je i naše subotičko kazalište počinjalo po kavanama i od malo stvari koje su ljudi donosili. Ima to i svoje mane, ali tu ću stati.

Uskoro Vam izlazi knjiženi prvijenac – knjiga pjesama.

Ove godine u nakladi Matice hrvatske trebala bi izaći zbirka pjesama *Vinjete Bola*. Pišem ja još od prije, s manjim ili većim pauzama. Drugim riječima, pisanje je zanat gdje se ili baviš time ili ne baviš, oštiriš svoje pero ili ne i u tom smislu napreduješ ili ne napreduješ. Imam jednu završenu cjelinu pjesama koja nije velika, vezana je konkretno za Bol na Braču i onda tu posoji semantička višeznačnost i igra riječima Bola pisano malim ili velikim slovom. To je bilo vrlo inspirativno putovanje i avantura u taj predio, pa je nastala zbirčica od 40-ak pjesama koje su završene i cjelovite i zbog te dovršenosti sam se odlučila na tiskanje. Knjigu će pratiti ilustracije, jer je to nešto što uz tu izrazitu lirsku notu nisam htjela propustiti a to su uradci **Kristijana Sekulića**.

Koje biste autore od hrvatskih književnika u Vojvodini izdvojili kao najzanimljivije?

Često u razgovorima spomenem da ima jako puno upokojenih pisaca koji su ostavili pozamašan dobar opus iza sebe i taj je njihov opus završen od **Laze Merkovića, Tomislava Ketiga, Stanislava Prepreka, Vojislava Sekelja** do **Petka Vojnića Purčara**... To je suvremena kvalitetna književnost koju treba pošteno sagledati kao cjeloviti korpus kroz sveobuhvatniju studiju. Postoje uradci koji referiraju na neki segment ovoga korpusa, ali ne i cjelovito sagledavanje i to je sada izazov. A od suvremenih naših pisaca ima tu imena koja su u Hrvatskoj dobro pozicionirana kao Ušumović i Adamović, a ja se radujem ljudima koji možda još nisu objavili svoje knjige kao što je, na primjer, **Marija Brzić**. Ona piše poeziju i živo iščekujem njenu prvu knjigu. Ima jedan krug mladih ljudi koji pišu, ali mislim da bi se trebali pomaknuti od poezije iako je to i moj obzor jer i mene samu to najviše privlači. I za dobru poeziju se treba polomiti mentalno, intelektualno i jezično, ali je najmanje zahtjevno u smislu opsega i kvalitete.

Novogodišnji kabare

Kabare (fr. cabaret) je malo zabavno kazalište s humoriističnim i satiričnim skečevima i muzikom, često se prati uz jelo i piće. Rječnik stranih izraza ovako definira ovaj oblik scenske umjetnosti. Slobodno možemo reći da je kabare nastao u Austro-Ugarskoj monarhiji u njeno mirno, »zlatno doba«. Kabarei su bili zabava građana u svim većim (glavnim) gradovima: Beču, Budimpešti, Pragu i u Zagrebu, kao i u Njemačkoj. Duža glazbeno-govorna predstava je bila opereta, koja je bila popularna u Budimpešti i Beču, tema kritike je uglavnom bio »neradni« sloj plemstva, tzv. džentri, koji su bili predmet podsmjeha. Iz operete je kasnije, uglavnom u engleskom govornom području, nastao mjuzikl (musical). Pretpostavljam da su mnogi čitatelji svojevremeno gledali glazbeni film redatelja **Boba Fosse** *Cabaret* koji je prikazan 1972. godine (8 Oskara). Film je nastao iz mjuzikla prikazanog na Broadwayu (1966.). Ova muzička drama, koja se bazira na romanu *Zbogom, Berlin*, govori o vremenu prije dolaska na vlast nacional-socijalističke partije. Uopćeno govoreći diktatorski režimi nisu bili pobornici humora i satire, naročito na vlastiti račun.

Socrealistički kabare

Nakon II. svjetskog rata, za vrijeme »Hladnog rata« u zemljama koje su potpale u »sovjetsku interesnu zonu« klasični kabare je skoro nestao, ali kako je vrijeme prolazilo, tako se polako vraćao ovaj vid humora na scenu. Mađarsku su osamdesetih godina nazivali »najveselijom barakom« u istočnom bloku, mislim da su ovaj naziv za sebe izmislili sami Mađari. Polako, ali klasični kabare vraćao se na scenu pa i na TV ekrane. Obično je za doček Nove godine dio programa bio posvećen klasičnim, uglavnom satiričnim ili humorističnim kratkim skečevima iz međuratnog perioda, ali pomalo se provlačila i kritika aktualnog vladajućeg radničko-seljačkog dijela stanovništva. Sjećam se, jedne godine skoro smo pali sa stolice roditelji i ja. Naime, jedan od dobro poznatih kabaretskih glumaca izigravao je pijanog radnika koji je zalutao u magli i tako se susreo s drugom **Marxom**, to jest samo s njegovom bistom u jednom parku i započeo je dijalog s njim: »Druže Marx, ti si nas radnike prevario, govorio si da je radnička klasa najrevolucionarniji dio stanovništva, jer nema što izgubiti, ali ja imam *trabant*, nije baš neka limuzina, ali zato imam i ja što izgubiti, o radničkom stanu koji je građen od panela da ti ne govorim«. To je bila direktna »bogohulna kritika« tada vladajuće ideologije. U Pešti, u ulici koju su nazvali »peštanskim Broadwayom« (jer je tu egzistiralo nekoliko kazališta), bila je jedna mala scena s 200 sjedišta koja

se zvala *Vesela scena* (Vidám színpad) koja je igrala sa stalno rasprodanim kartama. Zvijezda ovog teatra bio je **Géza Hofi**, koji je bio i odličan pjevač. Naravno, bio je i gost u novogodišnjim kabareima. Navodno, on je smio, istina blago, i samo na kazališnim daskama i pred malobrojnima gledateljima, kritizirati tada prvog tajnika Komunističke partije u Mađarskoj. Kada je došlo do tzv. promjene sustava, on je kritičko-satiričnu praksu nastavio, sve dok sadašnji premijer nije »zabetonirao« svoju poziciju. Tada je Hofi sklonjen s TV ekrana i sa scene, i ubrzo je i preminuo. Imam osjećaj da u današnjim danima uopće nema satire i kritike vladajuće partije (dvotrećinska većina u Parlamentu) i da je u doba socrealizma situacija bila daleko slobodnija i bolja.

Kabare na našim prostorima

Prije više od stotinjak godina u tadašnjoj kraljevini Srbiji naravno nije bilo kabare, ali je **Branislav Nušić** u nekoliko kazališnih komada ismijevao tadašnju vlast (npr. *Gospođa ministarka*). U to doba je **Radoje Domanović** pisao sjajne satirične priče, meni se dopada *Kraljević Marko po drugi put među Srbima* (preporučam za čitanje, jer je i danas aktualna). Za vrijeme našeg socrealizma, kabare nije bio mnogo popularan. Istina, u Zagrebu je postojalo satirično kazalište *Kerempuh*, ali na žalost nisam uspio pogledati nijednu njihovu predstavu. U Beogradu su predstave s kabaretskim elementima igrane uglavnom u zgradi *Ateljea 212*. U kritici aktualne društvene situacije najdalje je otišao komad **Aleksandra Popovića** *Druga vrata lijevo*, čiju praiizvedbu su 1969. izvodili Studentsko eksperimentalno kazalište iz Zagreba (uspio sam je vidjeti u Domu omladine) iste godine i *Atelje 212* je pripremao ovu predstavu, ali je na pritisak (nekih!) skinut s repertoara. O ovoj predstavi je pisano »komediografska slika 1968. godine i uloga onih koji su tu godinu ugušili«. Predstava *Kosa* je poslije 210 izvođenja skinuta s repertoara 1973. godine nakon primjedbe pitomaca Vojne akademije da vrijeđa ugled i čast **Josipa Broza** i JNA. Zar ovo nije pravi kabare, da pukneš od smijeha. No, čini mi se, ni danas situacija nije drugačija. Dio medija u kojima možete čuti ili čitati određene kritike na današnji društveni i politički život nazvani su »tajkunskim medijima«, koji žele samo zlo Srbiji i uopće se ne dive ogromnim naporima države i njenog rukovodstva. Te riječi sam danas čuo iz usta aktualne premijerke Vlade (možda nisam baš točno citirao, ali to uopće nije ni bitno). Hvalospjevi o aktualnoj vlasti u Skupštini doimaju se kao kabaretske točke, zato želim Vam pravi kabare i bolju budućnost u 2021. godini.

Dio plakata filma *Cabaret*

Vrijeme bolnog darivanja

Drugo lice **SUBOTICE**

Darivanje je – ako s tog pojma skinemo omot rutine ili hinjenosti – u biti čin ljubavi. Poznato je to svakome tko je protekloga mjeseca imao sreću usrećiti najdraže mu: djecu ili unuke. Širom otvorene oči, uzbuđenje i vjera najmlađih u postojanje Mikulaša, Isusa ili Djeda Božićnjaka koji donose darove u cipele ili pod bor, nespreno, ali i nepatvoreno »Faljen, Isus, gazdarice...« ili pak jednostavno »Čestitam Vam Oce« dragocjeniji su pokloni najmlađih od najskupljih darova koje im stariji za te prilike kupuju. Da, vrijeme darivanja, ili bar ono koje se ciklično ponavlja svakog posljednjeg mjeseca u godini, je za nama.

U godini za nama, na sreću, poklopilo se i to da i odrasli, a posebno jedna obitelj, dožive istinsku bajku: akcija skupljanja pomoći **Oliveru Gajódiu** u potpunosti je uspjela, jer su prikupljena sredstva za nastavak njegovog liječenja u Budimpešti. Ne zna Oliver što to sve znači, jer je 17. prosinca napunio tek prvi

srca? Zašto, recimo, u zdravstvenom sustavu ne postoji fond iz kog bi se sredstva promptno vadila za potrebe ovakvih i sličnih slučajeva, pa javnost ne bi reagirala na način da država pomaže kriminalce (milijun dolara za štetu koju je **Miladin Kovačević** napravio u SAD-u prebijanjem jednog tamošnjeg državljanina) dok oboljelima građani omogućuju liječenje putem sms-ova? Primjer subotičke lokalne samouprave, koja je ta sredstva prenamijenila od vatrometa i honorara pevaljkama u humanitarne svrhe za pomoć onima kojima je ona najpotrebnija, mali je ali poučni korak i za državu da reagira u sličnim situacijama.

Godina za nama, i to sam njen kraj, na krajnje surov način pokazala nam je i koliko su ljudski život i imovina krhki kada priroda ne miruje. Najstrašnije posljedice toga osjetili su stanovnici Petrinje, Gline, Siska i ostalih okolnih mjesta, a za neke od njih, nažalost, ni ljudska solidarnost više nije kategorija na koju mogu računati.

I dok se potresi u valovima smiruju (seizmolozi u Hrvatskoj izračunali su da ih je za samo nekoliko dana u užoj i široj regiji bilo tristotinjak) na temeljima ruševina počinje se zbrajati materijalna šteta, postavljati pitanja je li ona morala biti baš tih razmjera, sumnjati u valjanost gradnje kuća nakon Domovinskog rata, ljutiti (poput petrinjskog gradonačelnika **Darinka Dumbovića**) zbog načina državne raspodjele novčane pomoći... Ljepši dio ove tužne i ružne priče – u kojoj mnoge obitelji noć i dalje provode izvan svog doma – svakako je promptna pomoć koja je istoga trena krenula iz svih krajeva Hrvatske, ali i regije. Jedan od najljepših primjera svojom izjavom istoga dana kada se potres dogodio, a kasnije i odlukom Vlade, dao je predsjednik **Aleksandar Vučić** riječima da će Srbija postradalima u Petrinji i okolici uputiti pomoć u iznosu od milijun eura! Ništa manje lijepa gesta uslijedila je i iz Hrvatskog nacionalnog vijeća, Zaveda za kulturu vojvođanskih Hrvata, te Srijemske i Subotičke biskupije koji su odlučili pomoć postradalima uputiti novčano otvaranjem namjenskih računa.

Oba navedena primjera – uz koronu koja je već skoro pa godinu s nama i oko nas – zorna su i bolna opomena i podsjetnik kako je u životu sve relativno, prolazno i krhko: i vlast, i moć, i bogatstvo, pa i sam život. Akcije pomoći malom Oliveru, postradalima od potresa, ranije od poplava ili drugih nepogoda služe nam da bismo se uvjerali u to koliko je lakše i ljepše darivati nego pomoć tražiti. U takvim, izvanrednim i nenormalnim okolnostima, i poskupljenja komunalija i struje koja su nam stigla s prvim danom ove godine nekako lakše padnu. Problem je, međutim, u tome što – ne samo ovaj grad ili država nego cijela ova regija – kada se adrenalin spusti i život se vrati u normalne tokove, mnogo toga opet postaje nenormalno. Kraće rečeno: sustav funkcionira ustaljenim tokom – pohlepa, mržnja, korupcija, opasne i gluposti svih fela nastavljaju svoje carstvo, zaboravljajući na opasnosti i nedaće od dan ranije. Baš kao polaznici *Pače škole*.

Z. R.

rođendan, a i većinu tog kratkog vremena proveo je u Dječjoj bolnici u Novom Sadu. Ne zna Oliver ni što je spinalna mišićna atrofija koja mu priječi da čini prve korake i izgovara prve riječi; ne zna niti što je lijek *zolgensma*, od čega se pravi i zašto je tako skup, pa da su odrasli i djeca iz ove zemlje i čitave regije putem sms-ova, uplata na posebni račun ili pak humanitarnih prodaja morali skupiti čitavih 2,3 milijuna eura (!) kako bi terapija u glavnom gradu Mađarske otpočela 25. siječnja. O tome će mu – daj, Bože, što prije – baš poput bajke za laku noć pričati roditelji kada i sam, umjesto uz pomoć aparata za disanje, zrak počne udisati punim plućima.

I ova priča, a koja itekako ima veze s vremenom darivanja, može se promatrati (bar) dvojako. Ako se u njen prelijepi dio da uz tisuće i tisuće ljudi koji su Oliveru pomogli uklopi i odluka lokalne samouprave o izdvajanju 1.250.000 dinara za iste namjene, postavlja se pitanje zašto nešto slično nije stvar sustavnog rješavanja sličnih problema, a ne privatne inicijative i mekoće

Golupčija peca (tržnica)

Oduvijek se trgovalo

Subotica je od davnina bila središte okolnom stanovništvu radi prodaje svega i svačega. Na tržnici su se okupljali ljudi iz grada, ali i iz okolnih mjesta i salaša. Tako se nekada, primjerice sijeno, prodavalo na današnjem Puškinovom trgu (Széna tér), perad na današnjem Trgu kralja Tomislava kao i duž cijele Ulice Sándora Petőfija, žito i stoka na današnjem Trgu Čirila i Metodija, korparski proizvodi na današnjem Trgu slobode na kojem je bila i riblja tržnica, i to na mjestu na kojem je sazidana zgrada Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje, filijala Subotica (Socijalna služba). Na prostoru malog parka ispred slastičarne *Pelivan* nalazila se tržnica na prijelomu XX. stoljeća.

Prodaja golubova

Na fotografiji se vidi masa svijeta na *Golupčijoj peci* koja se nalazila pred *Ćurinom mijanom* na raskrižju današnjih ulica Lajče Budanovića i Maksima Gorkog, odnosno Beogradskog puta. Ljubitelji golubova su se nedjeljom ovdje okupljali u velikom broju kako bi razmijenili iskustva, kupili boljeg ili ljepšeg goluba. Bilo je i situacija da se proda golub koji je na prevaru uhvaćen na krovu. Naravno, ovi golubovi najčešće nisu bili iz daleka nego iz neke od susjednih ulica. Vlasnici golubova letača (koje su vlasnici vijali) uglavnom su bili veoma dobri poznavaoči, kako svojih tako i golubova iz okolice. Ti golubovi visokoletači su bili trenirani svakodnevno, jer su ih vlasnici tjerali – vijali da lete visoko da su se skoro jedva vidjeli. Ono što je najinteresantnije: golubovi su uvijek znali sletjeti na krov kuće svoga vlasnika. Mnogi su svoje golubove tjerali da lete i nisko u velikim krugovima oko kuće vlasnika, a u jatu je znalo biti od nekoliko desetaka pa i do stotinu golubova.

Ako nisu htjeli poletjeti, vlasnik ih je pokretao s dugom štanglom – motkom, koja je često bila duga i više od deset metara, jer je trebala dosežati do vrha krova. Često se događalo da vlasnik golubova kada je vijao golubove sa štanglom, noseći ovu dugu motku duž krova zapne za nešto i padne, pa i polomi motku.

Kada bi uspio uhvatiti tuđeg goluba koji mu se sviđao, zatvorio bi ga i vezao mu krila da ne odleti i hranio ga skupa s vlastitim golubovima da se privikne na novu sredinu, a često je i sparivan i onda taj golub više nije odletio svom starom jatu.

Nakon pece – mijana

Na *Golupčijoj peci*, gdje se znalo sakupiti nekoliko stotina ljudi ljubitelja golubova, često je bilo i ljutih rasprava kada je netko uhvatio nekog dobrog visokoletača ili lijepog goluba koji je imao lijepo raspoređena bijela pera između crnih pera (fekete sa 6-7 ili čak dvanaest *čikova*), imao lijepu glavu i slično. Ako bi vlasnik uhvaćenog goluba prepoznao svog goluba, onda bi dolazilo do cjenkanja koliko će platiti da bi ga dobio nazad. Naravno da je vlasnik ove čuvane kavane **Pere Tumbas Ćuro** nedjeljom kada su se okupljali golubari imao izvanredan prihod, jer bi se ljudima osušilo grlo ili bi napravili dobar posao, bilo prodajom ili kupovinom, i onda se išlo u kavanu popiti *aldumašče* (piće bi platio onaj tko je napravio dobar posao). Jasno je da su vlasnici okolnih zgrada negodovali i nakon dugo godina ljubitelji golubova su premješteni na drugo mjesto, prvo kod *Népköra*, a kasnije na *Kvantašku pecu*, ali po svemu sudeći i odavde su protjerani.

Ljudevit Vujković Lamić

Ivan Tumbas, golubar

Oda subotičkom golubu

»Golubaru je najdraže kad vidi mlade, ko i materi kad vidi dite svoje«. Treba li više potvrde i iskrenijih riječi od ovih **Ivana Tumbasa**, subotičkog golubara, koje govore o njegovoj ogromnoj ljubavi i strasti prema golubu i golubarstvu kojim se bavi pola stoljeća? A da mu je toliko stalo do ove ptice i očuvanja ovog sporta, tj. hobija, koji polako nestaje s naših prostora, potvrđuje i činjenica da priprema knjigu o subotičkom kružnom golubu, kao podsjetnik o održavanju rase i u nadi da će privući mlađe generacije i potaknuti ih na nastavak njegovanja dugogodišnje tradicije golubarstva u Subotici.

Ljubav u genima

Ivan Tumbas je gotovo cijeli svoj život golubar i uz ove pernate životinje je odrastao, jer su ih imali i njegovi preci koji su mu tu ljubav usadili od malih nogu.

»Moj tetak **Andrija Ušumović – Buržuj**, tako smo ga zvali, došo je rad mene motorbiciglom, bio sam 6-7 godina, da odemo vidit golbove kod bać **Stipana Hauzera Dulića** u Žednik na salaš. Gledali smo i ja sam pito jel ima jedan par golbova da mi proda, a on

meni kaže: 'Derane, ti toliko nemaš novaca'. Bio sam jako utučen i već smo krenili iz ledine napolje i izaćemo na vratata, a on kaže mom tetku: 'Andrija, čekaj, idem ja donet jedan par golbova'. On ih donese i od tada ja ove golbove držim. Držim ih iz ljubavi i poštovanja prema ostalim ljudima koji više nema, a koji su živili čitav život za ovog goluba. Tako i ja sad činim, i to sad već 50 godina«, započinje svoju priču Ivan.

Golubove su držali i njegov otac, djed, stric, ujo, a u šandoru, gdje je rođen i gdje i sad živi, u skoro svakoj drugoj kući je, kaže, bio golubar i puno djece je odmah zavoljelo golubove. Prisjeća se tako Ivan i svog prvog odlaska na *Golupčiju pecu*, te početaka bavljenja golubarstvom.

»Sićam se prvi put kad sam išo s mojim ocom kod *Ćurine* mija-ne, tamo je bila golupčija peca, to je za mene bio doživljaj. Kad sam posto čavrgan, malo stariji, onda je meni bio čar prodat goluba, pa ću imat malo novaca, pa ću kupit drugog i tako sam počo stvarat jednu vrstu golbova koju sam dobio od tog čovika iz Žednika. Nastavio sam gajenje tog goluba da bi izveo od nji što-god još savršenije, da bi imo genetiku koja bi bila slična i jednom i drugom golubu. Kad sam bio deran, imo sam više golbova, al kad sam došo iz vojske, gledao sam da i bude manje, al da bude kvalitete, a svaki škart se moro otklonit. Tako sam uvijek pravio selekciju i dolazio do tog da imam sve lipče i lipče golbove«, kaže Ivan, dodajući kako sad ima oko 200 golubova, četiri rase, ali se bazira na jednu.

»To je golub *dereš*, kojeg sam za dar dobio od bać Stipana, i to sam prisvojio sebi da mi je to najdraža vrsta golbova. Svi znaju za mene i svi znaju koja je cina golbova kod Ivce. Za njeg se mož dobit i 100 eura. Al držim zato i sve ostale vrste kvalitetno, a to su *fekete*, *modri*, *vereš*, *šarge*, sve subotički kružni golbovi«.

Na pitanje kako golupčar prepoznaje kvalitetnog goluba, Ivan Tumbas me prije odgovora ispravlja, tj. ističe da on nije golupčar već golubar.

»Subotički kazano – golupčar je taj što vaća golbove od kom-šije, a golubar je onaj što i ima golbove, a i odranjiva i da bi imo što-god lipče i da bi mogao to pokazat. Tu je velika razlika.«

A za prepoznavanje kvalitetnog goluba kaže:

»Svaki golub ima svoje odlike. Čovik koji se razumi u goluba, uvijek gleda šta je bitno, a bitno je da ima lipu kapu, lipo perje, da mu je boja dominantna, da su mu oči kako po standardu tribaju bit, da mu je visina tila srazmerna.«

Prisjećajući se mog pokojnog dida **Lajče Bačića**, velikog subotičkog golubara, s kojim sam provodila puno vremena među njegovim golubovima u kući u Novom selu, pitala sam Ivana postoje li i danas druženja nedjeljom poslije *Golupčije pece*, a prije ručka.

»Kadgod bi se nedjeljom, posli crkve, obavezno išlo na *Golupčiju pecu*, a posli kod koga da se puštaje golbovi. To je i sad ostalo, al puno je drukčije. Sad je, recimo, *Golupčija peca* na *Svinjskoj peci*, tamo kod Subotičkog hipodroma. To je na vitru, napravljena je makar kako, da ljudi ne mogu ni divanit. Tamo ima jedna mijana pri Konjičkom klubu, tamo odemo popit kafu i eto to je druženje.

A druženja nediljom kod kuće prija užne i danas ima, to je ostalo u ljudima, to je tradicija koju i sad čuvamo.«

Poslovi oko golubova, Udruženje, izložbe...

Poslova i obveza oko životinja, ljubimaca, u ovom slučaju oko golubova, ima tijekom cijele godine, a svako godišnje doba, dodaje Ivan, ima svoje draži.

»Zimni uslovi su najgori za goluba. On treba mirovat. Sad su mi u golubnjaku golbovi selektirani, tj. ženke su odvojene od mužjaka. One se moraju odmarati, jel da su zajedno one bi opet nosile jaja i onda se golubica iznosi, a ona četiri-pet puta mož snest jaje u toku godine i posli više nije za to. U zimsko doba se golbovi i vakcinišu i to ja sam radim, a odem i nekim mojim prijateljima. Jako pazim na ishranu, pratim higijenu, a likove nabavljam iz Nemačke, Francuske, Holandije. U proliće i spajam, pa se sparivaje i ženka za nedilju jel dvi snese jaja, na njima leži 21 dan posli čega se izlegu mladi. Golubar je najdraže kad vidi mlade, ko i materi kad vidi dite svoje. Tako i golubar kad vidi ono svoje prvo golupče, pa gledaš ovaj lip, ovaj nije, ovaj je ovaki, onaj onaki, pa dođu drugi i gledamo i svi smo zaokupljeni tim golubom. Dok su mali, mećem im prstenove, na kojima je broj i zemlja porikla i po kojima se zna da sam ja njev vlasnik.«

Ivan Tumbas član je sekcije subotičkih kružnih golubova pri Udruženju sitnih životinja, koja broji oko 60 učlanjenih golubara iz Subotice i okolnih naselja, međutim, njen rad je otežan budući da se radi na volonterskoj osnovi te u neodgovarajućem prostoru.

»Grad nam je oduzeo naše prostorije koje su bile na *Kvantaškoj peci* i sad smo skućeni u nikoj prostoriji od deset kvadrata priko puta *Nepkera*. Tamo ne mož stat deset ljudi pa kad imamo sastanke to organizujemo u nikoj mijani, na nikom salašu jel kod koga

kod kuće. To bude skromno druženje«, navodi Ivan, prisjećajući se kako golubari pamte mnogo ljepša vremena za vrijeme bivše Jugoslavije.

»Onda je bila normalna suradnja med golubarima iz svih država i bilo je normalno da možmo izlagat svugdi, i za naše golbove smo, recimo u Francuskoj, dobili grand prix nagrade. Ukidanjem Jugoslavije je, nažalost, došlo do tog da su se odvajanjem republika, odvajala i udruženja. Suradnja između Hrvatske i Srbije postoji i sad, al je manja i otežanija, jel je Hrvatska u EU, a mi smo samo na basamagi. To je zdravo daleko. A kad mi dođemo dotleg, ko zna šta će bit. Sad nije jednostavno, odnosno jeptino, iznet iz Srbije

goluba napolje u svit. Za to trebaš imat od veterinara propratne papire koji jako puno koštaje. Jedan cigurno košta 100 eura, a teško da u ovoj krizi za jednog idealnog goluba možeš dobit 100 eura. Prija je taj isti golub vridio konja, junicu jel kravu s teletom«, kaže Ivan koji, kada su u pitanju diplome i pehari, među ostalim ima titulu prvaka s izložbi u Novom Sadu, Somboru, Subotici.

U pripremi knjiga o subotičkom kružnom golubu

Zbog činjenice da golubarstvo polako nestaje i da golubari, kako ističe Tumbas, nemaju nikakvu perspektivu za dalje jer nema mladih koji bi se tim htjeli baviti, odnosno kome bi to ostavili u nasljedstvo, odlučio je izdati knjigu o golubovima, koja je u pripremi.

»Ta knjiga govori o subotičkom kružnom golubu. Tu postoji nekoliko rasa i ja sam piso o svakoj od nji. Koristio sam literaturu standarda koje su ljudi prija pisali. Al u svakom standardu imaš propuste, a tu su i nike nejasne riči. Slikovito, želim da taj standard bude na jednoj, a na drugoj stranici da bude slika goluba. To bi plasiro i u elektronske medije i možda se to kome iz mlađe generacije zasviđa i zavoli to kad vidi. Jel će kogagod iz inostranstva privući taj naš golub, pa ćemo ga moć plasirat napolje. Druga, a bitnija stvar je ta da u Subotici to još niko nije uradio tako, plasiro knjigu o subotičkom golubu. To su uradili Somborci sa svojim golubovima, Novosađani sa svojim, a od Subočana niko. Knjiga će se zvat *Subotički kružni golub*, zato što golbovi uvijek lete ukrug. Cilj je pokazat da u Subotici postoji subotički golub koji ima kvaliteta, veliku povist i koji nije pripoznat u svitu«, ističe na kraju razgovora šandorski golubar Ivan Tumbas.

I. Petrekanić Sič

Profesionalni glazbenici u vrijeme pandemije

I tambure utihnule

»Mislim da će ovo iz korijena izmijeniti živote glazbenika i muzike u kojoj smo uživali na način koji smo do sada poznavali«, kaže Miroslav Letović

Koronavirus žestoko pogađa ekonomiju. Stoga sve više ljudi ostaje bez posla ili strahuje od otkaza. Pandemija je promijenila gospodarstvo i način rada svuda u svijetu, a brojne tvrtke i poduzetnici u Srbiji opstali su samo zbog dotacija države koje su ih obvezale da ne prekidaju rad i da zadrže radnike do siječnja. Zbog mjera koje su uvedene radi sprječavanja širenja koronavirusa ugrožen je turistički i ugostiteljski sektor, brojni poduzetnici koji se bave raznim uslužnim djelatnostima, samostalni umjetnici, kao i ljudi koji su radili u takozvanoj sivoj zoni.

Glazbenici koji žive od svirki na raznim proslavama, veseljima ili od svirki u klubovima i kavanama također su ostali bez zarade. Tako je i svirka tambura utihnula u ovo vrijeme koronavirusa. Bio je to povod za razgovor s nekim članovima tamburaških orkestrara, koji se tim poslom bave profesionalno.

Prisilan »san« za svirce

»Sada nema angažmana za svirke, tu smo di smo. Sviranjem se bavim profesionalno, a neki članovi našeg sastava uz glazbu se bave i drugim poslovima«, kaže **Ivan Džinić** koji svira bas, on radije kaže bežeš, u tamburaškom sastavu *Panonika* iz Sombora.

»Čekamo da pandemija koronavirusa postane prošlost i da počnemo ponovno svirati, nastupati. Imamo probe, ali nema živih svirki, ničega što se tiče tamburaškog posla, a te svirke su najvažnije za tamburaše. Skoro oko devedeset posto naših svirki je bilo u Hrvatskoj, svirali smo osam godina u restoranu *Vinarija*

Josić u Zmajevcu, u Baranji. Bile su to vikend svirke, uz neke druge svirke u Hrvatskoj i Vojvodini, već što dogovorimo, kako to rade svi tamburaši. Toga više nema, restoran ne radi od početka prosinca, a i prije toga rad restorana je skraćivan, gostiju je bilo sve manje«, kaže Džinić i dodaje kako u *Panoniki* o nosaču zvuka i autorskim pjesmama još uvijek ne razmišljaju, napose u ovo krizno vrijeme pandemije, jer uz ozbiljni rad u to treba uložiti i velika financijska sredstva.

»Mi smo kavanski svirači i nadamo se što bržem povratku tom poslu i tempu svirki kao što je to bilo ranije. Članovi smo Organizacije glazbeno-estradnih izvođača iz Osijeka, ali u ovoj situaciji ta organizacija nam ne može pomoći. Ovo sada je prisilni san za svirce, a valjda će kraće trajati nego onaj u popularnoj bajci o Trnoružici, samo što ovo nije bajka«, našalio se na kraju razgovora Džinić.

Bez zarade

A što u vrijeme pandemije koronavirusa rade članovi subotičkog ansambla *Hajo*, koji je jedan od rijetkih orkestrara koji se tamburaškom glazbom bavi profesionalno?

O tome smo razgovarali s **Tomislavom Vukovim**, jednim od osnivača ovog sastava u kojemu svira harmoniku i glavni je vokal, pored čega se bavi pisanjem tekstova, glazbe i aranžiranjem.

»Trenutno članovi ansambla, nažalost, ne rade ništa na glazbenom planu, jer je takva situacija. Čim se malo smiri pandemija, mi počinjemo s probama i barem da uvježbavamo neki program. Nastupa nema, svi festivali su ili otkazani ili su online,

isto je i s proslavama; sve je otkazano i moram priznati da smo u jednoj nezgodnoj situaciji, jer ne možemo zarađivati«, kaže Vukov i naglašava kako su glazbenici prvi zakoračili nad ekonomski ponor.

»Zabranjena su veća okupljanja, zatvoreni su restorani i uopće otkazani koncerti, nastupi, tv snimanja. Sve se svelo na online nastupe, ali od toga se ne može živjeti. Iskreno, nadam se da ovo neće dugo potrajati i da ćemo moći nastaviti naš rad, kako svirački tako i autorski.«

Vukov kaže da sastav *Hajo* priprema i treći autorski album, nakon objavljenih *Evo, opet šorom vraci jure* i *Tu su moji dobri ljudi, tu su moje uspomene*.

»Skidamo neke pjesme, a polako spremamo i materijal i za treći autor-

ski album i tu smo na polovici. Bavim se pisanjem tekstova, glazbe, završavam jedan instrumental, ali moram priznati da najviše pišem za naš bend, a manje za druge, iako imam ponuda za neku suradnju, no o tom-potom.«

Vukov kaže kako nije član nijednog udruženja glazbenika, te nema pravo na pomoć koju isplaćuje država. »Trenutno nisam član, ali ljudi koji jesu članovi udruženja imaju pravo dobiti pomoć od države u vidu određenih novčanih sredstava koje je država opredijelila za to. Dobijam naknade za moj autorski rad, tantijeme i nešto malo za izvođačka prava. Nažalost, ima naših kolega koji su primorani raditi neke druge poslove, jer trenutno nema sviranja, ali ja sam optimist i nadam se da ipak i taj kreativni rad kojim se mi bavimo mora biti vraćen na vrijeme koje je bilo prije korone.«

Promjena iz korijena

Miroslav Letović glazbom se bavi već 28 godina, svira tamburu od desete godine. Svirao je u manjim i većim taburaškim

orkestrima, nastupao na koncertima i festivalima, u orkestrima u pratnji folklornih skupina. Usporedio s tim počeo je svirati u malim tamburaškim sastavima razne proslave. Od 2014. godine član je sastava *Rujna zora* iz Subotice, a od 2010. godine svira i u tamburaškom orkestru koji prati **Zvonka Bogdana**. Bavi se i pisanjem glazbe, aranžmana i studijskim radom.

»Članovi sastava *Rujna zora* u ovo vrijeme pandemije posvetili su se radu na sebi i vježbanju da bi ostali u sviračkoj formi; radimo na širenju repertoara, pravljenju planova... Vrijeme blagdana i praznika provodili smo s obiteljima, budući da godinama unazad to nismo uspijevali zbog sviranja. Trenutna situacija je veoma utjecala na glazbenike i njihove živote. Nema nastupa na raznim proslavama, koncertima i drugim događajima. Svatko se snalazi na način na koji to najbolje umije, imamo veliku podršku obitelji«, kaže Letović o ovim vremenima kada su i tambure utihnule i ističe kako bi volio da su tamburaši jedini koji su zakoračili nad ekonomski ponor.

»Nažalost, imamo cijelo društvo u ovoj teškoj situaciji pandemije koronavirusa, tamburaši su samo jedno od zanimanja koje je direktno pogođeno ovom situacijom. Jako bi bilo lijepo da je sve ovo jedan ružan san i da će sve ovo nestati kad se 'probudimo'. Ali, kada se 'probudimo', prizor baš i neće biti lijep. Ovome se ne vidi kraj, bit će još valova, pikova, sojeva virusa... Mislim da će ovo iz korijena izmijeniti živote glazbenika i muzike u kojoj smo uživali na način koji smo do sada poznavali. Izvođenje glazbe se premjestilo na internet i prije ove epidemije, a još u većoj mjeri početkom ovog stanja. Online nastupi nisu loši, jer ste u kontaktu s publikom, ali ne mogu zamijeniti treptaj žice, osjećaj kada vam zvuk instrumenta pomiluje uho kao blagi povjetarac. Ako ovo stanje potraje, mnogi profesionalni glazbenici bit će prinuđeni da potraže drugi posao. Glazbom će se uvijek moći baviti iz hobija ili kao dodatnim poslom, jer je glazba neopisiva radost, ljubav i od nje se ne odustaje tako lako. Prava inspiracija se jednostavno desi ili ne, nije povezana sa situacijom koja nas je zadesila«, kaže Miroslav Letović.

Zvonko Sarić

Projekcija filma *Putovima predaka – put u Liku*

Korijeni se ne smiju zaboraviti

»Putovanje koje smo napokon napravili prošle godine nama Surčincima puno znači. Na prvom mjestu ojačalo je našu nacionalnu svijest. Povezalo nas je s matičnom državom i s ljudima koji tamo žive«, kaže Katica Naglić

U prostorijama Hrvatske čitaonice *Fischer* u Surčinu je 30. prosinca održana projekcija filma *Putovima predaka – put u Liku*. Riječ je o prvom istraživačkom putovanju koje je Hrvate iz Surčina povelio putovima predaka i povezalo sa zavičajem praroditelja. Istraživačko putovanje je realizirano u listopadu 2019. godine uz financijsku podršku Ministarstva kulture Srbije i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH. Dvadeset sedmero članova Hrvatske čitaonice *Fischer*, potaknuti istraživanjem župnika **Marka Kljajića** za knjigu *Rodovi hrvatskih prezimena u Surčinu*, krenuli su na putovanje u Liku do mjesta odakle su njihovi preci.

Prvi doseljenici – graničari

Najveći dio hrvatskih obitelji iz Surčina doselilo se iz Like u vrijeme Vojne krajine, počevši od 1774. godine. Tema o doseljavanju Hrvata u Surčin zaintrigirala je i surčinskog župnika Kljajića, čija je knjiga o rodovima hrvatskih prezimena u Surčinu trenutno u pripremi.

»Na poziv carice **Marije Terezije** Hrvati katolici dolaze u Posavinu istočnoga Srijema u XVIII. stoljeću. Oni su bili graničari nakon izгона Osmanlija i Požarevačkog mira 1718. godine. Ta

tema me je zainteresirala i nakon monografije o župi Surčin, posvetio sam se toj temi. Budući da mi je pažnju okupirala moja nova knjiga, ponovljeno, prošireno izdanje knjige *Kako je umirao moj narod*, vremenski me je odvela od ove tematike. Uskoro ću se posvetiti temi prezimena, a preostalo mi je da uradim posljednje poglavlje, razdoblje od 1930. godine do XXI. stoljeća. Uspio sam prikupiti nešto materijala iz župske kronike i matica i obradit ću oko 70 obiteljskih prezimena. Neki obiteljski rodoslovi su vremenom nestali i zamrli, ali većina Surčinaca su pradjedovskim porijeklom Ličani. Najčešća prezimena Hrvata u Surčinu su: **Volarići, Naglići, Jutići, Božanići** i većina njih ovdje su nositelji života Katoličke crkve i entitetskoga življa«, navodi vlč. Kljajić.

Ojačana nacionalna svijest

U organizaciji plana puta surčinskih Hrvata *Putovima naših predaka* pomogao je župnik iz Brinja vlč. **Petar Ivkić**, koji je bio i domaćin i sa svojim župljanima je organizirao smještaj za Surčince. Tijekom tri dana, koliko su župljani Surčina boravili u Liki, posjetili su Brinje, Slunj, Rastoke, izvorište rijeke Gacke s mlinicama, a zatim je uslijedio najvažniji dio puta: obilazak mjesta oda-

kle su došli njihovi preci. Prvo mjesto bili su Ramljani, odakle potječe obitelj **Pleša**. Zatim su se uputili ka mjestu Čanak, odakle potječu familije Naglič, **Štampar**, **Oštrić**, **Jurković**, **Baričević**, **Golić**, **Grbač**. Tijekom preostalih dana Surčinci su posjetili i kuću **Nikole Tesle** u Smiljanu, sajam u Gospiću, a posljednjeg dana su poslije zajedničke mise s domaćinima iz Brinja hodočastili do Gospinog svetišta u Krasnom, te posjetili *Kuću Velebita*.

»U okolini Gospića se nalaze mjesta Ramljani i Čanak, odakle potječu mnoge hrvatske obitelji koje danas žive u Surčinu. Dvedesetih godina je bilo pokušaja odlaska u Liku, ali zbog loših putova to nismo uspjeli realizirati. Putovanje koje smo napokon napravili prošle godine nama Surčincima puno znači. Na prvom mjestu ojačalo je našu nacionalnu svijest. Povezalo nas je s matičnom državom i s ljudima koji tamo žive. Mnogi su doživjeli veliko ushićenje na tom putu, što su i potvrdili u svojim izjavama u autobusu po povratku doma. Svi su bili oduševljeni i osjećali su veću povezanost sa svojim precima. Naše domaćine iz Brinja i iz Čanka, budući da ih je tamo mnogo više nego u Ramljanu, smo pozvali da budu naši gosti u Surčinu. Obećali su da će doći i očekujemo ih na proljeće, ukoliko prestane pandemija. Sa svima njima smo ostali u kontaktu. Često se čujemo telefonom, dopisujemo se, a sklopljena prijateljstva će ostati trajna«, ističe predsjednica surčinske udruge **Katica Naglič**.

Ove godine je Ministarstvo kulture Srbije Hrvatskoj čitaonici *Fischer* ponovno odobrilo sredstva za putovanje u Liku u ona mjesta koja nisu uspjeli posjetiti prošle godine. Budući da zbog pandemije virusa korona to nisu uspjeli uraditi, u dogovoru s resornim Ministarstvom, članovi surčinske udruge su uz pomoć odobrenih sredstava izradili film kroz koji su imali želju javnosti pokazati svoje doživljaje i osjećaje koje su na tom putu doživjeli.

Susret pun osjećaja

Dojmove s putovanja s nama je podijelio župljanin Surčina **Josip Volarić**, koji je posjetio mjesto odakle mu je majka.

»Moja obitelj po očevoj strani potječe s Krka, iz Vrbnika, a majčina obitelj koja nosi prezime Baričević potječe iz Čanka, koje smo posjetili na putovanju kroz Liku. Moji preci su došli u Surčin 1840. godine. Srce mi je bilo puno kada sam saznao da ću imati priliku posjetiti ta mjesta. Pokojna baka mi je govorila da su moji preci živjeli na relaciji između Perušića i Gospića. Jako me privukla želja da odem tamo, ali nikada me put nije naveo na tu stranu. Otišli smo tamo puni emocija, da ih doživimo i da ispunimo sebe. Drago mi je što sam u zrelih godinama života imao čast otići tamo. Radujem se sljedećem putovanju i nadam se da ću imati priliku posjetiti i mjesto odakle potječu preci mog oca. Ovo je dobar film. Mogao bih ga gledati svakoga dana i uvijek ga doživljavam na svoj način. Vraća me na vrijeme koje sam proveo tamo i podsjeća na predивно putovanje«, kaže Volarić.

Nakon projekcije filma članovi surčinske udruge pozvali su svoju domaćicu iz Brinja, koja im je pružila gostoprimstvo tijekom njihovog boravka u Lici.

»Znali smo da je veliki broj ljudi iz ovih krajeva nekada otišao za Srbiju i Crnu Goru i da su se tragovi o njima vremenom izgubili. Bilo nam je drago što smo imali priliku ugostiti ih. Vidjela sam da su, pogotovo stariji ljudi, bili jako sretni što su imali priliku doći. Dogovorili smo se za uzvratni posjet. Osobno se radujem tome, jer moj otac ima sestrčinu u blizini Surčina. Dok oni nisu došli kod nas, nisam znala da većina njih vuče korijene iz ovih krajeva. Drago mi je što sam ih upoznala, što smo sklopili divna prijateljstva koja će se nastaviti i u budućnosti«, rekla nam je prilikom telefonskog javljanja **Marija Vranić** iz Brinja.

Surčinci se nadaju da neće morati dugo čekati do sljedećeg susreta, te da će prilikom idućeg putovanja uspeti posjetiti i druga mjesta odakle su surčinski Hrvati otišli u XVIII. stoljeću.

S. D.

Na istoj zemlji dulje od dva stoljeća

Ovo je jedna priča o našim gospodarstvenicima posvećujemo obitelji **Majetić** iz Surčina, vlasnicima obiteljske destilerije i vinarije *Majetić*. Njihovi vinogradi i voćnjaci se prostiru na prvom obronku Fruške gore, na plažama i pješčanim sprudovima nekadašnjeg Panonskog mora, gdje nažalost više nema vinograda, jer su vinogradi ove obitelji jedini koji su ostali na tom području. Vlasništvo nad tom zemljom Majetići imaju već 240 godina. Njihovi preci su njegovali tradiciju proizvodnje vina i rakije, prenosili su svoja znanja nasljednicima. Ostali su Matejići i danas vjerni toj tradiciji, ali uz primjenu moderne tehnologije koja im pomaže, kako kažu, pomaže da kvalitetan grozd pretvore u savršenstvo. U ovaj obiteljski posao uključena je cijela obitelj: najstariji otac **Tomislav**, sin **Željko**, unuk **Tomislav** i snaha **Nada**, podrška i desna ruka u cjelokupnom poslu i kućanstvu.

Posao za oca, sina i unuka

Kapacitet vinarije i destilerije je 10.000 litara vina i 5.000 litara rakije. U vinogradima ove obitelji podjednako su zastupljene tri sorte grožđa: *talijanski rizling*, *slankamenka* i *cabernet sauvignon*, dok manji dio zasada čine *prokupac* i *gamme*. U voćnjacima gaje šljivu, dunju, vinogradarsku breskvu, kajsiju i krušku od kojih proizvode limitirane serije rakija. Također proizvode posebnu rakiju od vinogradarske breskve što se rijetko gdje može naći, jer, kako kažu, teže jedinstvenosti i izuzetnosti i tome da po nečemu budu različiti od drugih. Zahvaljujući zajedničkom trudu i zalaganju, u tome i uspijevaju. A za istrajnost u vinogradarskoj tradiciji zaslužan je najstariji član obitelji 80-godišnji otac Tomislav.

»Još kao mladić sam se bavio poljoprivredom i vinogradarstvom, ali ne tako aktivno kao danas. Poljoprivreda je nekada bila najjača grana gospodarstva od koje se živjelo. Međutim, profit od tih djelatnosti je u jednom periodu počeo stagnirati i tada sam se odlučio za posao prijevoza. Bio je to interesantan posao od koga se moglo živjeti. Ali, i pored tog posla, nastavio sam se baviti poljoprivredom i vinogradarstvom. Svoje djetinjstvo sam proveo u vinogradu i tu ljubav uspio sam prenijeti najprije na sina, a zatim i na unuka, što mi je posebno drago«, ističe najstariji član obitelji Majetić, dodajući da je nekada u Surčinu skoro svaka obitelj imala svoj vinograd.

»Od Surčina do Bežanije ima 9 kilometara. Na cijelom tom području su bili vinogradi. Bilo je i obitelji koji su u svom posjedu

imali veće parcele vinograda, poput obitelji **Naglić**. Njima je prihod od vinogradarstva nekada bio veći od prihoda od poljoprivrede. I danas je zarada od vinogradarstva dobra, ali je trenutna situacija takva da nema prodaje. No, nadamo se da će i ova teška vremena proći«, ističe naš sugovornik.

I stara i nova djelatnost

Sin Željko rado je nastavio očevim stopama. I njemu je, baš kao i njegovom ocu, ljubav prema vinogradarstvu usađena od malih nogu.

»Vinogradarstvo i podrumarstvo, koje je dobrim dijelom bilo zapostavljeno polovinom prošloga vijeka, zbog nekih zbivanja u društvu koja su favorizirala neke velike proizvodnje, ponovno je oživjelo u našoj obitelji. Osim vinogradarstvom i podrumarstvom, članovi moje obitelji se bave i drugim poslovima. Ja se, kao druga generacija (a u Surčinu već petnaesta), bavim i zlatarskim zanatom. Ipak, prije nekoliko godina opredijelili smo se za ozbiljno bavljenje vinogradarstvom i podrumarstvom. Kako naše zakonodavstvo ne poznaje moment poljoprivrednog gos-

»Vinogradarstvo i podrumarstvo koje je dobrim dijelom bilo zapostavljeno polovinom prošloga stoljeća, zbog nekih zbivanja u društvu koja su favorizirala neke velike proizvodnje, ponovo je oživjelo u našoj obitelji«, kaže Željko Majetić

podarstva, odnosno u zakonodavstvu postoji poljoprivredno gospodarstvo koje u području alkohola, konkretno u našem slučaju vina i rakije, vinarskog i destilerijskog posla, ne može javno nastupati na tržištu. Stoga smo morali registrirati i vinariju i destileriju i provesti sve zakonske norme«, navodi Željko.

Ukupno obrađuju šest hektara zemljišta. Jedan hektar zasađen je vinogradima.

»To je vinograd u vrlo intenzivnoj sadnji i u intenzivnoj proizvodnji. S obzirom na ranija ozbiljna vinogradarska iskustva, najprije mog oca, a zatim i mene, jer sam već oko 40 godina prisutan u vinogradarstvu, u prilici smo ozbiljno ponuditi svoje proizvode tržištu. Budući da nismo velika vinarija, naši kupci su vlasnici restorana. Moramo se trenutno požaliti da zbog aktualne situacije zbog virusa korone, kada je kompletna turistička i ugostiteljska ponuda skoro zatvorena, imamo ozbiljnih problema u plasmanu svojih proizvoda. No, nadamo se da će se situacija ipak uskoro popraviti«, kaže Željko.

Poticaje države osim pomoći za kupovinu poljoprivrednih strojeva, do sada nisu koristili, ali svaka pomoć je uvijek dobrodošla.

»Do prije 30 godina funkcionirali smo kao poljoprivredno gospodarstvo. Na 'kućnom pragu' smo mogli plasirati sve što proizvedemo. Danas se to promijenilo i to se više ne može raditi, niti javno, niti tajno. Obiteljski posao je, po mom mišljenju,

i prednost i neophodnost. Ako želimo biti samostalni i sigurni u ono što radimo, onda je potrebno posao završiti u svojoj kući. Što se tiče odnosa između ratarstva i vinogradarstva, to je nešto što se ne može usporediti. U ratarstvu je nešto manje posla i ratarski profiti su znatno manji u odnosu na vinogradarske. Vinogradarstvo zahtijeva daleko više posla, a u našem slučaju vinogradarstvo je usko vezano s podrumarstvom i destilerijskim poslom. Ta tri posla su usko vezana jedan za drugi«, ističe Željko.

Najmlađi vinogradar

Ljubav prema vinogradarstvu najstariji članovi obitelji uspjeli su prenijeti na najmlađeg člana, 23-godišnjeg Tomislava. Iako je završio srednju zlatarsku školu, izrazio je želju da nastavi baviti se vinogradarstvom. Upravo na njegovu inicijativu registrirali su vinariju, pokrenuli proizvodnju i krenuli u brendiranje svojih proizvoda.

»Vinogradarstvo sam zavolio uz djeda i oca. Od malih nogu boravio sam s djedom i bakom u vinogradu. Vremenom sam dosta toga naučio i sada održavam vinograd, sudjelujem u proizvodnji vina i rakije, pretačem, bistrim, filtriram vino. Naučio sam sve ra-

diti i uživam u tom poslu. Danas je, nažalost, malo mladih ljudi koji se žele baviti vinogradarstvom. Zato bih im poručio da se ne plaše posla, pogotovo ako imaju svoje zemljište i svoje zasađe. Trud se uvijek na kraju isplati«, poručio je mladi vinogradar iz Surčina.

Stariji ukućani koji su podržali Tomislava ne kriju radost što je nastavio posao koji su utemeljili njegovi preci. S ponosom kažu da je on najmlađi, ako ne i jedini mladi vinogradar u Vojvodini, koji se odvažio upustiti u ovaj težak i zahtjevan posao, sa željom da očuva tradiciju vinogradarstva u svojoj obitelji ali i u Surčinu, mjestu nekada poznatom po blagotvornim vinogradima.

S. D.

Online smotra amaterskih dramskih društava

SOMBOR - Jedanaesta po redu Međunarodna smotra amaterskih dramskih društava koju organizira HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora održana je u online formatu zbog epidemioloških mjera vezanih za pandemiju koronavirusa. Umjesto novih predstava kazališnih amatera iz zemlje i inozemstva, priređen je kraći film na Youtubeu kanalu HKUD-a koji je zapravo retrospektiva deset prethodnih Smotri. U prilogu možete vidjeti tko je sve nastupio i bio nagrađivan kroz desetljeće ove manifestacije. Kako u uvodnom dijelu kaže **Šima Raič** iz HKUD-a *Vladimir Nazor*, dramske aktivnosti u toj udruzi postoje više od 80 godina te pridonose kulturnom životu tamošnjih Hrvata, ali i Grada Sombora. To je i bila osnova da se prije 11 godina pokrene ova Smotra na kojoj u budućnosti očekuju nova ostvarenja amaterskih društava.

Nela Horvat dobila nagradu *The Golden Paintbrush*

SUBOTICA – Članica HLU *Croart* iz Subotice **Nela Horvat** pobjednica je prošlogodišnjeg svjetskog natjecanja slikara koji rade na svili pod nazivom *The Golden Paintbrush* (Zlatna četkica). Natjecanje je organizirala asocijacija *Habotai Zijdekunstschilders*

iz Belgije, a sudjelovalo je 59 umjetnika iz 24 države svijeta. Horvat je sudjelovala sa slikom *Snovi u nitima svile*. Pobjednik je izabran online glasanjem publike, a glasalo je preko 4.000 osoba. Nagrada se sastoji od skulpture *The Golden Paintbrush* i diplome. Inače, ovo se natjecanje održava svakih petnaest godina, a ovo je bilo drugi puta.

Nela Horvat je poznata po radu u neobičnoj tehnici batik koja podrazumijeva slikanje toplim voskom. Riječ je o veoma staroj indonežanskoj tehnici koja je zaštićena kao kulturno dobro. Samostalnom izložbom u organizaciji HLU *Croart* Horvat je prošle godine trebala obilježiti 30 godina umjetničkoga rada. Zbog korona epidemije, izložba je otkazana, ali se planira održati ove godine.

Kalendar hrvatskih institucija

SUBOTICA – *Bogata baština – trajni zalog naše budućnosti* tema je zidnog i stolnog kalendara za 2021. godinu u čijoj izradi i objavi zajednički sudjeluju hrvatske profesionalne institucije i organizacije: Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, NIU *Hrvatska riječ* i Hrvatsko nacionalno vijeće. Kalendar izlazi pod sloganom »Godine novog preporoda«, te se na 12 listova nalaze sljedeće teme: Nematerijalna kulturna baština, Tradicijska kultura, Sakralna baština, Obrazovanje i jezik, Tiskovine i informiranje, Književnost, Kazalište i film, Likovne umjetnosti, Glazba, Filozofija i znanost, Društveno djelovanje i sport i Politički život. Svaka od tema ima kraći opis koji prate izabrane fotografije. U izradi ovoga kalendara sudjelovali su povjesničar **Vladimir Nimčević** i ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov** te dizajner **Darko Vuković**.

Uz katolički kalendar, označeni su svi blagdani i praznici koji se slave i obilježavaju u Srbiji i Hrvatskoj, kao i praznici hrvatske zajednice u Srbiji.

Kalendar će biti podijeljen svim hrvatskim udrugama kulture, a pojedinci ga mogu dobiti u ZKVH-u, NIU *Hrvatska riječ* i HNV-u.

U prodaji monografija o Ciliki Dulić-Kasiba

SUBOTICA – Monografija o najvećoj slikarici naive Hrvata u Srbiji **Ciliki Dulić-Kasiba** izašla je iz tiska. Po cijeni od 1.500 dinara, knjiga se može kupiti u prostorijama njezina nakladnika Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata u Subotici, na adresi Laze Mamužića 22 ili slanjem poštom ako je poručite preko mail adrese ured@zkhv.org.rs uz plaćanje poštanskih troškova. Predstavnici ZKVH-a su prošloga tjedna posjetili poznatu slikaricu i uručili joj primjerak monografije.

Autorica monografije je povjesničarka umjetnosti **Olga Šram**, fotografije slika potpisuje poznati subotički fotograf **Augustin Juriga**, kome se pridružuje **Rajko Ljubić** svojim dokumentarnim fotografijama korištenim za dokumentarni film o ovoj slikarici i katalog. Urednica knjige je **Katarina Čeliković**. Monografija je tiskana kao luksuzno izdanje u koloru na 112 stranica i druga je knjiga u Zavodovoj biblioteci »Prinosi za istraživanje likovne baštine«.

Priređuje: Vladimir Nimčević

Is starog tiska

Privedeni prvaci subotičkog HSS-a, otpuštanje radnika Hrvata

2. siječnja 1930. – Subotički *Dnevnik* piše da je u Tavankutu u Zlatnom kraju priređena svečanost školske djece. Svečanost je priredio upravitelj škole u Zlatnom kraju **Većeslav Omahen**. Liječnik **Ivo Crnković** je održao predavanje o tuberkulozi u vezi sa štetnim posljedicama alkoholnih pića i o potrebi čistoće. Učenici su izveli kazališni komad *Plava ptica*.

3. siječnja 1913. – Subotički *Neven* donosi članak župnika subotičke župe sv. Jurja **Paje Kujundžića** *Kaki jezik govorimo daklem?*, gdje piše da Bunjevci svoj jezik (govor) trebaju zvati hrvatskim.

3. siječnja 1925. – *Hrvatske novine* pišu da se odmah pri osnivanju Bunjevačko-šokačke stranke 1920. pojavljuju dvije struje: pučka, koja se orijentirala prema kršćanskoj politici slovenskoga političara **Antuna Korošeca** i druga liberalna koja se nalazila »pod utjecajem zagrebačkih framasuna-zajedničara« (tj. hrvatske zajednice).

4. siječnja 1925. – *Bácsmegyei Napló* piše da je u subotu (3. siječnja) ujutro po naredbi kapetana subotičke policije proveden zakon o zaštiti države protiv Hrvatske seljačke stranke zbog veza predsjednika ove stranke **Stjepana Radića** s komunistima u Moskvi. Privedeni su prvaci Hrvatske seljačke stranke u Subotici: odvjetnik **Mihovil Katanec**, te odvjetnički vježbenici dr. **Dragutin Perc**, **Stjepan Doljanin** i **Mate Mankač**. List javlja da je **Vojislav Stanković**, bivši ravnatelj Hrvatske banke u Subotici, osnovao u Subotici Neovisnu hrvatsku seljačku stranku i pozvao Bunjevce i Šokce da ga podrže na izborima u veljači 1925.

5. siječnja 1929. – *Hrvatske novine* javljaju da je 29. prosinca umro, a 31. prosinca sahranjen **Grgo Vukov Nanikin**, član subotičkog Gradskog vijeća u odborničkom klubu Vojvođanske pučke stranke.

5. siječnja 1907. – Petrovaradinski *Fruškorogorac* piše da je mjesno Hrvatsko pjevačko društvo *Neven* 30. prosinca 1906. održalo koncert.

Koncert hrv. pjev. društva „Neven“, koji je 30. prosinca 1906. održan, izveden je na sve opće zadovoljstvo. I predstava liepo je odigrana. Naši Nevenaši pokazali su i ovaj put, da imaju dara ne samo za pjesmu nego i za kazališne komade. Nadamo se, da će oni i u buduću ovako pregnuti te nas, kako pjesmom tako i predstavom razlagati i srećno razveseliti. Njihov trud bio na sreću i korist hrvatske domovine.

5. siječnja 1907. – *Fruškorogorac* poziva svoje čitatelje da prisustvuju bunjevačkoj svečanosti Velikom kolu, koja će biti priređena 13. siječnja u Novom Sadu u »restauraciji dunavske parobrodne stanice«.

5. siječnja 1940. – *Hrvatski dnevnik* javlja da su Tvornice aeroplana u Zemunu (*Zmaj* i *Ikarus*) i u Beogradu (*Rogožarski*) otpustile mnogo radnika Hrvata.

Tvornice aeroplana u Zemunu i Beogradu otpustile mnogo radnika Hrvata

Zemun, 4. siječnja. — U Zemunu postalo je dosta hrvatske aeroplana, i to »Zmaj« i »Ikarus«, dok je u Beogradu jedna, i to »Rogožarski«. U tim je tvornicama namješteno mnogo radnika. U ovoj godini, sve su ove tri tvornice otpustile skoro svih pet stotina radnika, Hrvata i Srba. Medjutim iznenađenje je kod Hrvata bilo najveće, kad su otpušteni svi subotičari. Hrvati i Srbi su se na ovaj način osjećali, tako da je bilo velik broj, među kojima ima i žena, koji su otpušteni radnici Hrvati došli u ravnateljstva tih tvornica pitajući, gdje im je i oni radili na posao, rekli su im, da su im u Hrvatskoj radili, ali.

Ovaj postupak medjutim (rekli su im) ne krije nešto kao »šlim« nije ni malo nepravilno, ali to se, da je ravnatelj tvornice »Zmaj« Joca Petrović bio i jest gostujući šef tvornice »Ikarus« i njegov najveći odgovoran kandidat na izborima 11. prosinca 1938. — I da je taj Joca Petrović potpisao još pola miliona dinara, ne bi to bilo loše, ali on ipak nije srpski, jer ga ni šef tvornice »Ikarus« nije htio, dok je glavni ravnatelj »Zmaj« Dimitrije Konjević. — Na sljedećem saboru hrvatske »Neven« društva u Zemunu na izlasku predstavljenom komunističkoj organizaciji HSS, koja je potpisala je sahraniti srpsku skupštinu, ona koja kao da je nekada prva pripadala srpskoj na silu izabranim hrvatskim radnicima.

6. siječnja 1918. – Zagrebačke *Novine* javljaju će urednika časopisa **Luča Josipa Andrića** (rodom Šokca iz Bukina) posjetiti u Zagrebu jedan slovenski pravak.

6. siječnja 1925. – *Bácsmegyei Napló* javlja da je istraga, koju je subotička policija započela u subotu, 3. siječnja, nastavljena u nedjelju i ponedjeljak. Za to vrijeme subotička policija je privela 14 članova Hrvatske seljačke stranke: odvjetnika **Mihovila Kataneca**, trgovca **Stipana Matijevića**, studenta prava **Ivana Tolja**, trgovca **Ivana Babića** i trgovca **Grgu Dedina** i devet bunjevačkih zemljoposjednika iz Tavankuta.

7. siječnja 1940. – *Hrvatski dnevnik* javlja da će 7. siječnja u Hrvatskom domu u Subotici biti održana skupština kotarske organizacije HSS-a za kotar Suboticu, a poslije toga će biti održan sastanak izaslanika organizacija HSS-a iz svih hrvatskih sela i gradova u sjevernoj Bačkoj i Baranji.

8. siječnja 1914. – Jutarnje izdanje zagrebačkog *Obzora* piše da kapelan u župnoj crkvi sv. Terezije **Mészáros** nije htio unijeti kći ravnatelja podružnice Hrvatske zemaljske banke u Subotici **Vojislava Stankovića** u matičnu knjigu rođenih kao **Maja**, već **Mariška**, a oca je htio prekrstiti iz Vojislava u **László**. Ocu i kumovima je rekao da neće krstiti dijete ako nisu zadovoljni upisom mađarskih imena.

Umjetnici o radu u 2020. godini

Neizvjesnost, otkazivanja ali i uspjesi

Zbog svima nam znane epidemije koronavirusa kultura je u prošloj godini, dijeleći sudbinu mnogih drugih područja, uglavnom preživljavala, daleko od opcije življenja punim plućima.

Kulturni sektor je od samoga početka pandemije suočen s velikim izazovima. Najviše je stradao segment manifestacija: iako su neki programi održani, doduše sa smanjenim kapacitetima, veliki broj njih je otkazan ili, u kontekstu prijelaznog rješenja, preseljen u online svijet.

U prošla dva broja pisali smo o tomu kako su u 2020. godini djelovale udruge kulture, koje, iako amaterske, čine značajan segment kulturnoga života Hrvata u Srbiji. Ovoga puta razgovarali smo sa samostalnim kulturnim djelatnicima, umjetnicima, koji za naš tjednik, osim o svojim aktivnostima na planu stvaralaštva u prošloj godini, govore i o utjecaju epidemije na njihov rad.

Rezidencija, nagrada, radionice...

Iako konstantno neizvjesna, ovo je bila jedna od najgorih ali i najboljih godina u njezinom stvaralačkom radu, konstatira vizualna umjetnica **Lea Vidaković** iz Subotice, koja se posljednjih godina s uspjehom bavi *stop motion* animacijom.

»Promijenjeni uvjeti rada tijekom ovih mjeseci su mi predstavljali strašan izazov, ali je najgora bila neizvjesnost, čekanje i nemogućnost planiranja i provedbe programa, izložbi i rezidencija u inozemstvu. Mnoge izložbe i programi kojima sam se veselila i za koje sam se pripremala su potpuno otkazani, odgo-

đeni ili prebačeni online. Putovanja i rezidencije su više puta odgađane te otkazivane, a neizvjesnost je bila, i još uvijek je, nesnosna. Ipak, imala sam puno sreće da boravim na dugo očekivanoj umjetničkoj rezidenciji u Francuskoj. Istodobno sam virtualno sudjelovala i na online pitching forumu *Animarkt* u Poljskoj, gdje sam osvojila značajnu nagradu za dalji razvoj svog novog filma. Izuzetno sam zahvalna Ministarstvu kulture Hrvatske koje mi je omogućilo višemjesečnu pomoć kao samostalnoj umjetnici. Izuzetno mi je drago što mi je ova godina donijela i potporu HAVC-a za produkciju novog animiranog filma, a isti mi je projekt donio i koprodukciju s Francuskom. U nekim prilagođenim terminima i uvjetima, s kolegicom **Katrin Novaković** uspjele smo održati i radionicu lutka animacije u Filmskom centru *Medici* u Zagrebu, a potom sam održala i radionicu stop animacije u Suvremenoj galeriji u Subotici u sklopu manifestacije *Muzeji za 10*. Filmčić koji je nastao u Subotici nagrađen je od manifestacije *Muzeji za 10*, zbog čega mi je izuzetno drago, jer je to u stvari zasluga djece, polaznika ove radionice. Ministarstvo mi je također podržalo projekt *Sinergija izoliranih točkica – umjetnost pokreta u stop animaciji* online edukativni program za edukatore i djecu koji će provesti tijekom 2021. Ovaj vid online radionica je u potpunosti prilagođen novonastaloj situaciji, a omogućit će djeci i edukatorima da se povežu i rade skupa diljem Hrvatske. Samim tim, radionica neće biti centralizirana već će mnogo veći broj djece iz bilo kog dijela Hrvatske moći simultano sudjelovati i stvarati iz svojih domova«, kaže ona.

Što se njezina procesa stvaranja tiče, tu, kaže, nije bilo velikih promjena.

»Animacija je poprilično dugotrajan, introvertirani, samački posao. Svakako sate i dane provodim u osobnoj izolaciji radeći na svojim minijaturama, lutkama i animacijama. Veliki dio, ako ne i čitav proces, stvaranja ove vrste umjetnosti se odvija odsječen od ostatka svijeta, a tako je i sad. Iskreno se nadam da će se situacija promijeniti uskoro, jer čak i mi introverti povremeno imamo potrebu za komunikacijom s ljudima, a istu smo naučili cijeniti tijekom ove čudne godine«, kaže Lea Vidaković.

Novi filmovi i projekti

Filmski redatelj **Branko Ištvančić**, inače Tavankućanin koji već godinama živi i stvara u Hrvatskoj, kaže kako će 2020. pamtiti i po dobrim i po lošim rezultatima.

»Nakon dugog perioda odbijanja, dobio sam, konačno, punu potporu HAVC-a na projektu realizacije dugometražnog doku-

mentarnog filma *Bili smo u ONB-u*. Prvo sam dobio potporu Grada Dubrovnika, potom Ministarstva hrvatskih branitelja, a onda je uslijedila potpora HAVC-a, prvo za razvoj projekta, a onda i za proizvodnju filma. To je veliki vjetar u leđa koji će nam omogućiti da film završimo onako kako smo i zamislili do kraja 2021. godine. Tim više, jer je riječ o projektu s temom iz Domovinskog rata koje je HAVC prije ignorirao. Ovaj povijesno-biografski film ratne tematike smješten je u Dubrovniku i tematizira zanimljiv fenomen Odreda naoružanih brodova, ali kroz intimistički prikaz scenarista **Nikše Kušelja** koji je i sam bio pripadnik tog odreda. Drugi dobar događaj koji mi je obilježio proteklu godinu bilo je sudjelovanje dokumentarca *Anonimno jato* na festivalu *Zagrebdox* koji je, na moje veliko iznenađenje, uvrstio film u program *The Best of the Rest*. U fokusu filma je jato riba, a proučavajući njihova pravila ponašanja pri kretanju, metaforički progovaramo o ljudima. Dubrovnik, sniman tijekom 24 sata u kolovozu, u autorskoj se perspektivi transformira tako u gradski akvarij. Doživjeli smo veliku i lijepu promociju na *Zagrebdoxu* kakvu već nisam imao duže vrijeme, a film je imao i dobre kritike. Također, radim s **Julijanom Adamović** na pisanju scenarija za igrani film po njenom romanu *Divlje guske* za koji smo dobili potporu HAVC-a za razvoj scenarija, ali kako je Adamović dobila koronu morali smo odgoditi završni dio rada na scenariju. Polazem nade da ćemo film moći snimati u hrvatsko-srpskoj koprodukciji«, kaže Ištvančić.

Ono što, na žalost, nije mogao realizirati jesu *Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini* i filmska radionica *Kad se male ruke slože*.

»Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini je dobio potporu HAVC-a i Središnjeg ureda za Hrvate izvan RH, a radionica potporu Grada Subotice. Uz suglasnost HAVC-a i Središnjeg ureda za Hrvate izvan RH održavanje programa *Ciklusa* odgodio sam za 2021. godinu tako da se nadam, kad se sve ovo malo smiri, možda se vidimo već na proljeće s prvim programima i gostovanjima«, kaže on.

Rad u Kulturno-informativnom centru u Zagrebu, gdje je uposlen kao urednik filmskog i scenskog programa, sveden je, kako kaže, na minimum i »rad od kuće«.

»Zbog ograničenog broj gledatelja u našoj maloj kino dvorani i mjera zaštite od koronavirusa mnoge programe smo morali odgoditi ili otkazati. Kino *Europa*, koje smo dobili na upravljanje i za koje imamo velike planove i pripremljene programe, se obnavlja i neće biti završeno vjerojatno do konca 2021. godine. Imam u planu napraviti neke posebne programe i predstavljati filmskih autora iz Vojvodine i Mađarske u suradnji s Mađarskim institutom u Zagrebu i Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, ali to ostavljam i čekam realizirati čim bude moguće«, navodi Ištvančić.

Duhovno potpalublje

Književnik **Stjepan Bartoš** iz Novog Sada kaže da mu je prošla godina započela najbolje što može – izlaskom nove knjige *Dnevnik jedne Tonke* u nakladi Matice hrvatske iz Subotice. No, uslijedila je epidemija, koja ga je, kako kaže, natjerala u potpalublje, prije svega duhovno.

»Dobro je da je mi je knjiga izašla na samom početku godine. Nisam naslućivao što slijedi i imao sam vremena tome se radovati taman kako treba. Dakle, glede toga godina mi je bila uspješna. Ali pandemija me je natjerala u potpalublje, prije svega duhovno. Umjesto da mi da elana i vremena posvetiti se pisanju, izgubio sam strpljenje. Kažu da su za književne stvaraoce najgora vremena, u stvari najbolja. Međutim, izgleda da su mi skakavci pojeli cijelu godinu i da sam je nepovratno izgubio. Možda zato što je sve potrajalo suviše dugo i još traje i tko zna do kada će! Koliko loša vremena mogu za stvaraoca biti inspirativna, toliko mogu biti i paralizirajuća. Da, vrijeme provodim u strahu od bližnjeg svoga,

bježim od svih okupljanja, a pomalo i od komunikacije, ne idem na izložbe i predstave, paraliziran sam, nadajući se da će se sve vratiti u ranije stanje, ali hoće li? Nije li ovo bila proba za neku novu budućnost? Hoćemo li svi raditi na daljinu, od kuće i ubuduće? Hoće li umjetnost tome odgovoriti, i na koji način? Većina pasioniranih čitatelja ne bi mijenjala papir, knjigu kakvu smo do sada poznavali, njenu naraciju, ali hoće li ona biti i dalje takva? Za žive, starije čitatelje, ona može biti takva, ali za mladež, za novu percepciju stvarnosti i komunikacije, promjene u odnosu na književnost će biti vidne. Ne možete nekoga tko je odgajan na vizualnom poimanju svijeta, na brzini u svemu utjerivati u sporost, na potpunu fokusiranost na pojedinosti, na čelično strpljenje. Do sada književnost je zahtijevala stegu i u stvaranju i percepciji, ali nova, ona koja dolazi, se mora okrenuti novim ljudima i pratiti ih. Možda je klasična književnost u doba korone bila u prednosti nad izvedbenim umjetnostima; imali smo više vremena i mogli smo se posvetiti njoj. Ali, bojim se da će izvedbene umjetnosti i vizualne, dakako, biti u prednosti, kada pandemija prođe. Gledao sam mnoge kazališne predstave, prije svega iz Hrvatske, putem interneta, koje nikada ne bih pogledao. Nama izvan metropola je to dobro došlo i to me je možda obogatilo, ali hoće li online kazališne predstave u budućnosti postati dominantne? Možda je i budućnost književnosti u online komunikaciji, u neposrednom dodiru književnika s čitateljima, bez posrednika, bez razdvojenosti u prostoru i vremenu? Svašta čovjeku padne na pamet u doba korone, pa meni i ovakva pitanja«, zaključuje Bartoš.

D. B. P.

Galerija dr. Vinko Perčić objavila publikaciju o svojim izložbama i projektima od 2007. do 2019. godine

Suvremenost kao jamac institucijske vitalnosti i relevantnosti

Galerija dr. Vinko Perčić iz Subotice objavila je publikaciju/katalog *Proces (ne)vidljivog: (projekti i izložbe 2007. – 2019.)* u kojoj se (na 100 stranica) sumira rad te ustanove kulture u naznačenom razdoblju. Autor uvodnoga teksta naslovljenog *Galerija dr. Vinko Perčić: suvremenost kao jamac institucijske vitalnosti i relevantnosti* povjesničar umjetnosti i kustos **Nebojša Milenković** piše kako se kroz sedamdesetak programskih aktivnosti (izložbi, predavanja, promocija i drugih govornih i audiovizualnih programa) održanih u tom razdoblju, Galerija dr. Vinko Perčić afirmirala kao nesumnjivo relevantan prostor stalnog potvrđivanja, preispitivanja, gubljenja i ponovnog stjecanja, konstituiranja i konstruiranja društvenih, kulturnih i umjetničkih identiteta.

Aktivniji, korisniji pristup

»Rukovodeći se načelima i otkrivačkim duhom samog Perčića – njegovom tolerancijom, otvorenosti, kolekcionarskom i osobnom radoznalošću, te spremnošću na rizik, gdje i sama umjetnost postaje oblik, to jest način mišljenja i življenja – Galerija dr. Vinko Perčić, svoj novi život istinski započinje 2007., kada na mjesto ravnatelja i kustosa ove institucije biva imenovan vizualni umjetnik i performer, Spartak Dulić. Baveći se vječito aktualnom dvojnom u svezi toga kako udahnuti novi život već zaokruženim i definiranim muzejskim zbirkama, umjesto naizgled lagodnije, jednostavnije i svakog rizika lišene pozicije čuvara baštine – kao upravitelj, Dulić u startu odabire rizičniji, po instituciju neusporedivo korisniji, aktivniji pristup, kojim muzej/galerija nije tek puki skupljač već i mjesto na kojemu se produciraju i proizvode nova značenja (...) Uz poslove muzeološke obrade i (o)čuvanja legata doktora Perčića, svoju nimalo zanemarljivu energiju, informiranost i entuzijazam, Dulić ulaže u nastojanje kako Galeriju učiniti živim interpretativno-predstavljачkim, izlagačkim, diskusijskim i obrazovnim centrom. Tražeći ravnotežu između očuvanja baštine s jedne, odnosno prezentacije suvremenih kretanja s, uvjetno rečeno, druge strane – ne zanemarujući kontekst institucijskog djelovanja, kako internacionalnog tako i onog lokalnog, zašto ne i lokal-patriotskog – programske aktivnosti Galerije dr. Vinko Perčić usmjerene su k snaženju ukusa i osjećaja informiranosti subotičke sredine«, navodi Milenković.

Četiri tematska kruga

Kroz sedamdesetak do sada održanih programskih aktivnosti, kako ističe Milenković, pratimo najmanje četiri paralelna tijeka koji su ovu instituciju pozicionirali među najagilnije regionalne

umjetničke platforme. Spomenuta četiri tematska kruga mogu se, uvjetno rečeno, opisati kao: inovirano i kontinuirano izlaganje djela iz Stalnog postava **Perčićeve** zbirke; izložbe i događaji koji prezentiraju subotičku umjetničku scenu (s naglaskom na mlađe umjetnice i umjetnike) s ukazivanjem na njezine regionalne i međunarodne uzlete; samostalne izložbe već etabliranih umjetnika s prostora čitave bivše Jugoslavije (ali i šire) te programi koji, uz nesumnjivu umjetničku vrijednost, posjeduju naglašen dokumentaristički i obrazovni karakter.

»Navedene izložbe, povijesno-umjetnički relevantne i kulturno-produkcijski ozbiljne, održane pod organizacijskim patronatom Galerije dr. Vinko Perčić, suočavaju nas s upitanošću: jesu li velike umjetničke utopije, slične onim avangardističkim, danas uopće moguće, te mogu li se kao nositelji utopijskih potencijala identificirati domaće muzejsko-galerijske institucije? Jesu li, i u kojoj mjeri, ovi programi rezultirali istinskim osnaživanjem institucijskog statusa i pojačanom vidljivošću same Galerije, ima li se u vidu kako je na početku naše priče ona brojila tri a danas se svela na samo jednog zaposlenika – odnosno samo ravnatelja, koji ujedno postaje i vlastiti poslodavac?! Postavimo li se kao da je u pitanju performativna igra, odnosno institucijski eksperiment, ova situacija možda bi se mogla držati čak i poticajnom – no nesmetano, takozvano sustavno funkcioniranje, ipak zahtijeva čvršća i pouzdanija društvena jamstva. Ako pretpostavljeni sustav ne postoji, nije li i čitavo naše kulturno postojanje utemeljeno na stvaranju u biti lažne slike – i je li u pitanju takozvana korisna, bijela laž, koja nam je, očito, potrebna?«, zaključuje Milenković.

Autori fotografija u publikaciji su **Ivan Ivković Ivandekić** i **Radivoj Paroški**, a dizajn je uradio **Spartak Dulić**.

D. B. P.

Nova knjiga u nakladi NIU *Hrvatska riječ*: Darko Baštovanović, *Cijeli cjelovi tuge*

Čežnja za totalitetom

Krajem prošle godine, u nakladi NIU *Hrvatska riječ*, objavljena je knjiga pjesama, pjesnički prvijenac **Darka Baštovanovića** *Cijeli cjelovi tuge*. Kako u pogovoru navodi urednica knjige **Nevena Mlinko**, u pitanju je zaokružena poetska cjelina u kojoj mladi pjesnik jasno i upečatljivo pjeva o dubinama temelja iz kojih crpi nadahnuće za svoje stvaralaštvo te postavlja okosnice vlastitog pjesničkog izričaja. Dominantna tema zbirke je tema pripadnosti problematizirana iz različitih i međusobno teško odvojivih vizura sa željom obuhvaćanja temeljnih ljudskih i međuljudskih identitetskih sastavnica.

»Imenovanjem dijelova zbirke: Cjelovi zemlje, Cjelovi žene, Cjelovi neba, Cjelovi samoće i Cjelovi umorenih glasova ukazano je na dominantne motive spram kojih se lirski subjekt identificira. Međutim, naslovljeni motivi međusobno se prepliću iz stiha u stih i prelijevaju iz ciklusa u ciklus stvarajući gusto, monolitno poetsko tkanje te ciklusnu podjelu treba uzeti uvjetno. Zbirku *Cijeli cjelovi tuge* otvara niz pjesama u kojima se aktualizira tema pripadnosti jednom narodu i zemlji s izrazitim domoljubnim osjećajima, a zatvaraju je glasovi književnika, s kojima pjesnik stupa u dijalog, među kojima najveći dio njih tjelesno pripada onoj zemlji koja je krajnje odredište naših tijela. Pišući o dimenzijama pripadnosti grješnom ljudskom rodu autor se iskazuje kao metafizički i religiozni pjesnik kršćanske provenijencije bolno zamišljen nad ljudskom slabošću na tragu čega se nalaze i pjesme ljubavne tematike o pripadnosti ženi. Tematsko-motivska prožetost ciklusa domoljubnom tematikom je najupečatljivija, što najbolje oslikavaju primjeri iz pjesama *Ona koja čeka* i *Uoči posvećenja doma našoj krvi* u kojima se poput kruga zatvara, odnosno na izvorište inspiracije pjesnik vraća kličući u posljednjim stihovima: jer cjelujući tebe ja cjelujem Hrvatsku i nema Hrvat drugoga kralja do živoga Krista! Također, cjelokupnu zbirku prati sjeta proizašla iz intenzivnog evociranja prošlosti što je usko vezano uz domoljubni patos pjesama«, navodi Mlinko.

Intertekstualne poveznice

Odsjevi stilskih i tematskih posebnosti poetika određenih pjesničkih velikana vidljivi su kroz cijelu zbirku. Autor ne samo naslovima nego i intertekstualnim poveznicama doziva poetike pisaca kao što su perjanice hrvatske lirike **Antun Gustav Matoš**,

Antun Branko Šimić, **Josip Pupačić**, **Gustav Krklec**, sudbinski nepravedno zaboravljene veličine poput **Stojana Vučićevića**, prvake srpske lirike **Branka Miljkovića** te zavičajna hrvatska pera: **Lazar Merковиć** i **Tomislav Žigmanov**, također, romantičare svjetskog glasa **Byrona** i **Shelleyja**.

»Utjecaji literature su iznimno zanimljivi za praćenje, posebice

jer se ne razaznaju jasne granice u dijalogu autora i njegovih sugovornika«, navodi Mlinko.

Ona ističe i kako Baštovanović svijet zrcali iz budničarskog rakursa preporodne lirike s vremenskim i kvalitativnim odmakom, odnosno jazom koji nijedan pokret ili skupina autora ne premošćuje u zavičajnoj književnosti vojvođanskih Hrvata. Autor se prikazuje kao poznavatelj i privrženik klasičnih poetskih formi i vrsta od kojih je u zbirci najzastupljeniji oblik soneta. Dodaje i kako se, suvereno vladajući hrvatskim standardnim jezikom, kojim efektno i uvjerljivo odsijevne varijabilnost kronotopnih jezičnih idioma, autor slobodno i s lakoćom kreće kroz jezično bogatstvo gradeći razvedene i izbrušene slike poetskog svijeta lirskog subjekta natopljene živim emocijama i sugestivnim promišljanjima o neprolaznim temama.

»Čežnja za totalitetom emotivnog i misaonog ostvarenja na pojedinačnom, međusobnom i kolektivnom planu izmiče, a *Cijeli cjelovi tuge* primiču nas k sebi tematskom zapeča-

čenošću, zaokruženošću i jasnošću, stilskom vještinom i rafiniranošću, formalnošću vezanih stihova i obrazaca, punokrvnošću pjesničkog jezika i pjesničkih slika te anakroničnošću odabira i načina opjevanih opsesivnosti«, zaključuje Mlinko.

O autoru

Darko Baštovanović (Novi Sad, 1989.) osnovnu školu završio je u Beočinu, a srednju u Novome Sadu. Master je politologije i radi u Subotici. Kada ne piše i ne referira na društvene ili političke procese, voli o važnim životnim procesima referirati kroz pjesme. Središnja Bosna i obiteljsko naslijeđe, sada ukorijenjeno i u Srijemu, neiscrpna su mu inspiracija. Pjesme su mu objavljene u časopisu za književnost i umjetnost *Nova riječ*.

D. B. P.

Nove orgulje u crkvi sv. Križa u Somboru

Kupljene milodarima vjernika

U crkvi sv. Križa u Somboru na ponoćnicu prvi puta čuo se zvuk novih orgulja koje su u ovu crkvu stigle nekoliko dana prije Božića. Orgulje su milodarima kupili vjernici koji su za samo tri tjedna sakupili više od 3.500 eura. Želju kantora **Mihajla Parčetića** da crkva dobije nove i bolje orgulje podržao je i vlč. **Luka Poljak**, koji je kao župni vikar u župu sv. Križa došao prije dva mjeseca.

Orgulje koje su se ranije koristile u crkvi dobivene su kao donacija Humanitarnog udruženja Nijemaca *Gerhard* iz Sombora. Iz 70-ih godina su i već su bile stare i dotrajale, a i nisu bile crkvene orgulje, pa je kantor Parčetić imao želju naći za crkvu nove orgulje.

»Dok sam bio kapelan u Bajmaku, mi smo također imali želju kupiti jedne digitalne orgulje, jer su tadašnje bile stare i dotrajale. Nažalost, malo nas je omela cijela ova zdravstvena situacija, a i ja sam iz Bajmaka premješten u Sombor tako da tu ideju nismo realizirali«, kaže Luka Poljak.

Nije mu se ispunila želja da orgulje stignu u Bajmak, ali zato jesu u Sombor. Riječ je o orguljama koje su pravljene baš za crkvene namjene, koje je na prodaju ponudio kantor iz Bača **David Bertran**, koji svira u Franjevačkom samostanu u Baču.

»Digitalne orgulje izuzetno su skupe, više od 20.000 eura. Da ne govorim o tome da se one ne proizvode ovdje i da bi se morale kupiti negdje vani, što zbog carine povećava cijenu. To što su orgulje u Baču bila je olakotna okolnost, a i cijena je bila prihvatljiva. Ponuđene su nam bile po cijeni od 4.500 eura. Bila je to realna cijena za jedne ovakve orgulje. No, mi kao župa to nismo mogli platiti, a i ja sam ovdje kao župni vikar, što znači da nemam župničke ovlasti. Župa nije mogla stati iza toga, ali mogli su vjernici. I onda su se vjernici sami organizirali, našli su donatore, kako pojedince tako i tvrtke, i za tri tjedna prikupljeno je 3.500 eura. Želja nam je bila da orgulje u crkvu stignu za Božić, jer kada nam je već godina bila ovako sumorna da barem Božić bude za pamćenje. I nekoliko dana prije Božića opet su se vjernici sami organizirali i otišli do Bača po orgulje. Orgulje su u crkvi i do kraja prvog mjeseca u potpunosti ćemo ih isplatiti«, kaže naš sugovornik.

Na pitanje kako je reagirao na to što su vjernici bili spremni sudjelovati u kupnji orgulja odgovara da tako nešto nije doživio.

»Napose u vremenima koja su teška, u sredini u kojoj se nije uvijek lako izboriti s financijskim i drugim teškoćama. Ali ovo je dokaz da ljudima, kada prepoznaju da je nešto dobro i vrijedno, neće biti teško pomoći. I ono što smo odmah na početku rekli, nećemo govoriti tko je donirao. To je akcija svih nas, od naših najmlađih ministranata, vjernika, pastoralnog vijeća, orguljaša, mene kao svećenika. Uključili su se i vjernici koji ne pripadaju ovoj župi. Rekao bih da je ovo jedna poruka zajedništva i mogu samo reći veliko hvala svima«, kaže župni vikar.

Kada su se nove orgulje prvi puta čule u crkvi sv. Križa, za Božić, kantor Mihajlo Parčetić pripremio je božićne preludije, pa su tako božićne mise u crkvi sv. Križa bile još svečanije.

Crkva sv. Križa izgrađena je 1924. godine, a istoimena župa osnovana je 1960. godine. Župi teritorijalno pripada oko 3.500 vjernika.

Z. Vasiljević

Pomoć za obitelj Leko

Obitelj **Stanka i Bosiljke Leko** našla se u teškoj materijalnoj situaciji zbog Stankove neizlječive bolesti, od koje pati već tri godine, te je prikovan za invalidska kolica. Uslijed teške životne situacije našli su se u dugovima. Zbog toga su se vjernici župa i filijala kojima upravlja vlč. **Nikica Bošnjaković**, na župnikovu inicijativu, ujedinili u namjeri da pomognu ovu obitelj. Prikupljanje pomoći je trajalo od Nedjelje Caritasa (15. studenog) do Božića, odnosno Nedjelje Svete Obitelji (27. prosinca).

Vjernici su pomoć skupljali u kasice Caritasa i donosili na nedjeljne svete Mise. Prikupljeno je ukupno 137.784 dinara (oko 1.170 eura). U Šidu je skupljeno 60.579 dinara, u Sotu 61.984 dinara, u Vašici 2.495 dinara, u Batrovcima 3.397 dinara, u Gibarcu 3.738 dinara, u Kukujevcima 396 dinara, a u Moroviću 5.195 dinara.

Župnik Nikica Bošnjaković je u nedjelju, 3. siječnja, na sve-toj misi u Šidu uručio obitelji Leko prikupljenu pomoć u nadi da će im ona bar malo olakšati situaciju u kojoj su se našli.

A. H.

Počinje blagoslov obitelji

Blagoslov kuća u našim krajevima počinje nakon Bogojavljanja, odnosno blagdana Sveta tri kralja. Kršćansko značenje blagoslova kuća i obitelji temelji se na božićnoj istini da se Bog udomio na zemlji. Činom blagoslova želi se naglasiti da su naše kuće i stanovi obitavališta Božja. Radi toga valja blagosloviti čovjeka, obitelj, da bi on sam i njegova obitelj bili dom Božji. Svi oni koji žele blagoslov svoje obitelji trebaju se javiti u župni ured ili osobno župniku.

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana

Vijeće Hrvatske biskupske konferencije za ekumenizam i dijalog i *Kršćanska sadašnjost* objavili su priručnik za svjetsku Molitvenu osminu 2021. godine. Tema ovogodišnje Molitvene osmine je »Ostanite u mojoj ljubavi i donosit ćete mnogo roda« (usp. Iv 15,1-17). Svjetska Molitvena osmina za jedinstvo kršćana odvija se svake godine od 18. do 25. siječnja, ali su kršćani u svim crkvama pozvani da tijekom cijele godine mole za očuvanje postojećeg i postizanje potpunijeg stupnja jedinstva.

U susret blagdanima

8. siječnja – Gospa od brze pomoći

10. siječnja – Krštenje Gospodino

15. siječnja – Pavao pustinjač

18. siječnja – Margareta Ugarska

20. siječnja – Fabijan

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Poruka Isusovog krštenja

Ikao što je na neočekivan način stupio na ovaj svijet rodivši se u štalici, očekivani Mesija, Sin Božji, na posve neočekivan način objavljuje se svijetu i započinje svoje javno djelovanje – krštenjem na Jordanu. Ivan je, pripravljaajući put Kristu, pozivao na obraćenje i promjenu, a krštenje je bilo znak te promjene koju su grješnici bili spremni učiniti. Nitko ne bi očekivao da će se Mesija pomiješati s grješnicima i stati s njima u red da primi krštenje. I sam Ivan Krstitelj se iznenadio kada je Isus došao krstiti se. Isus je tim činom najavio način života koji će u svemu odudarati od očekivanog. Obznanio je narodu da dolazi Mesija koji ni izbliza neće biti onakav kakvim su ga zamišljali, ali mnogi neće biti u stanju to shvatiti i prihvatiti, te će se sukobljavati s njim sve vrijeme njegovog javnog djelovanja.

Neočekivana pojava

Cijela povijest izraelskoga naroda bila je ispunjena napetošću između iščekivanja i ispunjenja. Izabrani narod već je stoljećima čekao ispunjenje Božjih obećanja. Okrutnost Rimljana pojačavala je u njima uvjerenje da se vrijeme ispunilo i da će Mesija doći, ali je i raspirivala njihovu maštu glede načina dolaska i djelovanja toga Mesije. Smatrali su da su vremena u kojima se nalaze dovoljno teška i da će im Bog poslati spasenje, a Spasitelj će doći s velikom moći i slavom. No, moć i slava o kojoj su maštali bila je u okvirima ljudskih poimanja, što im je zamaglilo pogled, te nisu bili u stanju prepoznati Božju moć i slavu koju je u sebi nosio Krist. Očekivanja Izraelaca išla su od političkih previranja do apokaliptičnih događaja, a dolazi Isus koji s grješnicima staje u red da primi od Ivana krštenje. Naizgled isti kao i svaki drugi čovjek koji je toga dana došao Ivanu na Jordan. Naravno, njemu ne treba krštenje za oprostjenje grijeha, ali on se solidarizira s narodom kojem je poslan. Kao što je to učinio rodivši se u štali, tako i sada želi ljudima dati do znanja da je uz njih, da razumije sve čovjekove nevolje i situacije, svu težinu života i da je došao svakome ponuditi spasenje.

Na početku svoga javnog nastupa Isus dolazi među grješnike, i to će činiti sve vrijeme svojega djelovanja. A grješnici će u susretu s njime ostavljati svoje dotadašnje navike i mi-

jenjati se, isto kao što su ovi koji su došli Ivanu na krštenje odlučili učiniti. Isus ih nije osudio zbog njihove grješnosti, jer Bog kojega je došao navijestiti narodu nije nemilosrdni sudac, nego Bog ljubavi, praštanja i milosrđa, onaj koji svakome daje novu priliku i raduje se povratku svakoga grješnika na pravi put.

I ako je možda Ivan i dvojio je li pred njim Krist ili ne, jer je i Ivan vjerojatno imao neke svoje predodžbe o Mesijinom dolasku i sigurno ga nije očekivao s grješnicima na krštenju, Božji glas raspršio je svaku njegovu sumnju: »Ti si Sin moj, ljubljeni! U tebi mi sva milina!« (Mk 1,11).

Božji suradnici

I danas ljudi očekuju spasenje od Boga u političkom ili u ekonomskom smislu. Zbog tih očekivanja i svojih predodžaba o Božjem djelovanju često nisu u stanju prepoznati da Bog djeluje i brine o čovjeku. Koliko puta i sami mislimo da nas je Bog napustio, da ne vidi naše patnje i ne čuje naše molitve, jer ne djeluje onako kako mi očekujemo. A često od Boga tražimo neke banalne stvari, ne usredotočujući se na ono što je bit života i kršćanstva. Tako zaokupljeni površnim i nebitnim ne prepoznavamo Božje djelovanje u svijetu i u našem životu, optužujući ga nepravedno da nas je napustio. A on stoji uz nas u svemu i strpljivo čeka da ga primijetimo, ne optužujući nas nego pun razumijevanja i strpljenja čeka da se obratimo, promijenimo.

Ivanov poziv na obraćenje za nas kršćane znači slijediti Kristov put, te dopustiti Bogu da po nama djeluje u svijetu. Tek kada budemo spremni postati Božje oruđe, prepoznat ćemo njegovo djelovanje. No, ne smijemo biti nestrpljivi i očekivati da će Bog po nama činiti neka velika znamenja. Blagost, ljubav, dobrota, tako Bog kroz nas djeluje među ljudima, a mi trebamo biti otvoreni za takvu suradnju. To je sastavni dio obraćenja na koje smo pozvani. Kada tako budemo činili, lakše ćemo prepoznati koliko je Bog u svijetu prisutan. Kada naša suradnja s njim prestane biti neprestano traženje da nam nešto ispuni, nego postane i stavljanje njemu na raspolaganje, shvatit ćemo da nas nije zaboravio, nego ga mi nismo prepoznavali.

Dekupaž – oblik likovne umjetnosti

HOBİ koji me ispunjava

Danas, kada kažemo dekupaž velika većina ljudi zna o čemu se radi, no iako je ova tehnika dekoriranja predmeta ili namještaja stoljećima stara, na našem području ranijih godina nije bila toliko prisutna.

Zanimljivo je da riječ *dekupaž* potječe od francuske riječi *découper* što znači izrezati ili smanjiti, ali porijeklo ove tehnike dolazi s istoka Sibira, gdje su se ovom tehnikom ukrašavale grobnice. Dekupaž je u XII. stoljeću došao u Kinu, gdje se izrezani papir koristio za dekoraciju lampiona, prozora, kutija i drugih predmeta, a u XVII. stoljeću se ova tehnika počela raditi i u Italiji, osobito u Firenci i Veneciji. Iako, dakle, postoje dokazi da se dekupaž primjenjivao još u XII. stoljeću, sam termin je tvorevina XX. stoljeća. Dekupaž tehnika ponovno je postala popularna, osobito radi toga što bilo kom starom predmetu na ovaj način možemo dati poseban izgled na, rekli bismo, relativno jednostavan način (osobito kad to drugi rade).

Probala i uspjela

Dekupažom se od veljače 2017. godine bavi i naša sugovornica **Jasna Kujundžić**, koja je prije svega mama četiri kćeri (**Mila, Iva, Marija i Klara**), a potom i majstorica ovoga hobija.

»Dekupaž tehnikom sam se počela baviti sasvim slučajno. Naime, moja sestra **Gordana** je za svoj salon ljepote htjela da joj nešto izradim i obećala sam da ću pokušati. Tako sam sasvim slučajno pokušala raditi dekupaž i jednostavno je krenulo. Istina, sestri ni danas nisam napravila ono što je tražila, ali sam joj nadoknadila brojnim drugim stvarima«, prisjeća se kroz smijeh Jasna i nastavlja: »To je bila iskra koja me je potakla da se oprobam u ovome poslu. Iako mi je taj način ukrašavanja do tog momenta bio stran, prvo sam sve proučavala preko YouTubea i zainteresiralo me je da se oprobam. Iz dana u dan sam se usavršavala i nekako je sve to krenulo svojim putem.«

Jasna je tada bila na porodiljnom s Klarom i kako je i sama rekla jednostavno je željela probati nešto novo, drugačije. Po

isteku porodiljnog napustila je posao te se više posvetila ovom hobiju, koji je počeo donositi i financijsku korist.

»Posao sam napustila iz drugih razloga, ne zbog dekupaža i sada kada bih se ponovo zaposlila mislim da bih nastavila raditi dekupaž, jer mi je to jedan vid odmora od svakodnevice. Od toga se ne može živjeti, ali doprinosi kućnom budžetu i sama se osjećam korisnom. Nekako bi me grizla savjest da sam ostala doma, a da baš ništa ne doprinosim. Prije svega sam mama i supruga, ali mislim da svaka mama može imati neki hobi, pa sad je li ga unovčila ili ne, ali svakako nešto što ju ispunjava«, kaže Jasna.

Nabava materijala ide putem interneta

U domu je opremila svoj mali radni kutak i svi ukućani znaju da i mama ima obveze i posao, te se samim time svi uključe u pomoć oko drugih stvari u obitelji.

»Mislim da je to zapravo dobro za sve, jer i djeca se nauče pomoći oko osnovnih kućanskih poslova, a kada mi je potrebna pomoć starije cure znaju uskočiti u ispomoć«, kaže Jasna i priča kako je većina predmeta koje radi od drveta: »Isto kao što se ja bavim dekupažom, tako ima ljudi koji mimo svog posla nabavljaju repromaterijal i za nas koji se bavimo ovom tehnikom izrađuju razne predmete. Sve se to u današnje vrijeme nabavlja preko interneta. Dio materijala se može nabaviti i u Subotici, ali je tu slab izbor, a cijena veća, te se uglavnom oslanjam na porudžbinu preko interneta. Na raznim društvenim mrežama postoji više grupa čije su članice uglavnom žene koje se bave ovim poslom i onda se tamo nudi sve potrebno za izradu dekupaža.«

Sve po želji

Način ukrašavanja se razlikuje od vrste papira kojim se radi. Naša sugovornica je poput mnogih počela raditi s papirnim salvetama, a sada uglavnom radi s papirom koji se po želji mušterije tiska i prenosi na drvo. Također, Jasna radi i s ornamentima

– ukrasima koji se nakon izlivanja u kalupe prenose na kutije, podmetače, ukrase, ramove... Za skoro četiri godine, koliko se bavi ovim poslom, napravila je nebrojeno predmeta, ali uvijek ima onih koji se redovito poručuju.

»Žao mi je da nisam od početka vodila evidencija što sam sve pravila i prodala, ali obično na početku ljudi ni ne misle na to. Ono što sam do sada najviše pravila bili su kompleti koji obuhvaćaju poslužavnik, podmetače za čaše i kutiju za njih. To je nešto što mušterije traže tijekom godine, a ostale stvari bih svrstala u sezonske. Kada je vrijeme prvih pričesti, krizmanja, vjenčanja onda se uglavnom traže kutije raznih oblika i veličina, te se na vrijeme pripremim s većim izborom i količinom. Za veće blagdane, poput Božića i Uskrsa, idu prigodni predmeti. Tijekom cijele godine se traže i ukrasne boce za nošenje rakije ili za babine. Kada dođe sezona likera, onda se traže boce s određenim simbolima poput višnje za višnjevaču... Zaista ima svega u ponudi, ali isto tako i sve ovisi od mušterije, što i kako želi. Bila je situacija da sam radila podmetače za župsko prelo, pa i svadbu gdje je trebalo 300 istih komada. Često se dogodi i takozvana lančana reakcija, kada neka od žena, koje se bave ovim poslom, postavi neki novi proizvod na Facebook ili Instagram, onda mnogi traže istu stvar s različitim dezenima«, kaže Jasna Kujundžić koja svoje radove objavljuje na društvenim mrežama pod nazivom »Jasnine maštarije«, ali ipak kaže da je najbolja reklama zadovoljni kupac.

Iako ima neizmjernu podršku supruga **Marinka** i svojih kćeri, Jasna za sada nema nekih velikih planova za budućnost. Kako je sama rekla, sve je prepustila Bogu u ruke, a ona svojim radom ide sigurnim koracima naprijed.

Ž. V.

Obitelj

RECEPT NA TACNI

Zimska juha

Čisto iz zabave sam zapratila jednu stranicu koja krajem dana u svoje sadržaje uključuje crtice iz lunarnog kalendara. Ne znam puno o zvijezdama i Mjesecu niti kako to utječe na nas, ali isto tako osjećam veću nevolju u sebi kad je, recimo, Mjesec pun ili neke njegove mijene. Vjerujem da većina ljudi osjeti bar promjenu u većem zadržavanju vode u tijelu, kada se recimo Mjesec puni. U osnovi, ovom prilikom ne želim pričati o Mjesecu nego o toj stranici i sadržaju koji su upravo danas podijelili, a koji kaže da je u današnjem danu dobro družiti se, ići na predstave, sportska natjecanja... ali navodi i što je dobro za današnji jelovnik i da su to namirnice crvenog i kiselog okusa kao što su mrkva, cikla, nar... i da se na ovaj dan tradicionalno u Rusiji služi boršč.

Znam da su zime u Rusiji hladne i da se na njihovom jelovniku nalazi puno juha, variva i drugih jela koja griju tijelo, ali o njima znam malo.

Potrebno: 2 mrkve / 2 glavice luka / 4 krumpira / kupus / 2 cikle srednje veličine / rajčica / limun / 500 g mesa, što god odaberete: piletina, govedina, svinjetina / peršin / zrna crnog papra / lovorov list / sol.

Postupak: Meso i krumpir kuhati dok se meso ne počne raspadati. U tavu staviti sitno nasjeckan luk da se pirja, dodati mu narendane mrkvu i ciklu, rajčice, sol, šećer i papar. Kada se meso počne raspadati, izvaditi i krumpir i meso, pa meso narezati na kockice, a krumpir izgnječiti i vratiti ga u bujon. U posudu dodati kupus narezan na trakice, lovorov list, nekoliko zrna papra i sol i kuhati 20 minuta. Dodati propržen luk, mrkvu, ciklu, rajčicu i naciijediti pola limuna. Smjesi dodati meso i ostaviti borč da se kuha još pola sata.

Poslužiti sa žlicom kiselog vrhnja i nasjeckanog peršina. Dobar tek!

Gorana Koporan

Poslije bombardiranja grada

Na fotografiji su kao autentično svjedočanstvo ostali zabilježeni radovi na uklanjanju posljedica avionskog bombardiranja grada u jesen 1944. godine na lokaciji kod Korza, na početku Ulice Vuka Karadžića, gdje je stradao dio zgrade koju uobičajeno zovemo »Es-de-ka« (SDK – nekadašnja Služba društvenog knjigovodstva). S lijeve strane je zgrada koja će postati Dom Jugoslavenske narodne armije, a danas je napuštena i bez odgovarajuće namjene, iako su još prije pet godina vođeni pregovori o njenom povratku u život. Prije no što je to postao vojni objekt, ovdje je bila omiljena gostiona *Zlatno jagnje*, s hotelskim sobama na katu, podignuta još 1857. godine. Zgrada je više puta adaptirana i mijenjala je izgled, krajem devetnaestog stoljeća po projektu **Geze Kocke**, a 1904. po projektu **Titusa Mačkovića**. Živjela je odista neobičan život: 1985. godine je srušena i na istom mjestu podignuta je nova, u stilu i s elementima svoje prethodnice. To je zgrada koju danas vidimo, a na obje fotografije u prilogu prikazan je objekt prije revitalizacije.

Vrijednost gornje fotografije, osim što svjedoči o posljedicama bombardiranja grada, u kojem su drugi kvartovi još više stradali, je što prikazuje Ulicu Vuka Karadžića kakvu više ne možemo vidjeti. I ujedno, makar dijelom, odgovara na pitanja zainteresiranih za povijest grada i izgled nekadašnjih ulica: kako je izgledala ova stara uličica obale regulacijske linije, u dalekoj prošlosti trasirana prema obliku obale Rogine bare, jezera davno isušenog, čije posredne tragove postojanja i danas nalazimo. Ulica Vuka Karadžića, u samom centru grada, vremenom je izgubila svoj duh i atmosferu.

Pariska ulica (ili somborska priča obitelji Škrabalo)

Novopoštarska, Zrinji ulica (po Nikoli Zrinskom), Pariska, Pariske komune i konačno opet Pariska. Sve su to nazivi koje je od polovice XIX. stoljeća imala jedna od najstarijih somborskih ulica. U samom je centru grada, paralelna s glavnom ulicom, ali mnogo kraća od nje. Duga je tek oko 330 metara. Bila je prva ulica u Somboru koja je asfaltirana (1891. godine). Ono što je izdvaja od većine somborskih sokaka jest to što zbog uskog prostora nikada nije imala zelenila. Većina zgrada u Pariskoj ulici podignuta je u XIX. i na početku XX. stoljeća. Nažalost, ni Parisku ulicu nije miomišao urbani genocid, pa su posljednjih desetljeća tu izgrađene i zgrade koje odudaraju od stila u kome je podignuta većina prizemnica i katnica u Pariskoj ulici. Na početku ulice s desne strane, gledano od Venca Stepe Stepanovića, je jednokatnica izgrađena 1883. godine, sagrađena u stilu eklekticizma. Ostala je sačuvana do danas u svom, uglavnom, nepromijenjenom izgledu. U toj jednokatnici živio je dr. **Mato Škrabalo** s obitelji – suprugom **Jelenom**, rođenom **Vidaković**, i sinovima **Zdenkom** i **Ivom**.

Mato Škrabalo, rođen 1895. godine u Popovoj Luki na polotoku Pelješac, u Sombor je došao kao mladi doktor prava 1922. godine. Iako je mogao birati mjesto suca u bilo kom mjestu Bačke, odabrao je Sombor. Godinu dana kasnije vjenčao se s Jelenom Vidaković, iz plemićke obitelji. Mato Škrabalo Hrvatskom kulturnom društvu *Miroljub* priključio se odmah po osnutku 1936. godine. Dvije godine kasnije na izborima je glasao za Udruženu oporbu koju je predvodio dr. **Vladko Maček**, zbog čega je bio premješten iz Sombora u koji se vratio nakon potpisivanja sporazuma Cvetković – Maček, pred sam Drugi svjetski rat. U hrvatskoj zajednici u Somboru bio je aktivan i nakon Drugog svjetskog rata, a od 1960. do 1962. godine bio je predsjednik KUD-a *Vladimir Nazor* (danas HKUD *Vladimir*

Nazor). Zanimljivo je da je dr. Mato Škrabalo tri puta odlazio u mirovinu. Prvi puta u mirovinu ga je poslala mađarska vlast poslije okupacije kao stranog državljanina, drugi puta, a bila je to 1946. godina, mirovinu je sam zatražio, jer nije želio sudjelovati u sudskim procesima protiv seljaka koji nisu mogli udovoljiti zahtjevima za prinudni otkup. U sud se ponovno vratio polovicom 50-ih godina, da bi konačno u mirovinu otišao 1961. Živio je kratko nakon toga, jer je 1963. godine preminuo tijekom operacije u Zagrebu.

Stariji sin Zdenko, rođen 1929. godine, bio je liječnik, znanstvenik, akademik i hrvatski diplomat. Bio je ministar vanjskih poslova 1992. i 1993. godine. Od 1993. do 2000. bio je veleposlanik u Švicarskoj, Lihtenštajnu i Mađarskoj. Mlađi brat Ivo, rođen je 1934. godine, bio je filmski redatelj, scenarist, povjesničar filma i političar. Obojica su u Somboru završila osnovnu školu i gimnaziju. Školskih dana i druženja s braćom Škrabalo prisjetio se u knjizi *Neko prošlo vreme* (autora **Dušana Kolundžije**) **Josip Ivanović**, gimnastičar, trener i pedagog. Prema Ivanovićevom kazivanju Zdenko Škrabalo bio mu je školski drug. »Kada nas je zbog smrti kralja učitelj pustio kući, Zdenko i ja smo išli zajedno. Obitelj Škrabalo živjela je u katnici na uglu Pariske ulice i Venca. Otac Mato imao je odvjetnički ured u prizemlju. Zdenko me je pozvao da se igramo. Imao je dosta igračaka. Pridružio nam se i njegov pet godina mlađi brat Ivo. Bilo nam je lijepo«, jedno je od sjećanja Josipa Ivanovića na druženje i susrete s braćom Škrabalo. Ivo Škrabalo je kasnije, kao učenik gimnazije, bio Ivanovićev učenik. Ivanović se u knjizi *Neko prošlo vreme* prisjetio i da je Ivo bio oslobođen nastave tjelesnog, jer su roditelji smatrali da tjelesni naponi štetno djeluju na organizam djeteta. U istoj knjizi Ivanović za starijeg brata Zdenka navodi da je nakon studija medicine stažirao u somborskoj bolnici.

Z.V.

Hajdemo na klikerovanje

Zimski je odmor i znam da uživate bez škole, ali me brine podatak da ste sigurno puno, pa i previše za vašim mobilima ili računalima. Online škola donijela je činjenicu da i za vrijeme školskih obveza morate biti za računalom. Stoga vas pozivam da se bar malo odjavite sa svojih profila na društvenim mrežama i igricama, te da provirite vani. Iako je siječanj, zima i nije neka hladna, stoga preporučujemo da dnevno provedete minimum dva sata za zraku.

Imamo i prijedlog za igru:

Klikeri

Vjerujem da svi znate što su klikeri, jer znam da ima i onih koji se i danas rado klikeruju. Istina, možda ne po zimi, ali ni to nije nemoguće.

Za one koji (možda) ne znaju, klikeri su male kuglice, najčešće promjera oko jedan centimetar, a osim po veličini i boji, razlikuju se i po nazivu.

»Djeca su se igrala otkad postoji svijet. I onda, kao i sada, tko je bio jači, taj je dominirao. Tko je bio iz imućnije obitelji, imao je bolje, ljepše i više. Djeca siromašnih roditelja igrala su se priručnim i često sasvim jeftinim igračkama napravljenim od kukuruzovine, krumpira, čačkalica i sl. Klikerima smo se često igrali. Uvjeran sam da je na neki način ova igra bila aktualna i prije nekoliko tisuća godina. Igralo se od ranog proljeća do kasne jeseni, kad god je vrijeme dozvoljavalo na ulici, rijetko u nečijem dvorištu. Roditelji su nas često grdili, jer su nam prsti, ruke i hlače bile prljave«, piše u svom zapisu **Ljudevit Vujković Lamić**.

Raznih boja i dimenzija

Po njegovim riječima u staro vrijeme klikeri su bili od kamena ili strugani od životinjske kosti. U novije vrijeme su bili od stakla (staklenci), gline, željeza ili mramora. Raznih boja i veličina. Obično su bili promjera oko 1 cm, zatim od 3 do otprilike 7 cm, a bilo je i većih.

»Bilo je i takvih klikera s kojima se nije nikada igralo, kao što su *gvozdenjaci* ili od drugih metala, kao i primjerice od ležajeva (kuglagers), jer su se s njima lako mogli oštetiti staklenci. Postoje klikeri i od plastičnih masa, ali su bili suviše male težine za igranje ove igre. Postojali su i mliječni klikeri kojima su bili oštećeni staklenci i nisu imali nikakvu vrijednost. Svi klikeraši su željeli da imaju što više klikera. Postoje i kolekcionari klikera, jer je poznato da su na nekim kolekcionarskim susretima klikeri mijenjali vlasnika čak za nekoliko tisuća dinara«, piše Vujković Lamić.

Pravila

Kako bi se neka igra mogla igrati s više igrača, moraju postojati određena pravila igre. Tako su pravila za igranje klikera bila razli-

Nazivi klikera

Moguće da je bilo i drugih naziva, ali ovi spadaju među najpoznatije: *porcelanci, staklenci, naftaši, bespersi, papagajci, troperci, dvoperci, marsovc i kraljice, gvozdenjaci, džombe...*

čita od mjesta do mjesta, kao i u zavisnosti od veličine terena na kojima se igralo. Tereni su znali biti različitog oblika: kvadratnog, trokutnog ili okruglog, a princip je uvijek bio isti. Rupa je uvijek morala biti na sredini terena, bez obzira na njegov oblik. Igrači su igrali, odnosno izbijali kliker iz rupe po dogovorenom redu. Igralo se u klikere, ali kad su igrači dosegli godine, kada su već imali pojma o korisnosti novca, igralo se u stripove, slike nogometaša ili filmskih glumaca, ali i za novac.

Klikeraški izrazi

»Čest izraz u igrama je bio *opelješiti* nekog, odnosno kada je igrač ostao bez ijednog klikera. Pojedini klikeri su imali sentimentalnu vrijednost i osobitu vrijednost, kao primjerice, sretni kliker' što je značilo da je s tim klikerom vlasnik više puta uspješno pogađao, izbijao kliker iz rupe i tako osvajao tuđe klikere.«

Igra klikera imala je i svojstvenu terminologiju, prisjeća se Vujković Lamić. Tako je rupa za klikere zvana »roša«, a kada je igrač morao pomjeriti kliker prema rupi kazalo se »ka jami«, ako je igrač pogodio kliker u rupi, ali ga nije uspio izbiti iz rupe taj potez se nazivao »kres«. Ako bi tko najavio »cike«, to je značilo da je prilikom bacanja klikera u rupu pogodio drugi kliker. Tada su svi igrači počinjali igru ispočetka. U igru se moglo »zvati« dva, tri ili četiri puta protivničkog igrača, što je značilo da se može igrati s klikerom toliko puta koliko puta je zvan. Često je najavljivano igranje sa zemlje, s koljena ili s kuka, pa su onda svi protivnici morali gađati klikerom na isti način.

Kada su igrači igrali na trokutastom terenu, onda je bilo u igri tri igrača. Svaki igrač je stao na jednu stranu trokuta. Na kraju trokuta se stavljao jedan kliker kao zalog, ali ako je bio veći zalog, tada su klikeri stavljani i na sredinu stranice. Postojala su i priručna pravila igre, već prema dogovoru samih igrača. Kraj igre bi bio kada je netko od igrača ostao bez ijednog klikera, a to je najavio uzvikom »opelješten sam« ili nekim sličnim izrazima.

Na temelju teksta Ljudevita Vujkovića Lamića priredila: Željka Vukov

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Domagoj Zec**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta – 6. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nemam

VOLIM: igrati tenis

NE VOLIM: kad se netko ruga

U SLOBODNO VRIJEME: igram se s psom

NAJ PREDMET: tjelesno

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: nisam još razmišljao o tome

Too optika

DR. TÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K.O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne pumpe novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Izdajem u zakup 8,3 katastarskih jutara livade u Žedniku kod dola. Nela 063 8765 071.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem 6 k. jutara polj. zemlje Tel.: 065/5747344.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadordeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

Uvećane mirovine, izmijenjeni uvjeti za odlazak u mirovinu

S prvim danom 2021. godine, primanja umirovljenika uvećana su za 5,9 posto, a za one koji se u ovoj godini namjeravaju umiroviti, na snagu su stupili i novi uvjeti koji podrazumijevaju veće starosne granice, prevashodno za žene.

Nešto veća primanja umirovljenici će imati od narednog mjeseca, budući da su od 1. siječnja ove godine mirovine uvećane za 5,9 posto na osnovu švicarske formule. To znači da će umirovljenici dobiti od 600 do 6.000 dinara više, u zavisnosti od visine dosadašnjih primanja.

Osim nešto većih primanja, od 1. siječnja na snagu su stupila i nova pravila za odlazak u mirovinu. Za odlazak u starosnu mirovinu ženama je ove godine potrebno najmanje 15 godina radnog staža i navršene 63 godine i dva mjeseca života, što je za dva mjeseca više u odnosu na 2020. godinu. Za muškarce je starosna granica za odlazak u mirovinu ostala ista, te je im ove, kao i prethodne godine, potrebno najmanje 15 godina radnog staža i navršenih 65 godina života. U starosnu mirovinu muškarci i žene mogu otići i s 45 godina radnog staža, bez obzira na godine života.

Do promjena je došlo i u pogledu ostvarivanja prava za odlazak u prijevremenu mirovinu. Tako je ženama za odlazak u prijevremenu mirovinu ove godine potrebno najmanje 39 godina i četiri mjeseca rada i navršenih 58 godina i četiri mjeseca života, dok je muškarcima potrebno 40 godina radnog staža i navršenih 59 godina.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 12. 1. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET + TELEVIZIJA + TELEFON

Astra
Telekom

STANDARD
MIX PAKETI

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

KRISTIJAN SEKULIC 38	HRVATSKI POVIJESNI GRAD U SRJEMU	POTRAŽITI SLIČNOST, KOMPARI- RATI, POREDITI	KATOLIČKI SVETAC 18. KOLOVOZA	TANTAL	TO (ENG.)	OBRAĐIVA POVRŠINA	BEZVLAŠĆE ANAPHUA (ENG.)		4. SAMO - GLASNIK	SUMPOR	NAŠE ŽENSKO IME
PODRUČJE OSKUDNE VEGETA- CIJE BEZ VODE								STRŠLJEN ONI DRUGI, TUĐI			
KRALJEVI- NA U JUŽ. AFRICI UMBOSO WESWOTIMI									IVAN JURIĆ	NEUTRON OBlast U MANJI KRAJ MORIA	
THERMO PLASTIC ELASTO- ME				AUSTRAL- SKI TORBAR	AROMATI- ČNA BILJKA VINKO NIKOČ						
DIO NOVOG SADA											VIŠE PUTA UVEĆATI BOATSTVO, STADO
TV PROVIDER U VOJVODINI						UGLIK 24. SLOVO		NEVIDLJIVO POLJE ENERGIJE OKO ČOVJEKA	MARKO ULJAREVIĆ ZAKON O KAZNENOM POSTUPKU		
AMERIČKA MODNA KREATOR, ... WANG					AM. APLIKA- CIJA ZA SOFTWARE GLAZBENIK S FLAUTOM						
ŠVEDSKI KRALJ, GUSTAV II., 1611.-1632.						OBlast U KANADI NA KRATKO ZAPALITI, OPILJITI					
DRVENO GLAZBALO PASTIRA NA BALKANU							ROLE PLAY PREPAONIK NAZAREN- SKE CRKVE			KOSIK 1. I 4. SAMO- GLASNIK	
AUSTRAL, TAXATION OFFICE				KORIST, DOBIT (TUR.) ANTIČKI GRAD U GRČKOJ					ANTE ŽILIC DIO GRANE		
DRAGO IVANOVIĆ			BRAND PROIZVO- ĐAČA ŠIRA 3. SLOVO					LETTER OF INTENT 29. SLOVO			
ITALIJA		TAL. NOGO- METAŠ ENRICO DIO OPRE- ME VITEZA								TONA HRVATSKI FILOZOF ... RASPUĐIĆ	
NIKO ŠTRITOF			NAT. INST. ON DRUG ABUSE RESP. RES. INNOVAT.					SMOVI PRVO SLOVO			
	OZNAČA- VATI TRASU MOSTAR (REG. OZN.)										OSUJEK (REGIST. OZNAKA)
BRITANSKI GRAFIČKI ANIMATOR BEN YITZAK								DEUTSCH- LAND	STRIP JUNAK MISTER ... 3. SAMOGL.		
AMERIČKA KOMPANIJA					NOGOME- TNI KLUB U MEKSIKU						

VODORAVNO: PUSTILJA OSA, ESVALTINI, N. TPE, VANILJA, ROTKVAJKA, GRON, C. MIU, VERA, SHAZAM, ADOLF, YUKON, RIKALO, RP, O.
ATO, ASNA, AZ, DL, TUMA, LOI, I. CATUZZI, T. NŠ, NIDA, SNI, TRASIRATI, MIRITE, NO, OTIS, INDIOS
OKOMITO: PETROVARADIN, MO, USPOREDITI, ŠTIT, SVETI ROKO, C. RRI, TA, KOALA, TANJUS, IT, VN, FLAUTIST, NJIVA, S. OSIMODITI,
ANARCHY, NAZAREN, INI, AURA, Z, A, D, O, U, ZKP, LIST, I, S, LAMAO, AO, NIHO, ANA, UMNOŽITI, OS

RIJEŠENJE

Atletika

Spartakova nagrada Goranu Čegar

NOVI SAD – Proslavljeni apatinski atletičar i sportski radnik **Goran Čegar** dobitnik je ovogodišnjeg najznačajnijeg priznanja Sportskog saveza Vojvodine za vrhunska postignuća u sportu, nagrade *Jovan Mikić Spartak*. Čegar je ovo priznanje osvojio u kategoriji sportskih radnika za 2020. godinu. Iza njega je više desetljeća vrhunskih natjecateljskih rezultata, doprinosa afirmaciji sporta, unaprjeđenja sportske prakse, organizacije u području vojnog sporta, sudjelovanja u humanitarnim aktivnostima i drugih zasluga, obrazloženje je Upravnog odbora SSV. Nagradu mu je, na svečanosti upriličenoj u čast ovogodišnjih laureata, u Sportskom savezu Vojvodine u Novom Sadu, uručio pokrajinski tajnik za sport i omladinu **Dane Basta**. »Izuzetno sam počastvovan dodijeljenom nagradom i ona mi je dodatni motiv za još bolji i jači nastavak rada u sportu. Kao netko tko je skoro cijeli život posvetio sportu, sretan sam što i cijela moja obitelj živi sportskim životom. Puno lijepoga izdešavalo se u ovih skoro tri desetljeća koliko sam u sportu, prvo kroz natjecateljski dio karijere, potom u organizacijskom dijelu, sudjelovanjem u izvršnim ekipama na desecima velikih sportskih vojnih i civilnih atletskih i drugih sportskih manifestacija. Raduje me što sada i Apatin ima svojega dobitnika ove nagrade, a svojski ću se truditi da apatinski sport u budućnosti doživi puni procvat i da se njegovo ime pronosi po vrhunskim sportskim rezultatima«, izjavio je Čegar po prijemu nagrade. Nagrada *Jovan Mikić Spartak* ustanovljena je 1967. i svake godine se dodjeljuje najboljim pojedincima i organizacijama u kategorijama: sportaši, sportaši s invaliditetom, treneri, sportski suci, sportske organizacije, sportska postignuća, fair-play, sponzori-donatori i za životno djelo.

Kuglanje

Natjeljski kalendar za 2021. godinu.

SOMBOR – Kuglaški savez Srbije objavio je natjecateljski kalendar za 2021. godinu. Planirano je da drugi dio sezone počne 16. i 17. siječnja regionalnim prvenstvima, nakon kojih će uslijediti završnica Prvenstva Srbije u konkurenciji parova. Odlučeno je i da se odgođeni jesenski mečevi, u svim ligama, odigraju u veljači, te da nakon tjedna pauze, 13. i 14. ožujka, počne proljetni dio prvenstva. Ukoliko se ne bi pojavile nove, nepredviđene okolnosti, natjecanja bi trebala biti okončana do 23. svibnja. Najbolje rangirani somborski klubovi, prvoligaši *Vihor* i *Kordun*, do pauze izazvane epidemiološkom situacijom, dijelili su čelnu poziciju, s po deset bodova, uz utakmicu više ekipe *Korduna*. Jesenska polusezona prekinuta je prije međusobnog susreta ovih ekipa. Ozbiljni rivali za plasman u Super ligu Srbije somborskim ekipama su još samo *Slavija* iz Kovačice i *13. maj* iz Novog Sada.

Hrvanje

Somborcima na kraju sezone 12 odličja

NOVI SAD – Na Memorijalnom turniru *Jovan Bogić Pufika*, održanom u Novom Sadu, hrvачi dviju somborskih ekipa, *Radničkog*

i *Sokola*, zabilježili su vrlo dobre rezultate. Mladi hrvачi starijeg somborskog kluba osvojili su dva zlata i srebro u konkurenciji natjecatelja do 13 godina i bronz u starijem pionirskom uzrastu, te bronz u konkurenciji do 15 godina. Pozlatili su se **Srđan Todorović** u kategoriji do 60 kg, te **Kristian Dobi** u konkurenciji hrvачa do 33 kg. Srebro je osvojio **David Mazinjanin** u kategoriji do 46 kilograma. Među starijim pionirima (do 15 godina) **Aljoša Ilić** je osvojio bronz među hrvачima do 62 kg. Mladi hrvачi *Sokola* osvojili su osam medalja i na koncu zasluženno preuzeli pokal za ekipno drugo mjesto. Najbolji u svojim kategorijama bili su **Marko Fratrić**, **Stefan Grba**, **Simo Jovišić** i **Lazar Dedić**. Srebrom su se okitili **Srećko Malbaša**, **Aleksej Živanović**, **David Budimčević** i Marko Fratrić. Šef stručnog štaba RK *Soko Gradimir Dedić* proglašen je najboljim trenerom turnira. Kako daroviti Marko Fratrić nije imao rivala u svojoj konkurenciji, organizatori su mu dopustili nastup u težoj kategoriji, što je mladi Somborac opravdao osvajanjem srebrnog odličja.

Boks

Pobjeda Somboraca u Nišu

NIŠ – Na otvorenju sezone natjecatelji BK *Sombor* gostovali su u Nišu i uvjerljivo svladali ekipu favoriziranog BK *Naisusa* rezultatom 8:14. Od devet seniorskih susreta Somborci su izgubili dva. **Joksimović** je u najlakšoj težinskoj kategoriji slavio bez borbe, potom je **Ametović** zabilježio sigurnu pobjedu u kategoriji do 57 kilograma. U susretu dana boksač Sombora, daroviti **Nezif Sejdi** slavio je protiv aktualnog prvaka Srbije **Nemanje Gavrilovića**. Pobjedu su potvrdili somborski Kubanci **Gilbert Moja** i **Antoni Bise**. Potom su **Gubaš** i **Janković** poraženi, ali su na koncu gosti upisali još dvije pobjede. **Ražnjatovićev** rival u kategoriji do 91 kg odustao je od borbe, a u posljednjem meču dana slavio je teškaš **Babić**. Superligaško natjecanje nastavlja se u siječnju. Somborce u prvoj fazi očekuju još dueli protiv *Vojvodine* i lozničke *Rokice*. Plasman u polufinale play-offa izborit će po dvije najbolje ekipe iz obje superligaške skupine.

Karate

Veliki uspjeh Matina

SONTA – Predsjednik i prvi trener sončanskog KK *Kumite Tomislav Matin*, iako mu je u biti 2020. godina pomela sve planove i nastojanja u omasovljenju seoskog sporta u Sonti, Svilojevu i Bogojevu, na osobnom planu zabilježio je uspjeh dostižan samo rijetkima. Dohvatio je svojevrсни vrh u amaterskom karateu. Koncem lipnja, odlukom nadležnog tijela Shotokan Karate Do postao je vlasnik crnog pojasa 5. dan i nositelj zvanja shihan, odnosno učitelj visoke razine. Napredak od 6. do 10. dana od karatista zahtijeva potpunu profesionalizaciju, nedostižnu za Matina. Iako ga svega tri godine dijeli od punih pedeset, zahvaljujući omiljenom sportu djeluje daleko mlađe i vitalnije. Dob mu odaje jedino srebrna boja na zaliscima.

»U karateu sam već puna tri desetljeća. Iza mene je vrijeme puno odricanja, puno seminara, puno treninga. I, ponad svega, puno rada s djecom i mladima. I danas u sebi imam neki unutar-nji nagon za još dalje i još bolje. Svaki pravi karatist to ima, kod

nas nema nikakvog eto, to je to, gotov sam. Za neki naredni pojas trebalo bi uložiti još puno rada, kako na sebi, tako i s djecom i mladima i trebalo bi proteći još puno vremena. Svjestan sam svojih godina, ali sam svjestan i da će karate u meni živjeti dok sam i ja živ«, kaže Matin. Svoje znanje i bogato iskustvo namjerava i dalje prenositi drugima. Osim iskustvenog, poradio je i na teorijskom usavršavanju, pa je na Fakultetu za sport i turizam –

tims stekao i zvanje višeg trenera. Danas, kad se veliki postotak seoskih klubova gasi, njegov KK *Kumite* je u ekspanziji. Matin je utemeljio ispostave i u susjednim selima Svilojevu i Bogojevu.

»Djeca školske dobi pojedinačno su dolazila u naš klub na treninge, radila predano pa i osvajala odličja na natjecanjima. Recimo, iz Svilojeva je **Monika Matić**, koja je sudjelovala na Svjetskom prvenstvu i osvojila visoko 4. mjesto, što je moj najveći trenerski uspjeh. Na moju veliku žalost, morali smo zbog epidemiološke situacije obustaviti sve aktivnosti. Nadam se da ovo neće još dugo potrajati i da ćemo uskoro krenuti s treninzima, što će za mene biti novi početak, jer se u međuvremenu jedan broj djece s roditeljima iselio, neki su odustali od karatea i našli druga polja zanimanja. No, mi koji smo ostali vjerni klubu nastaviti ćemo borbu, sukladno našem geslu: jedanput karatist, zauvijek karatist«, završava priču Matin.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA Najbolji

Prema glasanju, u kome je sudjelovalo 287 novinara, u tradicionalnom 69. Izboru *Sportskih novosti* za najboljeg sportaša i sportašicu u protekloj 2020. godini izabrani su kapetan rukometne reprezentacije **Domagoj Duvnjak** i judašica **Barbara Matić**. Najbolja ekipa je ženska rukometna reprezentacija, a naslov momčadi godine pripao je muškoj rukometnoj reprezentaciji. Svi laureati su posve zaslužno nagrađeni najvećim priznanjem hrvatskog sporta, a sad i koja riječ o njihovim nezaobilaznim podvizima.

Domagoj Duvnjak je predvodio rukometaše Hrvatske do srebra na Europskom prvenstvu igranom početkom prošle godine u Austriji, Švedskoj i Norveškoj. Uz to je bio proglašen i za najboljeg igrača turnira, a koncem 2020. se, kao kapetan njemačkog *Kiela*, okitio i naslovom klupskog prvaka Europe.

Barbara Jelić postala je prvom judašicom koja je ponijela šam-

pionski trofej *Sportskih novosti*, a brojnu nisku trofeja s međunarodnih natjecanja dopunila je osvajanjem prvoga mjesta na Grand Slam turniru u Budimpešti i pobjedama protiv olimpijske i svjetske prvakinja.

Naslov najbolje ženske ekipe bez ikakvih dilema u glasanju pripao je čudu iz Danske, ženskoj rukometnoj reprezentaciji koja je predvođena trenerom **Nenadom Šoštaricom** osvojila broncu i ostvarila najveći uspjeh u hrvatskoj povijesti ženskoga rukometa.

Naslov za najbolju mušku momčad, također posve zaslužno, otišao je u ruke hrvatske muške rukometne reprezentacije koja je osvojila srebro na Europskom prvenstvu i nakon nekoliko sušnih godina ponovno se vratila na pijeđestal najboljih.

Na koncu, ovo je ipak prije svega nogometna kolumna pa se moraju istaknuti i najbolji hrvatski nogometaši u protekloj 2020. godini.

Najbolji hrvatski nogometaš za sezonu 2019/20. je bez dileme **Luka Modrić**, kapetan hrvatske reprezentacije i vezni igrač *Real Madrida*.

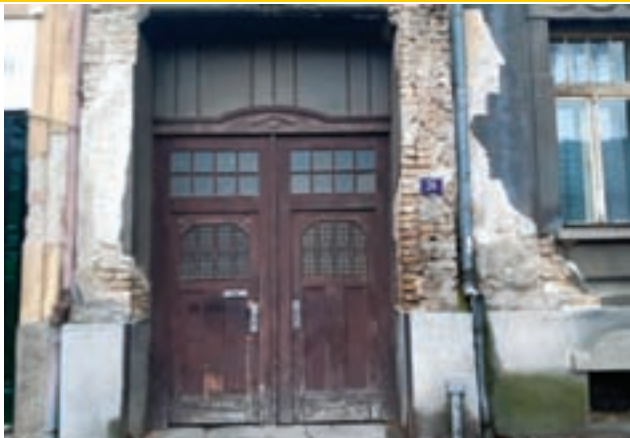
Najbolji nogometaš 1. HNL je reprezentativni i *Dinamov* napadač **Bruno Petković**, a najbolji vratar je čuvar mreže reprezentacije i *Dinama* **Dominik Livaković**.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Kapije

Iz Ivković šora

Buva

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi. Nisam vam ni pripovido kako sam prošo prid ove svece. Bili mi pomoć mom rođi Josi vaćat prasice. Jedva i siroma prodavo kojikakoj rodbini i starim pajdašima. Ovim nakupcima nisu tribali ni za lik. Vele da nemaju ni oni di s njima. Svatova više nema, za-branjeno, nema ni dočeka nijedne nove godine, ni proslave Silvestera, ni imendana, a božem prosti nisu dali ni čeljadima slavu proslavit, koji slave. Di će čovik cilo prase za petero čeljadi koliko se smilo skupit? Božem prosti, mi kugod da smo bili na robiji a ne u boli. Neg, da ne zaboravim: lipo se mi za jutra skupili kod Jose na salaš, okripili se kaki je red sa zamedljanim sokom od jabuka al propuštenim kroz civi, iskapili kafu pa ajd u svinjak na poso. Vaki kaki smo mladi i okretni zavukli se u svinjak, a on valjda pravljen još za vrime našeg zajedničkog pradide. Nabijanica, doli izmišana slama ko da je prikrupljena s pravom pa kad su se prasici poplašili pa skočili, tako se zaprašilo kugod da nas kogod poso onim finim litnjim pravom što utaru kombaji i traktori liti kad se vrše, a mi sva trojica u kašljanje, mal se ne pogušismo, Periši oči iskočile kugod raku, a kolutaju kugod kuglje kad se izvlači ona tombola. Ma, šta divanit? Kojikako smo i inkab uspili istirat u obor i povaćat na jedvite jade. Posidali i srićni i zadovoljni što smo obavili poso i pridali prasice beleru; latili se aldumašča kad se Periša opet iskolaćio i niki umirio kugod da ga kogod uvatio u šteti jal ga kaki ker iznenada ugrizo di ne triba. Mi ga taman tili pitat koji mu andrak kad i nas obodvojcu u isti ma ništa spopalo grist. Huuu, pa sve gmili po nogama i svrbi kugod sam vrug. Daj, brže-bolje se pozavlačili ko di, pa u skidanje kad ono čitav buljuk buva, oni sitni, svinjski, dosadni. Gmili a i grize. Na brzinu se malo otesli i trk svaki na svoj salaš. Na sriću, ja sam još imo onog starovinskog buvača. Znete onog u onoj trouglastoj kutiji, pa sam se dobro poso i oma se poizvrćale. Josi nije falilo ništa. On veli da se samo malkoc istrese, pa valjda je i naviko. Ta to su njegove buve nalte? Al Periša nam nasrado: on nije oma ni kazo njegovoj gospoji neg razno buve po cilom salašu. Njegova došla, pa pita za buvač jal imamo. Ta dao sam da šta sam, al samo zbog nje i dice njim. Da je za onog huncuta, dočeko bi par dana, nek se malo škraba, ha-ha-ha. Al pravo da vam velim, sve mi niko bilo drago. Ta, to je kadgod bila muka na svakom salašu di je bilo ti kvrdžavi domaći svinja. Uvik smo se s buvama ratovali. Bilo je tute svega: i cirika i vijanja oko salaša. A sad nema buva, al nema ni salaša. A i na ono malo što ima sad na njima oni gospocki svinji. Valjdar bi pokrepavali da dobiju one kadgodašnje starovinske buve. Kadgod su i kazli da na salašu na kojim nema buva, nema borme ni života, to je zdravo siromaški. Doduše, ima nam i sad ko pit krv, ovi na dvi noge, a buve nam ni ne fale. A i one su mala dica spram ovi sadašnji što je piju nama seljacima a i rabadžijama. Neg, zbogom, čeljadi moja. Iđem ja štogod švrugat, pa na večeru.

Bač Ivin štodir

Svako slavi ako misli da triba

piše: Ivan Andrašić

Bač Iva se i ve godine krenijo na pološnicu. Ni mu smetalo ni što stala padat kiša, latijo ambrelo, a taman da padu sikire, pološnicu ne bi propušćo. Vako se pomoli doma, vazdan čista srca, pa veli, vada će ga Bog čut. Na misu otide za Uskrs i na Kirbaj, za Božić na pološnicu. Po njemu, toliko i dosta, ako je o srca. Vidi i koliko danas imade taki što u crkve visu i petkom i svecem. Ti se vazdan i gurku u prve redove, da možu, vada bi sili i za oltar, a ne u kore. Samo, džabe jim, ka ne znu da u crkve i zastalom triba skinit šešir. A i šešire stali nosit u posljednje vrime. Vada tako tili pokazat ko su, šta su i čiji su. Ko zna, jal se kadgoda i nagledu, a možda doma i nemu gledalo, pa ne možu ni opazit da jim šešir nikako ne pristaje. Znade bač Iva i u kakomu bludu dosta taki živi i kako malo, malo, pa se niskim poskrndžu. Bome, znadu i ruku dignit na rođenu ženu, a na tuđe i štogoda drugo. Jedino se čudi kako jim ni sramota pružit ruku za tilom Isusovim? I taki za dram pozaboravljali kako se pri dvajstris godina dokazivali njeve partije pljuvanjem po crkve, a niki o nji znali i škulare ispljeskat ka potli verunauka dojd u škulu. Otkako jim se partija raspala, a partijaši se primundurili, najedamput ositili da će jim bit najbolje ako unidu u partiju što je napravili bač Ivini. I ope se stali dokazivat. Ne samo nosit šešire, stali i divanit nako kako mislili da se divani priko. Najedamput stali i redovno it u crkvu i pljuvat po partije u koje bili prija, velu, moralo se. Ko ni tijo, ni mogo nigdi ni avanzovat. Isto ko i danas, misli se bač Iva putim. A ko zna, možda se ope štogoda prominji, pa će iznova tribat paklije naopako i dokazivat se novima. U tomu dokazivanju nikima će projt i cili život. Taki zaštodiran došo i do crkve. Malo se začudijo što napolju samo par stariji ljudi. Prijašnji godina ji znalo bit puno više, pa bi se pri pološnice lipo ispriporivali. Misli se, možda brog kiše. Unišo, oma se s vrati prisiko. Crkva poluprazna. Tako još nikada ni bilo. U kora, u prvomu redu, par ni u šešira i jedan što i kadgoda š njima bijo u partije, a potli ošli svako na svoju stranu. Taj pri sedamosam miseci opet okrenijo pakliju naopako i priklonijo se nima što vladu. Priklanjanje mu ni bilo zabadva, za dram avanzovo i danas se za puno toga pita. Jedino ništa ne zna odvratit na svoju ruku. I on mora pitat nogakogatriba. Za njima dva reda prazna, a dalje posido obični svit. Ne nagusto. Bač Ive se jako steškalo, u glave mu stalno slika o vrimena do pri nekoliko godina, ka na pološnicama bilo toliko svita, da se jedva moglo unit u crkvu. Jedino pucanja bilo više. Dica stala bacat nikake petarde još pri par nedilja, a vada će ji bacat skroz do Marina, toliko nadobijala o dada i dida. A dosta dada i dida slavilo koišta, pa i oni pucali. Al ne petardama. Pucali iz noga iz čega naučili i što š njima doneli ka se doselili. I daleko se čulo. I glasno, ko da bi koga tili naplašit. A vamo, slavu i oni Božić. Jedino ne znu da se taki blagdan ni u jedne vire ne slavi ni pucnjavom, ni pečenima prašcima, neg mirom u srcu i pismom u crkve i u kućama.

NARODNE POSLOVICE

- Misli što hoćeš, govori što moraš.
- Bogatstvo se stječe znojem, posjeduje strahom, a napušta s tugom.
- Ljudi su najbolji kad su najlošijeg zdravlja.

VICEVI, ŠALE...

- Zakazan Vam je termin 30. listopada 2021. u 9 sati.
- Uh, doktore, može li to malo ranije?
- Hajde onda u 8,30.

Došao čovjek u restoran na večeru.

- Naručio bih juhu od rajčica, jaja na oko sa špinatom, domaće crno vino, puding od vanilije i poslije svega kavu.
- Pa niste još ni pogledali jelovnik – odgovara mu konobar.
- Nema potrebe, sve vidim na stolnjaku!

MUDROLIJE

- Naučite prihvaćati. To ne znači odustajanje od sebe, već jednostavno negubljenje energije u situacijama koje ne možete promijeniti.
- Nije stvar u tome da u životu ima više dana, već u tome da u tim danima bude više života.
- Svi smo mi dobri ljudi. Samo ne u svemu. I ne uvijek. I ne sa svima.

Vremeplov – iz naše arhive

Salaš Tikvicki, 2006.

**PETAK
8.1.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Riječ i život
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Normalan život
15:00 Nova Nigerija, dokumentarni film
15:55 Grantchester
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Pirati s Kariba: Prokletstvo crnog bisera, američki film
22:35 5.com s Danielom, zabavni talk show
23:35 Dnevnik 3
00:10 Zločesti Djed Mraz 2, američki film
01:40 Nova Nigerija, dokumentarni film
02:30 Grantchester
03:20 Dr. Oz
04:05 Dnevnik 3
04:20 Vijesti iz kulture
04:28 Dokumentarna serija - strana
05:18 Skica za portret
05:30 Dnevnik 2
06:19 Život vrijedan življenja, telenovela

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:00 Najgora vještica
10:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup - veleslalom
11:35 Veterinar Engel
12:30 Paul Hollywood: Život jednog slastičara, dokumentarna serija
13:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup - veleslalom
14:35 Mala ubojstva Agathe Christie: Najavljeno ubojstvo, francuski film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Zima na jugu, dokumentarni film
17:37 "Ko te šiša"
18:15 Naši dani - priče o hrvatskom rocku, dokumentarna serija
19:18 Alvin i vjeverice
19:30 POPROCK.HR
20:05 Utočište - Priče

o opstanku u Alpama, dokumentarni film
21:00 The Voice Hrvatska
22:40 Zla krv
00:15 Mala ubojstva Agathe Christie: Najavljeno ubojstvo, francuski film
01:45 Adelboden: Svjetski skijaški kup - veleslalom
03:05 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
9.1.2021.**

07:20 Klasika mundi: 45. Osorske glazbene večeri - Ženski zbor HRT-a pod ravnanjem Tomislava Fačinija, 23.07.2020.
08:10 Čovjek iz Arizone, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:45 Zajedno u duhu
14:20 Prizma, multinacionalni magazin
15:09 Istrage prometnih nesreća
15:37 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:13 Potrošački kod
16:43 Manjinski mozaik
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kultura s nogu
17:48 Lijepom našom: Glina
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 7
20:10 Noć i dan, američki film
21:55 Loto 7 - izvještaj
22:00 Opasan let, američki film
23:55 Dnevnik 3
00:37 Navijačko ludilo, britanski film
02:07 Dnevnik 3
02:22 Vijesti iz kulture
02:30 Čovjek iz Arizone, američki film - ciklus klasičnog vesterna
03:45 Veterani mira
04:30 Prizma, multinacionalni magazin
05:15 Reprizni program
05:36 Dnevnik 2
06:25 Lijepom našom: Glina

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
09:49 Vrtlarica
10:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup - veleslalom
11:30 Tihi američki vrtlar i vrt imanja Hidcote, dokumentarni film 52'
12:22 Dom na kvadrat
12:52 Auto Market
13:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup - veleslalom
14:30 Tko ubija u Brokenwoodu
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 EP u rukometu
17:00 Glazbeni Top20
17:50 Rukomet: EHF Euro cup - Španjolska - Hrvatska, prijenos
19:40 Hu Hu: Hu Hu upoznaje gospodina Škaricu
19:58 Hu Hu pjesma: Budi svoj
20:05 Ben Fogle - Ljudi od divljine
21:00 Košarka, NBA liga: Philadelphia - Denver, prijenos
23:30 Uvijek je sunčano u Philadelphiji
00:00 Laž, serija
00:45 Laž, serija
01:30 Adelboden: Svjetski skijaški kup - veleslalom
02:50 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
10.1.2021.**

08:00 Ivanhoe, američko-britanski film
10:00 Zagreb: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
11:40 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Pula: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:05 Za vas s ljubavlju, kanadsko-američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 Pametan kao kokoš, tvrdoglav kao magarac: Svinja, dokumentarna serija
21:05 Loto 6 - izvještaj
21:10 Agatha Christie - Kraljica krimića, dokumentarni film
22:10 Dnevnik 3
22:50 Ivanhoe, američko-britanski film

00:35 Nedjeljom u 2
01:30 Dnevnik 3
01:53 Mir i dobro
02:18 Reprizni program
03:22 David Bowie - prije slave, glazbeno-dokumentarni film
04:52 Dnevnik 2
05:41 Pula: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
07:55 E. Humperdinck: Ivica i Marica, opera - bajka, Dom HV Zvonimir 2020., snimka
09:05 Luka i prijatelji
09:35 Frankie Drake istražuje
10:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup - slalom
11:25 Lidijina kuhinja
11:55 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
12:55 Sjedni, odličan
13:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup - slalom
14:55 Klub 7
15:55 Ben Fogle - Ljudi od divljine
17:00 Košarka PH: Sonik Puntamika - Zabok, prijenos
19:00 Mia Negovetić & Zagreb Stars Orchestra, snimka koncerta
20:05 Dobro došli, gospodine Chance, američko-britansko-njemačko-japanski film
22:15 Poldark
23:10 Graham Norton i gosti
23:55 David Bowie - prije slave, glazbeno-dokumentarni film
01:25 Imitacije aristokracije
01:50 Adelboden: Svjetski skijaški kup - slalom
03:10 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
11.1.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja
13:15 Dr. Oz
14:05 Globalna Hrvatska HTV
15:00 Tajna ledenjaka Patagonije
15:55 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera

18:58 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
20:10 General Janko Bobetko, dokumentarni film
21:05 Crno-bijeli svijet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Tajna ledenjaka Patagonije, dokumentarni film
00:20 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:50 Detektiv Murdoch
01:40 Dr. Oz
02:25 Dnevnik 3
02:40 Vijesti iz kulture
02:48 Gospodari neba - Suri orao i žutoglavi bradaš, dokumentarni film
03:43 Karipski svijet, telenovela
04:28 Reprizni program
04:37 Dnevnik 2
05:26 Život vrijedan življenja

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
10:07 Igrani program za djecu - strani
10:35 Dokumentarna emisija za djecu
11:05 Sjedni, odličan
11:35 Veterinar Engel
12:30 Agatha Christie - Kraljica krimića, dokumentarni film
13:30 Moby Dick 1.dio, njemačko-austrijski film
15:10 Vaš savršeni dom
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Otok čimpanza, dokumentarni film
17:45 Auto Market
18:20 TV Bingo
19:05 Crtani film/serija
19:18 Crtani film/serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Jordan Rides the Bus, dokumentarni film
21:00 Iznimka, američko-britanski film
22:45 Zakon i red: Odjel za žrtve
23:30 Nijanse plave
00:15 Moby Dick 1.dio, njemačko-austrijski film
01:45 Noćni glazbeni program

**UTORAK
12.1.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Otkrivanje Britanije, dokumentarna serija
15:55 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 U svom filmu: Maja Bručić
21:05 Sedam svjetova jedan planet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Otkrivanje Britanije, dokumentarna serija
01:05 Detektiv Murdoch
01:55 Dr. Oz
02:40 Dnevnik 3
02:55 Vijesti iz kulture
03:03 Godišnja doba u divljini - proljeće
03:52 Karipski cvijet
04:37 Dnevnik 2
05:26 Život vrijedan življenja

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:07 Igrani program za djecu - strani
10:35 Dokumentarna emisija za djecu
11:35 Munch
12:30 Ovo je umjetnost
13:30 Moby Dick 2.dio,

njemačko-austrijski film
15:10 Vaš savršeni dom
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Godišnja doba u divljini - proljeće, dokumentarni film
17:40 "Ko te šiša
18:15 Pametna kao kokoš, tvrdo glavu kao magarac - dokumentarna serija
19:10 Crtani film/serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Veličanstvene Alpe iz zraka: Od Oberlanda do kantona Vaud, dokumentarna serija
21:00 Tristan i Izolda, američko-njemački film
23:05 Zakon i red: Odjel za žrtve
23:50 Nijanse plave
00:35 Moby Dick 2.dio, njemačko-austrijski film
02:05 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 13.1.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Otkrivanje Britanije, dokumentarna serija
15:53 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2

20:03 Loto 7
20:10 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
20:52 Loto 7 - izvještaj
21:00 Mijenjamo svijet: Libanon - Zemlja talaca, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Otkrivanje Britanije
00:15 Istrage prometnih nesreća
00:40 Detektiv Murdoch
01:30 Dr. Oz
02:15 Dnevnik 3
02:30 Vijesti iz kulture
02:38 Godišnja doba u divljini - jesen, dokumentarna serija
03:33 Karipski cvijet
04:18 Reprizni program
04:37 Dnevnik 2
05:26 Život vrijedan življenja

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:07 Igrani program za djecu - strani
10:35 Dokumentarna emisija za djecu
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Munch
12:30 Sedam svjetova jedan planet
13:30 Dreams I Never Had, američki film
14:45 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
15:10 Vaš savršeni dom
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Godišnja doba u divljini - jesen, dokumentarni film
17:40 "Ko te šiša
18:15 Naši dani - priče

o hrvatskom rocku, dokumentarna serija
19:05 Crtani film/serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Muhammad and Larry, strani dokumentarni film
21:00 Izvorni kod, američko-kanadski film
22:35 Zakon i red: Odjel za žrtve
23:20 Nijanse plave
00:05 Dreams I Never Had, američki film
01:20 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 14.1.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:05 100 godina jedinstva, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Otkrivamo Hrvatsku: Jelsa
14:30 Prometej
15:01 Otkrivanje Britanije
15:53 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 Tko želi biti milijunaš?
21:00 Loto 6 - izvještaj
21:05 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Otkrivanje Britanije, dokumentarna serija

00:15 Detektiv Murdoch
01:05 Dr. Oz
01:50 Dnevnik 3
02:05 Vijesti iz kulture
02:13 Život među majmunima, dokumentarni film
03:08 Karipski cvijet, telenovela
03:53 100 godina jedinstva, emisija pučke i predajne kulture
04:18 Reprizni program
04:37 Dnevnik 2
05:26 Život vrijedan življenja, telenovela

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:05 Pozitivno
11:35 Munch
12:30 Veliki brodolomi Jadrana: Tajna čeličnog diva - Szent Istvan, dokumentarna serija
13:45 Ljubav na ledu, američko-kanadski film
15:10 Vaš savršeni dom
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Život među majmunima
17:45 "Ko te šiša
18:20 Naši dani - priče o hrvatskom rocku, dokumentarna serija
19:05 Crtani film/serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Klub 7
21:00 Sam samcat
22:15 Zakon i red: Odjel za žrtve
23:00 Nijanse plave
23:45 Ljubav na ledu, američko-kanadski film
01:05 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna - na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* - o političkim i kulturnim događanjima u zajednici - nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretna informacija o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Zapisani i zaboravljeni predjeli

Otisak prsta u moru

Postoje područja koja sam u nekom trenutku stavila na popis u želji da o njima pišem i istražujem ih, ali iz nekog razloga nisam to realizirala. Ovih dana sam u raspoloženju da spremam i pravim reda u ladicama, životu, ormarima, mislim, pa su tako došli na red i krajolici. U želji da za sebe i sve nas otvorim neke nove destinacije, moram zapisanim i zaboravljenim predjelima dati priliku, pa ovaj tjedan posvećujem njima.

Otok Baljenac

Znam kako se ovaj otok našao na popisu. Moja strast prema hrvatskim otocima raste iz dana u dan, a moja fascinacija njima, dok ih čekam da ih posjetim uživo, prerasta u kolekcionarstvo. Hrvatska ima 79 velikih otoka, više od 500 manjih i još 642 male stijene na površini od oko 3.300 četvornih kilometara. Pa, jedan od takvih malih otoka je Baljenac (ili Bavljenac), smješten uz dalmatinsku obalu na jugu države, čineći dio šibenskog arhipelaga.

Ima jedva 0,14 četvorna kilometra površine i dužinu obale od 1.431 metar. Nenaseljen je, ali Hrvatska je nedavno zatražila njegovo uvrštavanje na UNESCO-ov popis svjetske baštine.

Razlog je taj što je čitav otok prekriven drevnom mrežom niskih kamenih zidova, ukupne dužine oko 23 kilometra, što čini svojevrsnu mrežu koja odozgo izgleda poput ljudskog otiska prsta.

Zidovi su izvedeni bez žbuke ili cementa, jednostavno se gomilaju i postavljaju kamenje jedno na drugo. Podignuti su kako bi odvojili polja, vinograde i maslinike, kao i da bi ih zaštitili od vjetrova.

Graditelji su bili stanovnici obližnjeg otoka Kaprije, koji su to područje eksploatirali od davnina i nastavljaju raditi. Na Kapriju, koje danas ima samo 150 stanovnika i gdje su automobili zabranjeni, te ostalim otocima arhipelaga postoje zone prekrivene takvim zidinama, ali Baljenac se ističe upravo zato što predstavlja njihovu najveću koncentraciju.

Baljenac ima kilometar i pol zidova po hektaru, dok bi sljedeći po gustoći bili otoci Žut (200 metara po hektaru) i Kornati (100 metara po hektaru).

Što se tiče razdoblja, vjeruje se da su sagrađeni tijekom devetnaestog stoljeća, iako je moguće da su mnogi bili i ranije. Sve u svemu, zbrajajući sve hrvatske otoke na tom području, procjenjuje se da je oko 300 poljoprivrednika uspjelo sagrađiti 106 kilometara zidina na ukupnoj površini od 12 četvornih kilometara. Lijepe su to brojke, vrijedne divljenja.

Svi ti lijepi otoci

I Baljenac i Kaprije, te drugi otoci u arhipelagu služili su kao utočište kršćanima tijekom osmanskog osvajanja u šesnaestom i sedamnaestom stoljeću, pa je moguće da su se zidine počele dizati u to vrijeme.

Već su pokrenute inicijative da se ovaj mali otok uvrsti u popis svjetskog naslijeđa, a tako bi Baljenac ostavio dojam i na globalnom nivou, a ne samo u mom podsjetniku i na listi mjesta o kojima želim pisati.

Gorana Koporan

Umjetnost suhozidne gradnje vrlo je raširena i sadrži mnoge dodirne točke i nebrojene lokalne razlike. Svima im je zajedničko da su, slažući kamen na kamen, zajednice oblikovale svoje krajolike prilagođavajući ih svojim potrebama. Kroz povijest se čovjek borio ili se još uvijek bori protiv erozije, poplava, lavina i dehidracije, a usput su brojne male biljke i životinje pronašle svoj dom u suhozidu i oko njega, što povećava biološku raznolikost okoliša.

Opet sam odlutala mislim na naš prekrasni Jadran, a ideje su letjele u potrazi za velikim projektom, poslom ili nečim trećim što bi me na duži period prebacilo u goste velikom plavetnilu gdje bismo zajedno nastavili pisati o svemu što za nas čuva Jadransko more.

I zato, neka ova godina donese brojna putovanja, urone, sunce, prostranstva i neka bude čarobna i puna avantura. I naravno, što kraći popis zaboravljenih mjesta, a više realiziranih putovanja.

Pčelarstvo Sudarević

Vam nudi prirodni vrcani med.

Od davnina poznat kao lijek, nezaobilazan dodatak toplim napitcima, aktivni sudionik zdrave ishrane, najbolji prijatelj naše kože i kose - njegovo veličanstvo, **MED**

BAGREM MED - CVJETNI MED - LIVADSKI MED - ŠUMSKI MED
PROPOLIS - PELUD - MED S MATIČNIM MLIJEČOM
MED S PELUDI I MATIČNIM MLIJEČOM

Kontakt:

Sudarević Ivan: 060/036 82 27

Sudarević Kalman: 064/21 31 871

5+Plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da **jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.**

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za **samo 3.600RSD** godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(olujna, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM®
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

***Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.***

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 350 dinara.